

Informazioni su questo libro

Si tratta della copia digitale di un libro che per generazioni è stato conservata negli scaffali di una biblioteca prima di essere digitalizzato da Google nell'ambito del progetto volto a rendere disponibili online i libri di tutto il mondo.

Ha sopravvissuto abbastanza per non essere più protetto dai diritti di copyright e diventare di pubblico dominio. Un libro di pubblico dominio è un libro che non è mai stato protetto dal copyright o i cui termini legali di copyright sono scaduti. La classificazione di un libro come di pubblico dominio può variare da paese a paese. I libri di pubblico dominio sono l'anello di congiunzione con il passato, rappresentano un patrimonio storico, culturale e di conoscenza spesso difficile da scoprire.

Commenti, note e altre annotazioni a margine presenti nel volume originale compariranno in questo file, come testimonianza del lungo viaggio percorso dal libro, dall'editore originale alla biblioteca, per giungere fino a te.

Linee guide per l'utilizzo

Google è orgoglioso di essere il partner delle biblioteche per digitalizzare i materiali di pubblico dominio e renderli universalmente disponibili. I libri di pubblico dominio appartengono al pubblico e noi ne siamo solamente i custodi. Tuttavia questo lavoro è oneroso, pertanto, per poter continuare ad offrire questo servizio abbiamo preso alcune iniziative per impedire l'utilizzo illecito da parte di soggetti commerciali, compresa l'imposizione di restrizioni sull'invio di query automatizzate.

Inoltre ti chiediamo di:

- + *Non fare un uso commerciale di questi file* Abbiamo concepito Google Ricerca Libri per l'uso da parte dei singoli utenti privati e ti chiediamo di utilizzare questi file per uso personale e non a fini commerciali.
- + *Non inviare query automatizzate* Non inviare a Google query automatizzate di alcun tipo. Se stai effettuando delle ricerche nel campo della traduzione automatica, del riconoscimento ottico dei caratteri (OCR) o in altri campi dove necessiti di utilizzare grandi quantità di testo, ti invitiamo a contattarci. Incoraggiamo l'uso dei materiali di pubblico dominio per questi scopi e potremmo esserti di aiuto.
- + *Conserva la filigrana* La "filigrana" (watermark) di Google che compare in ciascun file è essenziale per informare gli utenti su questo progetto e aiutarli a trovare materiali aggiuntivi tramite Google Ricerca Libri. Non rimuoverla.
- + *Fanne un uso legale* Indipendentemente dall'utilizzo che ne farai, ricordati che è tua responsabilità accertarti di farne un uso legale. Non dare per scontato che, poiché un libro è di pubblico dominio per gli utenti degli Stati Uniti, sia di pubblico dominio anche per gli utenti di altri paesi. I criteri che stabiliscono se un libro è protetto da copyright variano da Paese a Paese e non possiamo offrire indicazioni se un determinato uso del libro è consentito. Non dare per scontato che poiché un libro compare in Google Ricerca Libri ciò significhi che può essere utilizzato in qualsiasi modo e in qualsiasi Paese del mondo. Le sanzioni per le violazioni del copyright possono essere molto severe.

Informazioni su Google Ricerca Libri

La missione di Google è organizzare le informazioni a livello mondiale e renderle universalmente accessibili e fruibili. Google Ricerca Libri aiuta i lettori a scoprire i libri di tutto il mondo e consente ad autori ed editori di raggiungere un pubblico più ampio. Puoi effettuare una ricerca sul Web nell'intero testo di questo libro da <http://books.google.com>

0

BIBLIO

150

C

17

~~150~~

BIBL. NAZ.
VITT. EMANUELE III

150

C

17

POLI

HISTORIA
GYMNASII
TICINENSIS.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

PHYSICS DEPARTMENT

GYMNASII TICINENSIS

HISTORIA, ET VINDICIÆ

A Sæculo V. ad finem XV.

Et plura de ejsdem Urbis antiqua Nobilitate.

AVTHORE

ANTONIO GATTO

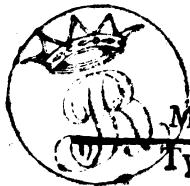
In eodem Gymnasio Antecessore.

A D

EXCELLENTISSIMVM

SENATVM

MEDIOLANENSEM.

MEDIOLANI MDCCIV.

Typis Iosephi Pandulfi Malatestæ.

Superiorum permissu;

Cum Privilegio.

VAl 1505880

AMPLISSIMI PATRES.

V me benignitas ve-
stra , Patres Con-
scripti , ad hoc
laudabile Ministe-
rium Antecessoris
evexit, illud semper mihi studium
fuit , omnibus probandi me erga

a 3

Vos

Vos gratum , & memorem beneficij; quorum utrumque me assequuturum facile speravi , si ad gloriam hujus inclytæ Vniuersitatis illustrandam toto animo inniterer . Hoc mihi autem in eo præfertim situm esse visum est , si ita jurisprudentiæ arcana juvenibus panderem , ut me docuisse , & illos didicisse nunquam poeniteret : ex hoc enim , sicuti sapientibus Viris Respublica locupletatur , in quo potissimum foelicitas populorum sita est : ita etiam gloria gymnasiolorum augetur , quia ad ea finitimæ , & extraneæ gentes confluunt sapientiam hausuræ , ut inde vita frui valeant beatiore . Sed ut illud assequerem duo mihi erant impedimento . Tempora
pri-

primum, quæ strepitu bellorum turbata illustrium studiorum cultui plurimum nocent. Deinde peruersæ consuetudinis corruptela, quæ juvenes à vera Divini, humanique juris notitia maximè avocet, ex qua unicè recta, & sana juris doctrina percipitur, ac tanquam ex purissimo fonte legalis scientia dimanat. Hisce tamen difficultatibus nihil absterrius, quum primùm cathedram de Actionibus conscendi, vocem, atque ingenium in hanc causam induxi, eorum insistens vestigiis, qui antiquissimum jurisprudentiæ candorem sæculorum barbarie infuscatum nobis restituerunt: sed non eà, qua speraveram, comitate fuere recepti

Cuiacius , Alciatus , Conanus ,
Duarenus , Briffonius , atque Gi-
phanus , alique hujus ordinis
Iureconsulti ; adeò processerat
perversa discendi consuetudo ! li-
cet adversus eam mei iampri-
dem Collegæ insurrexissent . Ni-
hil tamen remisit morbi cura :
quin impensius increbuit , quum
vidi luem illam ita grassari , ut
ægroti medicinam odissent , &
sanam doctrinam dedignantes
Sophistarum coronam aucupa-
rentur . Cum tamen illa difficili-
nimis negotio videretur perfici
posse , optimum duxi , etiam aliò
curam , studiumque convertere , ut
tandem , quod Vobis debeo publi-
cè testarer , & antiquissimi hujus
Gymnasia gloria , sua vetustate ,
non

non leviter fatiscens, citius illustraretur; Iccirco ad ipsius historiam memoriæ prodendam, vindiciasque parandas totus incubui. At, cum deessent antiqua monumenta veteri temporum calamitate nobis erepta, neque authorum præsidium, unde ea haurire possem, mihi præstò esset, diutius, quam vellem, operi parcendum fuit. En ipsum tamen aliquando Patres Conscripti. En Vobis per undecim sæcula Scholæ Ticinensis Historiam, ejusque Vindicias, quas Vobis tandem grati animi ergo humiliter consecro; Paruum quidem munusculum Majestati tanti Senatus; Sed primitias, qualescunque eæ forent, gratas solere esse numinibus, veteres docuerunt,
idcò.

ideoque eas offerre solebant Apollini . In illis Gymnasii Vestri veterem gloriam , quæ hucusque in luctu , & squalore jacuit , inspicietis aliqua saltem luce donatam , si non eâ , quam meretur , & ipse cupio . At defuit mihi tempus , & diligentia , quibus ab illa per me ipsum omnes tenebras dimoverem , quod fortasse facient alij , ut etiam atque etiam exopto . Benigno interim Vestro Patrocinio dignamini Patres Amplissimi , libellum istum , licet non digna Vobis eruditione refertum , quo ut enixè Vos deprecor , facile patiamini observantiæ erga Vos meæ , studioque meo in hanc inclytam , & præstantissimam Universitatem aliqua ex parte

parte satisfieri: dum alia meditor
Vestris mandatis obsequens, ad
Vestram gloriam, totiusque Rei-
publicæ beneficium.

Humillimus obsequens. Servus

Antonius Gattus.

PRÆ.

PRÆFATIO.

*Pus sanè arduum,
& difficultatibus
obsitum historiam
conscribere, sed
longè difficillimum
rerum causas, &
progressiones oblivione iam conse-
pultas ad memoria vitam revoca-
re. Quamobrem ego iamdiu cu-
piens Gymnasij Ticinensis origi-
nem, & progressum literis man-
dare, non antea operi manum ad-
movi, quam me non satis fidentem
authoritas suscepti muneris exci-
tavit, et confirmavit. Vix juris
laurea insignitus incideram in li-
bel-*

*bellum quendam Karoli Antonij de
Luca Melphictani, inscriptum Lau-
rea legalis . A vide corpi illum
pervolutare , ibique vidi omnes
ferè publicas Academias recenseri .
At nullum, nescio quo fato , ver-
bum de Ticinensi Gymnasio . Exar-
sit statim in animo desiderium vin-
dicandi ab oblivione, et illius Au-
thoris incuria celeberrimam Aca-
demiã, non enim praterendum
videbatur Gymnasium, in quo cla-
riores cujuslibet scientia Viri om-
nibus sæculis professi sunt : quod
Iureconsultum latere non poterat,
si ipsi noti Baldus, Prapositus, Ia-
son, Decius, Curtij, Gallaratus,
Tornielli, Tortus, Costa, Meno-
chius, Merenda, Ramos, Pechius,
et alij plurimi, qui jus civile in
Tici-*

Ticinensi schola publicè docuerunt.
Verum me ab opere primùm abster-
ruit ipse primus difficultatis aspe-
ctus, et graviores cura, qua me
temporibus ita postulantibus, totum
sexennium detinuerunt. Interim
verò aliò curis animum avocanti-
bus, tepere primùm, mox etiam fri-
gescere primus ille scribendi ardor:
identidem tamen, quoties cum eru-
ditis viris mihi sermo erat, de illius
Authoris incuria, mentionem ini-
ciebam, sperans fore ut aliquando
ex iis aliquis excitaretur ad justas
Academia Vindicias. At nemo con-
siliium arripuit, quod suggereram.
Aliis enim otium: Aliis animus
defuit; Alios vergens in occasum
aetas impediēbat. Hoc loci res erat,
quum me Senatus Excellentissimi
bene-

beneficentia Cathedra de Actionibus in Gymnasio vacanti praefecit, et tunc quod ante fuerat grati animi desiderium, officium muneris existimavi. Itaque rem statim alacriter aggredi, monumenta universitatis undique perquirere, & percontari: sed post depopulationem Urbis initio XVI. saeculi, omnia interiisse referebant; Et, si quae reliqua superfuerant, ab aliquibus aliorum thesauris inhiantibus avidè fuisse direpta, et per summum reipublicae detrimentum ad privatam laudem, quasi in penetralibus condita. Ad hac illud quoque incommodum accedebat, quod libri deerant è quibus veritas pluribus modis infracta erui posset. Nec suppetebant veteres Italorum, et
Gat

Gallorum historia, atque Urbis antiqua monumenta sciscitanti mihi soli Saccus, Breventanus, Spelta, ac alii posterioris ævi Historici offerebantur, tanta utique fide digni, quanta eos consensus Eruditorum Virorum honoravit. Hinc nulla pene sælicis exitus supererat spes, & iam pene consilium abieceram (præsertim, cum propter illud me viderem in offensionem multorum incurrere, qui contra communem gloriam conspirasse turpiter videbantur) quum me Romam fors inopinata perduxit. Vix in hoc terrarum Orbis emporium delatus, cum V. C. Iusto Fontanino, supra omnem laudem erudito amicitiam iniivi: qui cum mihi celebris Bibliotheca Cardinalis Iosephi Renati Imperialis

b

huma;

humanissimi Principis , cujus est
Praefectus , copiam fecisset , deside-
rium illud vindicanda Ticinensis
Academia , quod ferè deperierat ,
rursus revixit : propterea cum illo
hoc meoscribendi communicato con-
silio , nedum istud , difficillimi licet
eventus , ille approbavit , sed pra-
eterea fovit , omneque studendi com-
modum impertivit . Suscepto opere
novos addidit stimulos Abbas Do-
minicus Passioneus graecae , et lati-
nae studiosissimus eruditionis , atque
amicissimus : quapropter animum
ita in hanc causam induxi , ut
quamvis peregrinus in Vrbe ante
quartum mensem laborem istum ab-
solverim , ejusque synopsis typis
editam evulgaverim : quae cum ad
CLEMENTEM XI. PONTI-
FI.

FICEM MAXIMUM literarum
amantissimum fuisset delata, effe-
cit, ut ille me ad osculum pedis
summa benignitate exciperet: quod
quantum a magnanimitate *SAN-*
CTISSIMI PRINCIPIS sperare
debeant litera, satis ostendit, cum
me solo operis compendio, notum
tanta dignatus fuerit humanitate.
Immo eo in me *Clementia*, et beni-
gnitatis devenit *OPTIMVS, ET*
SANCTISSIMVS PONTIFEX,
ut statim post meum reditum in
Ticinense Gymnasium me penitus
immerentem, per laudatissimi *Viri*
literas singulari honore dignari vel-
le, significarit: quod sanè nimio ru-
bore suffusus verbis exprimere non
valeo. In patriam reversus nihil
enimvero de edendo opere cogita-

*bam, illo nempe Horatii monito
edoctus*

*nonumque prematur in annum.
At quum me suis literis ad illud
statim edendum impulerint Viri to-
to terrarum Orbe celeberrimi, An-
tonius Magliabecchius, et Ludovi-
cus Antonius Muratorius, ille
Regiæ Celsitudinis Magni Ducis
Etruriæ; hic verò Serenissimi Du-
cis Mutinæ Bibliothecarius par-
tum fortassis adhuc immaturum
in lucem prodere non dubitavi.*

*En igitur humanissime lector
Ticinensis Vniuersitatis Historiam,
atque Vindicias, quas unico libello
complecti volui, ut unico veluti
aspectu conspiceres illius vetusta-
tem, atque etiam cognosceres, quan-
tum a veritate aberrauerint, qui*

tan-

*tantam huic Vrbi gloriam inuide-
runt. In primo, secundo, et tertio
operis capite precipuas Ticini lau-
des, et plures hucusque ignotas,
vel dubias summatim collegi, eas-
que significavi potius, quam expo-
sui, quum non mihi hic videretur
locus latius eloquendi de Vrbe. In
decimo Capite, ubi mihi cum Ioan-
ne Launojo res est, non omnia, qua
Launorum suspecta fidei accusant,
exposui: neminem quippe latere ar-
bitror ex iis, qua attuli ipsum non
inscientem, sed de industria pec-
casse: Qua eadem arte lapsum
fuisse autumo Daniele Huetium
cap. XV. iccirco plura praterii, qua
ornatui potius, quam caussa inser-
uire mihi, et Viris Eruditioribus
visa sunt. In confutandis errori-*

*bus, in quibus Papiensis Academia
memoriam involvit Scriptorum ali-
quorum malitia, vel negligentia,
magnum sanè adhibui studium, sed
quantum permisit defectus diplo-
matum, qua nobis hucusque invidi-
dit sæva temporum, et bellorum
edacitas: quorum ego, si quando
temporis progressu in lucem eruantur,
copiam tibi faciam in secunda
Historia parte, quam de Viris
Illustribus hujus Universitatis ad
exemplum Antonii Riccoboni de
Gymnasio Patavino disponam, si
mihi tamen illud otium dabitur,
quod inter præsentis curas spero,
atque desidero. In transcribendis
Scriptorum locis plus fortasse, quam
par erat, diligens fui; sed hoc tri-
buendum erat illorum curiositati,
qui*

quibus ipsi Codices , ob eorum raritatem , patere non possunt . Interim bono animo libellum istum excipe , et alia usqueadhuc desiderata non solum a me , sed etiam ab aliis Scriptoribus expecta , qui nunquam deerunt , nisi deerunt Maccenates .

b 4

IM.

I M P R I M A T V R

*Fr. Ioseph Maria Reina Ord. Præd., Sacræ Theol. Mag.,
ac Commissarius Sancti Offitii Mediolani &c.*

*Bartholomæus Crasus Canonicus Ordinarius pro Emi-
nentissimo D. D. Cardinali Archinto.*

Angelus Maria Maddius pro Excellentissimo Senatu.

SYNOPSIS

TOTIVS OPERIS.

C A P. I.

Itus, & origo Urbis Ticinensis. Blondi de ejus antiquitate sententia rejecta. Ejusdem Urbis varia nomina; atque Antonini de ejusdem magnitudine testimonium. A Karolo Magno *nobilissima* appellata, & quantum ipse gestierit ob eam receptam.

C A P. I I.

Pyrrhi Ligorii Sententia de Colonia Papia examinatur. Tristani opinio hac de re confutata: Joannis Harduini locus de eadem illustratus: Bernardi Sacci error notatur; & controversia de Authore Actorum S. Syri refertur. Ticinensem Urbem fuisse Municipium, & Coloniam Romanorum probatur.

CAP.

C A P. I I I.

Urbs Ticinensis perpetua sedes Regum Langobardorum ; ibi Thermas , Amphiteatrum , & magnificum Palatium extruxit Theodericus , quod deinde dictum *Civitasula* , & *Regia Ticina* . P. Eustachii a S. Ubaldo palmaris error apertè refellitur , ac contra ipsum , & alios nobilitas Urbis Ticinensis supra alias Liguriæ urbes ostenditur .

C A P. I V.

Scholæ Ticinenses sub Boethio floruerunt . Sacci , Bellovacensis , & Vossii de primo anno Episcopatus Ennodii opinio reiicitur . Ennodius Ticini magistrum gessit : ejusdem locus explicatus contra Sirmondum . Studium Epiphaniï Ticinensis Episcopi pro restaurandis moribus , & scientiis .

C A P. V.

Petrus Pisanus in Urbe Papiensi Magister Parisios accitur a Karolo Magno . Antè hujus adventum in Italiam florebant Papiæ liberales artes , ibique celebris disputatio

tatio Petri Pifani cum Julio Judæo . Jo. Albinus Scotus Papiam mittitur a Karolo Magno , ut sublimes scientias traderet , hocque pluribus antiquis Scriptoribus comprobatur .

C A P. V I.

Monachum Papiam missum a Karolo Magno, nomine Jo. Albinum fuisse, confirmatur . Sangallensis, ac plures alii Historici veteres illustrantur .

C A P. V I I.

Adventum Jo. Albini Papiam contigisse circa annum DCCLXXX. ostenditur : contrariæ sententiæ confutantur .

C A P. V I I I.

Petrus Pifanus è scholis Papiensibus in Galliam vocatus a Karolo Magno primus Parisiensis Studii institutor . Papienses Scholas illis sæculis non Episcopales, seu Cœnobiales, sed publicas, & universales fuisse, statuitur .

CAP.

C A P. I X.

Monasterium S. Augustini Jo. Albino a Karolo Magno assignatur ad docendum . In ipso Monasterio aderant Benedictini ante Karolum Magnum . Canonicis Regularibus in eodem locus datus ante annum MCCXXII. contra P. Mabillonium : ibique Apparitio S. Augustini cuidam Canonico sub xi. sæculo .

C A P. X.

Scholas Papienses fuisse erectas in publicam Academiam cum privilegio Karoli Magni, & Ludovici Pii conjecturæ . Synodi vi. Ecclesiæ Gallicanæ de Scholis locus expenditur , & Cironii , ac Thomassini opiniones circa ejus verum intellectum refelluntur . Sangallensis historia a Launoii censura vindicatur , & ipse plurimorum errorum apertè convincitur .

C A P. X I.

Karoli Calvi erga scientias studium, & amor . Omnia Papiensibus confirmat privilegia . Papia ab Hunnis incensa , sed non ever-
sa

sa contra Frodoardum, & Hugonem
Flaviniacensem. Celebris disputatio co-
ram Othone II. inter Ottricum, & Gerber-
tum anno CMLXXXV.

C A P. X I I.

Lanfrancus Papiensis Magister, omnium suæ
ætatis doctissimus, Parisienses scholas a
Petro Pisano institutas restaurat sub anno
MXXX. Papiæ Anselmum de Badagio
deinde Alexandrum II. Pontificem Maxi-
mum discipulum habuit.

C A P. X I I I.

Auth. habita Cod. ne filius pro patre in campis
Roncaliæ apud Padum a Friderico Æno-
barbo rogata contra Lupoldum Bebem-
bergium, atque Rebuffum. Roncaliæ cam-
pi, & Imperatorum conventus in illis de-
scribuntur.

C A P. X I V.

Error Bebemburgi de occasione ejusdem Au-
thenticæ, & Bulæi de occasione conven-
tus Roncaliæ anni MCLVIII. Non solius
Bo-

Bononiensis Academiae respectu lata *Anth. habita*, sed caeterarum omnium totius Italiae. Hoc tempore Langobardi legum peritissimi. Papiensium cum Friderico merita, & officia. Friderici in Papienses beneficia, & privilegium de moneta. Fridericus Papiæ triumphans, & coronatus.

C A P. X V.

Petrus Daniel Huetius erroris notatur, ac XII., & XIII. Saeculo Viros eruditissimos floruisse in Italia, demonstratur.

C A P. X V I.

Scholas Papienses a Karolo IV. non institutas, sed restauratas, ipso Caesareo diplomate probatur: Hinc Paulli Merulae, Laurentii Schraderi, & aliorum error refellitur.

C A P. X V I I.

Papiense Gymnasium a Karolo IV. restauratum, a Bonifacio IX. Pontifice Maximo confirmatur, & a Ludovico Maria Anglo novis privilegiis illustratur.

GYM-

ΑΝΤΟΝΙΟΙ ΤΩ ΓΑΤΤΩ:

Τίς μύθοισι δύναϊτ' εἰπεῖν ὅσα χάρματα Ἄνδρειο
 Τίκινε τῆσ' αἰγλησίωσ πολλὰ νοῦσι
 Οὐνεκα Βίβλοι ἦν Γαττωσ νῦν πέμπειδ' εἰς ἀυγάσ
 Ηἰλίε. Τοῖσ' γάρ Γαττωσ μέγα κῦδος ὄπαζε.
 Ὅττι διηγείται νοσ, ἱερά, δέσκελα ἔργα
 Τῶν πολιτῶν, δεσποσίασ ἢ φράζε, καὶ ἀρχῆν,
 Τεύχεα, καὶ δέρμασ, καὶ ἀνόματ' ἐσθλά πόλιοσ }
 Ἡδὲ λόγω γράφει παιδευτήρια, καὶ Βασίλεια
 Τροίλια, ἠδ' ὅττι ἦγε ἀποίκι ἀννοριδῶν
 Ρωμαίων τότε γῆσ, καὶ ἀμαιμαχίτοιο θαλάσσησ
 Ἀρχομένων, καὶ μύρια λαοῖσ' ἄλγα δέντων.
 Ἡδ' ὅτε δήλοισ' ἐν φέρε Βάρβαροσ αἰπῶν ὄλεθρον
 Δόματα πέρδων τὰ κλυτὰ, κ' ἱερά πάντα δειῶν,
 Κ' ἔθανάτων βαρυδέποσ δ' ὥπερ πυρσοσ ἀλήτησ.
 Ταῦτα μὲν ἀπλοσ φράζεσ μεικιχίοισιν ἔπεισι
 Πρῶτοσ Γαττε μεγατε παλαιά τε πολλά τε εἰδώσ
 Ὅλβιε μᾶλλον. Τίσ' μὲν τοι μάκαρ ἄλλοσ ὁμοῖοσ;
 Σείο ἐπὶ φρεσὶν ἀφθαρτοσ μέγα ἔργον ἐρεξεσ,
 Ἐργον ὃ τνεύσει σοι παλλάσ γλαυκῶπισ Ἀΐδηη.
 Τούνεκα σ' ὕμνησεύσε' αἰεὶ ἔυμνον ἔργα
 Οἱ τὴν παιπαλοέσσαν Τίκινον δὲ ναῖοσι.
 Σ' οὐδ' οἴην χαρίεντοσ ἴδειν βιότιο γαλήνην
 Ὅσ' γαῖαν ἔτευξε, καὶ οὐρανόη ἀστερόεντα,
 Ὡσ' ἡμῖν δοίησ πολλὰ ἄβρα, καὶ ἄλγαα δῶρα,
 Καὶ ἄλλ' ἔργ' εἰ μὲν αὐτόσ ἐνὶ φρεσὶ σῆσι νοήσεισ.
 Οὕτω ἀλύξεισ, καὶ θάνατοσ, καὶ κῆρα μέλαιταν.

Blasius Gargophylus.

AN-

ANTONIO GATTO
Ticinenſis Hiſtoriz Scriptori eruditiffimo

*Carmen e Græco Latine redditum
a Michæle Maddio.*

CArmine quis referat totam diffuſa per urbem
Gaudia, Ticini quam præterlabitur unda,
Ut docti vulgata typis eſt pagina Gatti,
Qui decus accumulat Ticino ſplendidus Author;
Gentis nempe refert leges, primordia, thermas,
Mœnia, regaleſque domos, & Palladis aulam,
Bella, artesque virum, multos, quibus inelyta fuſſe
Urbs quondam, titulos, habitata Colonia magnis
Romulidis, cunctis qui jura verenda dederunt
Gentibus, imperio terraque, marique potentes;
Dirumque exitium, quod barbarus attulit hoſtis,
Evertens clarosque lares, auguſtaque templa,
Qualis cuncta vorat rapida vis eſtera flammæ
Hæc, quæ longævis tenebris obducta latebant,
Ingenti ſtudio veterum monumenta revolvens
Primus, Gatte, refers, verbisque illuſtribus ornaſ.
Per te prodit opus, cui nulla intensa nocebunt
Sæcula, quod meritis Ticinum laudibus ornet.
Ergo tibi placida tranquilla det otia vita,
Qui Cælo Stellar, & terræ condidit orbem,
Ingenii ut proſis mortalibus ubere factu,
Sedulius & condas, quod poſtera prædicet ætas;
Nomine ſic vives fugiens obliviam Lethæ.

A D Z O I L U M

Ne Roſmiri Paſtoris Arcadis hoc opus lædat.

CUjus Tempus edax non roſit, Zoile, muros,
Te neque dente putes rodere poſſe libros.

*Joſephus Maria Stampa Cler. Reg. Som.
Inter Arcadas Eurifteus Parcaſius.*

GYMNASII TICINENSIS HISTORIA.

C A P. I.

Situs, & origo Urbis Ticinensis. Blondi de ejus antiquitate sententia rejecta. Eiusdem Urbis varia nomina; atque Antonini de ejusdem magnitudine testimonium. A Karolo Magno nobilissima appellata, & quantum gestierit ob eam receptam.

E initio, & progressu Gymnasii Ticinensis mihi scripturo pauca quædam de Urbe prius dicenda sunt. Sita est Urbs Ticinensis prope Ticinum fluvium, qui ejus moenia alluit famosioris aqua vicinitate cunctantior, ut scribit Franciscus Petrarca lib. V. Rerum

A

Se-

2 GYMNASII TICINENSIS

Senilium epist. 1. De ejus origine variæ sunt veterum Scriptorum sententiæ . A Lævis , & Maricis fuisse conditam , scribit Plinius lib. 3. cap. 17. *Qui eos , ait , ex Libiciis , & Vertacomacoris condidisse Ticinum .* Cum Plinio consentit Livius Historiæ Romanæ Dec. 1. lib. V. cap. 19. ubi inquit . *Post hos Salvii , qui præter antiquam gentem Lavos Ligures incolentem , citra Ticinum annem expulere .* A Gallis ædificatam , quum primùm Italiam ingressi sunt , tradit Paullus Diaconus in Historia Langobardorum lib. 2. cap. XI. , quos nomen Galliæ Cisalpinæ huic Provinciæ dedisse refert post conditas Urbes Ticinum , Brixiam , & Mediolanum . Livius tamen de Mediolano tantum verba facit , quod ipsos Gallos condidisse inquit , *fasis acie Tuscis haud procul Ticino flumine ;* Qui Tusci omnia loca trans Padum usque ad Alpes tenuere . Quare ante Gallorum adventum Ticinum fuisse conditum verius credo , motus etiam Eutropii autoritate , qui Romanæ Historiæ lib. IV. tradit : Insubres , & Bojos , a quibus Ticinum condita est , contractis in unum viribus cum Cenomannis , Cremonam , & Placentiam devastasse . Quamobrem apparet Insubres , & Bojos Ticinum ædificasse ,

caste, antequam Galli advenissent, hosque non se illis conjunxisse ad Ticinum ædificandum, sed Cremonam Placentiamque vastandas, quod illos fecisse scribit Polybius Historiæ Romanæ lib. 3., quia Romani erexerant in Colonias Urbes istas, ut obstarent Annibali Italiam cum exercitu aggredienti. Utcumque hoc evenerit, illud certissimum est apud Historicos Urbem hanc fuisse habitam antiquissimam. Undè licet receptum sit eam a Ticino flumine nomen habuisse, quando tamen hoc illi nomen impositum, & quando primùm muris fuerit cincta, nullam memoriam superesse scribit Philippus Cluverius Italiæ Antiquæ lib. 1. cap. 27.. Hinc patet Blondi supinus error, qui putat secundo bello Punico Ticinum fuisse Vicum, quia Authores, qui pugnam referunt inter Annibalem, & Scipionem commissam, nullam de eo mentionem fecerunt. Enimvero ante hoc prælium Ticinum fuit ædificatum, neque ulla se occasio scriptoribus obtulit Ticini memorandi, cum prælium initum fuerit inter Padum, & Ticinum, non ultrà fluvium, propter quem sita est urbs, quæ cum idem fere nomen habeat ac flumen, non faciliè distinguere potuerunt antiqui Scriptores, ut observavit Pe-

4 GYMNASII TICINENSIS

trarca laudata epistola 1. . Præterea neque omnibus certum est certatum fuisse prope Ticinum, quum etiam Cornelius Nepos in Vita Annibalis tradat *inset ipsum, & Scipionem dimicatum fuisse de Clastidio apud Padum*. Quamobrem ex eo, quod Ticinensis Urbis mentionem nullam fecerint Authores secundum bellum Punicum describentes, satis non probatur hanc Urbem illo tempore conditam non fuisse. Regnante tamen Augusto illam fuisse Urbem probat Strabo Geographiæ lib. V. ; Quinimmo ipse Augustus aliquando in ea commoratus est, ut legitur apud Valerium Maximum lib. V. de Pietate erga Fratres cap. 5. ubi tradit, Tiberium illuc venisse, ut Cæsarem inviseret ; & hoc etiam innuit Petrarca supra memorato loco, qui ad Joannem Boccacium ita scribit. *Vidisses, & quem, ut arbitror non vidisti Ticini ripa amnis, Ticini Urbem impositam, Papiam Iuniores vocant, quasi admirabilem, ut Grammaticis placet, & famosam dici Longobardorum Regiam: ubi prius horum antè atatem, sub Germanici motum belli, Augustum Cæsarem fuisse comperio*. Verum ante Augustum in ea fuisse Germanicum, constat ex Tacito lib. 3. Annal. *Ipsam quippe, inquit, asperrimo hyemis*

mis Ticinum usque progressum, neque abscedentem a corpore simul urbem intravisse, ut etiam lib. 1. Histor. bis Ticinum venisse Valentem tradit. Neque parva Urbs erat, sed magna, ut apparet ex Itinerario Antonini, ubi signum C. eidem adponitur, quod magnarum urbium Notam fuisse testatur Philippus Cluverius Italiæ Antiquæ eodem cap. 27.; Non tamen tunc dicta *Ticinum*, sed *Ticenum*, ut in eodem Itinerario Antonini, & in Itinerario Hierosolymitano conspicitur; quod etiam servatum esse inveni tempore Theoderici. Papiæ inde vocata est, quod nomen recentius vidimus agnovisse Petrarcam: at quando huic Urbi Papiæ nomen impositum fuerit hucusque incertum. *Paveia* etiam aliquando dicta, ex quo fortassis orta vox Italica *Pavia*: Sic Annales Francorum sub ann. 774., & 787. scripti in Monasterio Sancti Nazarii ad Rhenum, & a Marquardo Frehero editi apud Andream Duchesnium tom. 2. pag. 4., & 5. ubi: *Karolus Rex Francorum de Roma revertens ad Paveia civitatem Longobardos congregavit*. Romano autem labente Impetio omnino deleta est Urbs ista sub Odoacre; verum cura Epiphanii ejusdem Episcopi, non solum in pristinam gloriam restituta est, sed

6 GYMNASII TICINENSIS

illustrius aucta atque a Theoderico regalibus ædificiis ornata, & amplificata. Hinc ita crevit sub Gothis Regibus, & Langobardis ipsius fama, & splendor, ut *Secunda Roma* meruerit appellari. Quam rem nobis testatur Epigramma leoninum, marmore incisum in ingressu pontis ad dexteram.

*Quisquis in hac intrat deflexo poplite, dicat
Dic prope, qui transis, qui Porta limina tangis,
Roma Secunda vale, Mundi caput imperiale.
Tu bello Thebas, tu sensu vincis Athenas,
Te metuunt Gentes, tibi flectunt colla potentes.*
Quod Corius Historiæ Mediolanensis parte 1. malè transfert ad laudes Mediolani, & temerè autumat lapidem illum fuisse Papiam delatum a Joanne Galeatio Vicecomite; nam Papiam appellatam fuisse *Romam Secundam* ante Joannem Galeatium constat ex Epitaphio Manfredi de Beccaria, & Fratrum anni 1322. quod erat in æde *Cathedrali* Papiæ, & refertur a Laurentio Schradero in Monumentis Italiæ pag. 335. cujus epitaphii initium hoc est.

Tres successive Cives genuisse refertur

Roma secunda sibi claros, quos protulit Orbi.
Immò etiam sub Karolo Magno hoc titulo decoratam fuisse testis nobis est Alcuinus in

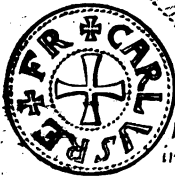
Car-

Carmine ad Karolum Magnum , quod ex Canisio refert laudatus Duchesnius eodem tomo II. pag. 190.

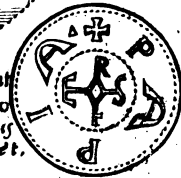
Rex Karolus caput Orbis, amor populiq; decusque, Europa venerandus apex, Pater optimus Heros Augustus, sed, & Vrbe potens, ubi Roma secunda. non parum quippe augebatur Karoli Magni potentia ipso dominatu Papiæ , quæ caput erat Regni Italici : Unde quanti eam fecerit probat ejusdem Epistola ad Offam Regem Merciorum apud Baluzium tom. 1. Capitular. Francor. sub anno 774. quam hic integram referre placet. *Karolus gratia Dei Rex Francorum, & Longobardorum, & Patricius Romanus Viro Venerando, & Fratri carissimo Offano Merciorum Regi salutem, honorem, & amorem. Cum deceat Reges potentes, & famosos amicitia fœdere devinciri, & mutuis gaudiis ad invicem gratulari, ut in vinculo charitatis Christus in omnibus, & ab omnibus glorificetur Vestra Serenitati hoc eulogium duximus destinandum. Cum Nobilissimam Longobardorum Civitatem, cum suis civibus omnibus nostro Dominatui subiugaveribus, & Italiam totam nostro Imperio feliciter subrugaverimus Christi adiutorio cui famulari desideramus, Rex Desiderius Longo-*

8 GYMNASII TICINENSIS

*bardorum, Ducesque Saxonia, quos nostris nu-
sibus inclinavimus, Vvithmundus, & Albion
cum ferè omnibus incolis Saxonia, Baptismi
susceperunt Sacramentum Domino Jesu Christo
de cetero famulaturi. Hoc igitur salubri man-
dato ego Karolus Regum Christianorum Orien-
taliu Potentissimus: Vos o Offane Regum Oc-
cidentalium Christianorum Potentissime cupio
latificare, & Te in dilectione amplecti sine-
rius. Quod, ut vulgo etiam pateret hoc nu-
mismata cudendum curavit.*

*Hunc nummum argenti
cum cursum sub Karolo
Magno refert Blancus
in Tract. Histor. Monet.
Franc. p. 86.*

Quem

HISTORIA.

Quem nummum refert. Fr. de Mezeray Historiæ Francor. tom. 1. pag. 445. editionis 1685. eique signatus annus DCCLXXIV. ex quo refellitur eorum opinio, qui volunt anno 780. Desiderium debellatum a Karolo Magno; & probatur ante annum 801. vulgatum fuisse usum signandi annos Æra Christiana, quod contra P. Berrettam in Lychno §. 1. nu. 11., & 12. probavit P. Bellinus in Responsione Apologetica ad eundem cap. 2., & alia profert Joannes Baptista Ricciolius in Chronologia Reformata tom. 1. lib. 8. cap. 1. in fine. Quæ res quidem satis aperte ostenditur, quum nihil magis commune, & facile videatur ad inducendum morem, quam usus monetarum: præsertim occasione tam insignis lætitiæ, qualis extitit ob Desiderium subactum, & Papiam receptam.

CAP.

C A P. II.

Pyrrhi Ligorii sententia de Colonia Papiæ examinatur. Tristani opinio hac de re confutata, Joannis Harduini locus de eadem illustratus. Bernardi Sacci error notatur; Tillemontii opinio de Authore Actorum S. Syri refertur. Ticinensem Urbem fuisse Municipium, & Coloniam Romanorum probatur.

PUtat Pyrrhus Ligorius in MSS. Otobonianis sub lit. P. verbo Papiæ hanc Urbem fuisse illam Papiam Romanorum Coloniam, de qua mentio in lapide dedicationis, ut ipse ait, factæ a Papienis, effoso e ruinis fori Trajani, quam hujusmodi fuisse testatur.

IMP. CÆS. DIVI. T. ÆLI. HADRIANI
ANTONINI. AUG. PII. FILIO. DIVI
ÆLI. HADRIANI. AUG. NEPOTI. DIVI
TRAJANI. GERMANICI. DACICI
PARTHICI. PRONEPOTI
DIVI. NERVÆ. AUG. ABNEPOTI. M
AURELIO. ANTONINO. GERMANICO
SARMATICO. PARTHICO
PON-

HISTORIA. II
PONTIF. MAXIMO. TRIB. POT. XXVII
IMP. VI. COS. III. P. P. OPTIMO PRINC
COLON
PAPIENSI. ÆLIANI
AURELIANI
D. N. M

Sed hanc inscriptionem referendam non esse ad nostram hanc Urbem censent aliqui, cum aliæ inscriptiones, in quibus de Papienis mentio est, ad aliam Urbem spectare doceant Historiæ. Joannes Tristanus in suis Commentariis Tom. 1. pag. 631. loquens de numismate M. Aurelii, cujus epigraphem refert Comes Franciscus Mediobarbus Papiensis in Occone pag 229.

M. AURELIUS. ANTONINUS. AUG.
P.M. IMP. II. TRIB. P. XIII. COS. II.

* COL. PAPIÆ. *Caput Serapidis cum modio.* Putat Coloniam Papiam fuisse in Mauritania Cæsariensi, ad quod Ptolemæi testimonium affert in Geographia lib. 4. cap. 3. & Tristano subscribit Mediobarbus. Tristano tamen opinio infirma est; nam illam Col. Papiæ epigraphem a Tristano relatum, adulterinam esse docet Joannes Vaillantius in Numismatis Imperatorum in Coloniis Cusis pag. 252. prim. edit. tom. 1., & spectare, ait, ad Coloniam Æliam Capitolinam deinde

12 GYMNASII TICINENSIS

de in Ptolemæo nullum verbum de Papiâ in citato cap. 3., sed solum cap. 2. mentio est de Pæpia, & græce Paipia, quod idem sonat: nec ista Urbs Colonia inscribitur, sed describitur sub Colonia Sitipha. Quin non fuisse Coloniam Papiam in Aphrica rectè probat Joannes Harduinus in Nummis Populorum, & Urbium pag. 380. addens in Aphrica solum fuisse Puppianam Urbem Proconsularem, non observato, quod de Pæpia scripserat Ptolemæus. Hinc Coloniam istam referendam vult ad Papienos; de qua Papienorum Colonia vetus est inscriptio apud Gruterum pag. 448. 4., sed ubinam fuerit istæ Colonia non docet Harduinus. Hoc nobis se indicasse putavit Camillus Peregrinus in Apparatu Antiquitatis Capuæ disc. 2. n.X., ubi, ait, Papiam fuisse quoddam Castrum ultra Sinuessam, ut ex citata Gruteri inscriptione, quæ legitur etiam apud Lipsium Inscription. Antiquar. Ord. 4 nu. 14. fol. 164. pag. 2. in qua pro Papienis corrigendum est PAPIEIS. Ut patet ex marmore, quod nunc in *Campanili* Ecclesiæ Episcopalis Carinolæ esse scribit Peregrinus, qui nobis illud restituit. Ligorius verò ad sententiam suam confirmandam ait, plures hac de re extare

tare Papiæ reliquias suorum veterum incolarum, injuria temporum devastatas, & licet mihi perquirenti omnia non patuerint, tamen inter alia monumenta extitisse ille inquit in Odoeo veteri Ecclesiæ *Cathedralis* inscriptionem hanc

DOMITIUS. M. F. PRISCUS
 Q. A. IIII. VIR. A. P. AUGUR. D. D
 GRATUITUS. PODIUM
 CUM. LORIACA. ET ADITUS. VIVOS
 EFFECIT

quam sic explicat *Domitius Marci filius Priscus*, qui anno *quatuorvirati a Papiensium Auguribus decretum, datus gratuitus, Podium cum Lorica, & aditus vivos effecit*. Vtrum verò ista inscriptio vera sit, an apocrypha dubitare licet ex his, quæ de Ligorii inscriptionibus tradit *Clarissimus Cardinalis Norisius*, quem citat *Raphael Fabrettus* *Inscriptionum* cap. 7. pag. 507. præsertim, cum Urbem hanc solum V. sæculo Papiam vocatam fuisse scripserit *Bernardus Saccus* in *Historia Ticinensi* lib. 7. cap. IX. relata quadam historia, quam fabulam esse prædicant *Viri Eruditi*, cum de hoc novo Urbis nomine non alii *Historici veteres* meminerint, præterquam *Anonymus Ravennas* lib. 4.
 Geo-

14 GYMNASII TICINENSIS

Geographiæ n. XXX. Paullus Diaconus coævus Karoli Magni, & Breventanus in Antiquitate Papiæ lib. 3. cap. 25. tabulam marmoream referens, quam dicit fuisse cum pluribus privilegiis Viterbio inscriptam a Desiderio in cujus fragmentis legebatur *veniunt a Papia Viterbienses*. Immo neque sæculo V. sed VI. sub hoc novo nomine Ticinum celebrari capisse sentit Tristanus Calchus Historiæ Patriæ lib. 3. pag. vltima, hocque evenisse ait regnante Victige. Ut tamen verum fatear, non leve pro his, quæ tradit Ligorius, suppeditare videtur argumentum Vaticanum S. Syri, relatum a Luithprando Diacono de Rebus Imperatorum, & Regum lib. 3 cap 2; quod etiam extat in Actis ejusdem S. Pastoris apud Laurentium Surium XII. Septembris; ubi Sanctissimus Vir *Delectare*, inquit, *Vrbs Papia, quia veniet tibi ab aternis montibus exultatio, non vocaberis minima, sed copiosa in Civitatibus*. Unde sub Adriano, & M. Aurelio Ticinensem Urbem fuisse Papiam appellatam arguitur. At cum Acta S. Syri posteriori ævo fuisse conscripta existimet Tillemontius in Monumentis Historiæ Ecclesiasticæ tom. 2. pag 561. edit. Paris. 1701. quia a Paulo Diacono conscripta fuisse viden-

videntur , quicquid Surius scripserit in eorum initio, nihil in præsens affirmare contendo , quod præstabo in opere , quod de Antiquitate Ticinensis Urbis jam meditor. Interim verò omittendum mihi non est Urbem hanc fuisse vetus municipium Romanorum, quod se vidisse in antiqua inscriptione testatur Philippus Cluverius Italiæ Antiquæ lib. 1. cap. 27., & Coloniam, ut apparet ex inscriptione, quæ legitur apud Gruterum pag. DLII. num. 5.

Lapis in Carinthia repertus

MARIUS. RUFFUS. C
 TICINLÆ. MILES. CO
 HORTIS. MONTANOR
 M. PRIMÆ. STIPEN
 DIORUM. XV
 H. S. EST

CAP.

CAP. III.

Vrbs Ticinensis perpetua Sedes Regum Langobardorum . Ibi Thermas, Amphitheatrum, & magnificum Palatium extruxit Theodericus, quod deinde dictum Regia Ticina, & Civitatula . Palmaris error Patris Eustachii de S. Valdo aperte refellitur ; ac contra ipsum, & alios Nobilitas Urbis Ticinensis supra alias Liguria Vrbes effertur.

IN Urbe Ticinensi, quæ caput erat antiquæ Neustriæ, ut notavit V. C. Justus Fontanus Vir omni præditus eruditione in sua Dissertat. Italica *delle Masnade*, Reges Italiæ sedem habuerunt; & in ea viginti duo Reges Langobardorum regnaverunt. Ibi Gothos Reges, tanquam in munitissima totius regni parte, thesauros servasse animadvertit Spiegelius in Notis ad Guntheri Ligurinum lib. 3.; Quamobrem Urbis Regiæ titulo iure, & merito semper insignita fuit. Thermis, & amphiteatro hanc Urbem

or-

ornasse Theodericum, testatur Anonymus de Theoderico, editus ab Henrico Valesio ad calcem Ammiani Marcellini edit. Paris. 1681. pag. 668. quod amphitheatrum postea perfectum fuisse credo ab Athalarico Theoderici nepote, & successore, ut ex inscriptione, quam refert Mediobarbus in Occone pag. 568.

✠ D. N. ATHALARICUS REX ✠
 GLORIOSISSIMUS. HAS
 SEDES SPECTACULI ANNO
 REGNI SUI TERTIO FIERI
 FELICITER PRECEPIT ✠

quem lapidem addit Mediobarbus, positum fuisse Athalarici anno tertio sive V. C. 1281. Chr. 528. Consulatum gerente Justiniano Aug. II. sine Collega. Hicque lapis erutus fuit prope D. Laurentii Papiæ; ubi etiam nunc spectantur quædam Circi, seu amphitheatri ruinæ. Prius tamen, quam hæc omnia conficerentur, Theodericus illud celebre Palatium construi iussit ex laudato Anonymo, inde dictum *REGIA TICINA*: Quod cum hucusque fuerit obscurum, rem utilem me Reipublicæ literariæ facturum existimo, si hoc elucidavero, quod summopere in notis ad Synodum inscriptam *Regia Ticina* habitam anno 850. desideravit Henricus Canisius,

B

qui

18 GYMNASII TICINENSIS

qui primus eam edidit tom. 5. Antiquarum
 Lectionum part. 2. pag. 673. quam etiam
 legimus tom.8. Conciliorum Labbei pag. 62.
 quo loci Canisius post propositas difficultates
 de loco Civitatis *Regia Ticina*: de concilia-
 tione anni Christi 850. indict. XIV. & Hlo-
 tharii, & Hlodovici XXI. & de æra Con-
 ventus Ticinensis anni Christi 854. indict. IV.
 Hlodovici anni sexti, hæc habet. *Hæc monere
 volui lector, ut videas, quam bona fide in dan-
 dis his verfer, & ut habeas in quo laudem
 merearis, si hæc colligas ex aliquo MS. Codice,
 nam, ut mihi conjecturas in his indulgeam non
 statui.*

Hanc Canisii dubitationem tollere cona-
 tus est Marcus Velferus, ut ex epistola ejus-
 dem in notis ad eandem Synodum apud Lab-
 beum; sed non omnino id effecit Velferus,
 cum non ostendat factam Synodum fuisse in
Aula Regia prope Urbem Ticinensem, in qua
 coactum fuit Concilium anno 850. alterum
 anno 854., & tertium anno 876., quemad-
 modum probant clarissima monumenta apud
 Stephanum Baluzium in Capitularibus Re-
 gum Francorum tom. 2. ubi pag. 347. sic le-
 gitur

TI-

TITULUS II.
SIVE
CAPITULA EDITA ANNO DCCCLIV.
IN PALATIO TICINENSI

*In nomine Sanctæ, & individue Trinitatis
Incarnationis Domini Nostri Iesu Christi anno
DCCCLIV. anni imperii Domini Hlodovici Im-
peratoris Augusti VI. indictione IV. dum Con-
ventum fidelium nostrorum palatio nostro Ti-
cina Civitatis convocaresur &c. pag. 351. hæc
adsunt.*

RESCRIPTUM CONSULTATIONIS
SEU COHORTATIONIS EPISCOPORUM
AD DOMNUM HLODOVICUM
IMPERATOREM

*Domino gloriosissimo Regi Hlodovico pax, & vi-
ta, & victoria ministretur a Deo Patre, & Do-
mino nostro Iesu Christo. Nos quidem in Dei
nomine Angilbertus Archiepiscopus, & Andreas
Patriarcha, una cum Ioseph Archicapellano,
cum ad hanc synodum in Urbe Regia Ticino
congregatam &c. postquam Consultationem
Episcoporum pag. 355. sequuntur.*

CAPITULA VII.

Edita post responſionem Episcoporum .

*In nomine Dei Omnipotentis anno incarnationis
Dominica DCCCLV. indictione III. mense Fe-
bruario, die mensis eiusdem quarto, cum Domi-
nus Magnificentissimus Hlodovicus Augustus
apud Ticinensem Civitatem in Augustali Aula
resideret, tractaturus &c.*

IN CONCILIO PONTIGONENSI

apud eundem Baluzium eodem tom. 2. pag.
238. hac habentur.

TITULUS XLVIII.
SYNODI PONTIGONENSIS.

*Synodus, qua fuit acta apud Ticinum Palatium
anno Incarnationis Dominica DCCCLXXVI. in-
dictione IX. mense Februario, & postea fuit
confirmata ipsa Synodus apud Pontigonem cum
Missis Domni Apostolici Ioannis, aliisque mul-
tarum Provinciarum Episcopis. Et in fine
actus confirmatæ electionis Imperatoris Ka-
roli additur eadem pag. 238. col. 2.*

Acta

Acta sunt hac in Palatio Ticinensi anno Domni DCCCLXXVI. Regni Domni Imperatoris Karoli Hlodovici Augusti pia memoria filii in Francia XXXVI. Imperii primo indictione IX.

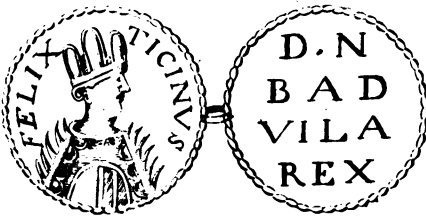
Ex his constat, *Regiam Ticinam* fuisse Regium Palatium sejunctum ab Urbe Ticinensi: quod primus observavit Joannes Mabilionius in Itinere Italico tom. 1. pag. 219. ex subscriptione diplomatis Berengarii Imperatoris Theodelasio Abbati Bobiensi data. XIX. Kal. Novemb. ann. Inc. DCCCCIII. *Regni sui XVI. actum PAPIA CIVITATE PALATIO TICINENSI.* Cui diplomati alia possunt adiungi ex Bullario Cassinensi Cornelii Margarini tom. 1. pag. 7.: ubi extat diploma Desiderii, in cujus fine legitur: *Data Ticino in Palatio anno 762.*, & pag. 9. aliud diploma anni 765. habet *actum Ticino in Palatio.* pag. 10. in diplomate Aldegisi filii ejusdem Desiderii *anno 766. actum Ticino in Palatio;* & in alio ejusdem Aldegisi pag. 15. anni 774. *Data Ticini in Palatio.* Quod etiam XI. saeculo servatum fuisse, apparet ex diplomate Henrici I. Imperatoris Abbati Brumienſi apud Ferdinandum Ughellum in Italia Sacra tom. 4. col. 1370. ubi: *Actum Papiæ in Palatio Ticinense anno 1014.*, & col. 1495. in

alio diplomate Arduini Regis Italiæ anno 1003. *Actum Pavia in Ticinensi Palatio.* Et quidem verè, poterat appellari *Regia Ticina* illa *Aula*, quæ prius *Civitatula* nempe sermone italico *Cittadella* a Beato Laurentio Episcopo Mediolanensi fuerat nuncupata, cuius verba refert Ennodius Episcopus Papiensis in Vita Beati Epiphaniï edita cum aliis Ennodii operibus a Sirmondo tom. 1. col. 1676. Qui Beatus Laurentius perorans apud Theodericum commemorat Divinæ Misericordiæ beneficium, quo ab obsidentibus inimicis, quibus in Ticinensi *Civitatula* arctè cingebatur, liberatus fuit. Quem locum a se non rectè immutatum attulit Carolus Sigonius de Imperio Occidentis lib. 16. sub anno 495. & hoc Regium Palatium credere fas est, fuisse illud, quod erexerat Theodericus, ut dictum est supra, quum a Theoderico ad Desiderium, in cuius diplomatis mentio primum est hujus Regii Palatii ab Urbe distincti, non legatur alium Regem tam excelsa Palatia Ticini ædificasse: in his autem ingens fuit cura Theoderici, sicuti eum laudat de hoc Ennodius in Panegyrico. *Videò, inquit, inspiratum decorem Urbium cineribus evenisse, & sub Civilitatis plenitudine*

dine palatina ubique secta rutilare. Video ante perfecta adificia, quam me contigisset disposita. Sicque postea exornatum fuit illud insigne Palatium, ut altera Urbs esset in Urbe; de quo insigne est testimonium diploma Sigualdi Patriarchæ Aquileiensis apud iam laudatum Margarinum tom. 1. Bullarii Cassinensis pag. 16. *Datum Ticino in Urbe Regia*, quod etiam visus est agnovisse Sigonius lib. 6. de Regno Italiæ sub anno 961. dum ait, *Orthonem Papiæ Regiam a Berengario destructam restaurasse.* Horum omnium ignarus Pater Eustachius a S. Ubaldo nomen *Civitasula* Ticinensis, quod ad Urbis Papiensis gloriam referendum esse omnes norunt, perperam ad illius dedecus transferre conatus est, inde arguere studens Ticinum fuisse Urbem non decoram, sed infimam, & angustam proptereaque indignam, quæ nulli Metropolitæ subiiceretur. Quod quam leve argumentum sit, constat ex Itinerario Antonini, in quo litera C. Ticino addita inspicitur; quæ, ut ex Philippo Cluverio Italiæ Antiquæ lib. 1. Cap. 27. adnotavimus cap. præcedenti, erat Nota magnarum Urbium; Immo supra alias Liguriæ Urbes eminuisse sæculo V., quo tempore

Mediolanensi Urbi paruisse, probare nititur idem Pater Eustachius, probat Paullus Diaconus ad Eutropium Additus lib. 16. ex quo Orestem Patritium, qui Liguriæ præerat, dum Odoacer Italiam invasit, cæteris Urbibus præteritis, intra Ticinum se se conclusisse, apparet. Neque Patris Eustachii sententiæ suffragari possunt illa Ennodii verba in Vita Epiphanii. *Aliquos tamen magnarum Urbium incolas edax consumebat invidia, quod tantum Oppidi Ticinensis angustia habere meruisset Antistitem*; hæc enim dicta fuerunt ab Ennodio, quum Urbs ab Odoacre funditus eversa rursus extruebatur, & ideo priusquam esset ad pristinam gloriam, & magnitudinem restituta, videbatur angusta. Adveniente tamen Theoderico, jam eò creverat, ut iste ab Odoacre perterritus, Mediolano digressus, potius apud Ticinensem Urbem confugeret: qua de re testis est idem Paullus Diaconus ad Eutropii Historiam Additus lib. 16. *Theodericus itaque, inquit, a Verona digrediens Mediolanum pervenit, ubi dum consisteret, magna ad eum multitudo militum, pluresque Italia populi convenere. Sed paucis interjectis diebus, rursus deditus totus exercitus, Tuffa quodam*

nomine instigante, Odoacris se partibus dedit. Ea res Theodericum in tantum perterruit, ut se, suumque exercitum apud Ticinensem Urbem muniret. Itaque angustam fuisse, verisimile non est, quæ capere debebat exercitum Theoderici, qui præterea eam amplificavit Palatio, & arce constructis, ut scribit Stephanus Breventanus de Antiquitate Papiæ lib. 2. cap. 9., ex qua postea exivit contra Odoacrem, quo subactò, tantus fuit splendor Ticinensis Urbis, ut sælix fuerit appellata; quemadmodum apparet ex epigraphe numismatis relati a supra laudato Comite Mediobarbo in Occone pag. 568. quod mihi indicavit V.C. Joannes Franciscus Sinibaldus Auximas, & mihi communicavit Pater Johannes Antonius ejusdem Comitis filius eruditissimus, & mihi amicissimus Vir.

quem

26 GYMNASII TICINENSIS
quem nummum ad Totilam spectare, alio
nomine Baduillam apertum est ex Paul-
lo Diacono ad Eutropium Addito

lib. 17. *Dehinc, ait, sibi Ba-
diulam, qui, & Totila
dicebatur in regnum
præficiunt. Ve-
rum in Hi-
storia*

Miscella Editionis Basil. 1569.

lib. 16. legitur *Badu-
villam.*

CAP.

CAP. IV.

Schola Papienses sub Boethio floruerunt. Bernardi Sacci, Vincentii Bellovacensis, & Gerardi Vossii de primo anno Episcopatus Ennodii opinio reticetur. Ennodius Papiæ Magistrum gessit; ejusdem locus illustratus contra Sirmondum. Studium Epiphaniæ Ticinensis Episcopi pro restaurandis moribus, & scientiis.

INter cæteras hujus Urbis laudes situ, & ubertate ita foelicis, ut horreum Romanorum, & hortus Liguriæ aliquando nuncuparetur, maxima illa fuit, quod in ea liberales artes semper floruerint; quamvis solum sub Karolo Magno, ibi publicas Scholas fuisse institutas vulgò credatur. Horum studiorum initia reperire difficile est, cum tantum sæculi V. eorum nobis memoria supersit. Testatur hoc Boethii liber de Scholastica Disciplina, quem Parisiis conscriptum putat Lupoldus Bebembergius in Opusculo
de

de Zelo Veterum Germanorum cap. II. in Biblioth. SS. PP. tom. 26. pag. 92. atque inde arguit Lupoldus Parisiis illo tempore studia literarum viguisse; sed rectius aliqui dubitant; an unquam Parisiis Boethius publicè docuerit, cum ipse libellus de Scholarium disciplina Ticini scriptus fuerit, ut ostendunt illa verba Proœmii. *Et licet duplici genere commentorum sim impediens, non tamen omnino diversorum in quasdam Aristotelis, nec non aliorum Philosophorum editiones proprioque attenuatus studio, & inhumani Regis Gottorum cruciatu corrosus.* Quibus cruciatibus solùm Papiæ vexatum fuisse Boethium, legimus, ubi traditam a se scientiarum doctrinam aliæ ejus lucubrationes testantur. Postquam enim Consulatam gessit, Papiam relegatus fuit, & ibi plures libros scribere instituit, quos in carcerem detrusus perficere non potuit. De his meminit Petrus Bertius in Præfatione ad Consolationem Philosophiæ, ubi de imperfectis operibus Boethii post alia hæc addit; *Quanam? illa scilicet qua ex Christiana Religionis Miseriis peti possunt; quum Boethius sermonem iniicit de casu, de libero arbitrio, & concordia præscientiæ Divinæ, cum libertate arbitrii, qua tractatio usque ad finem libri se*
ex.

extendit : sequitur igitur, nondum id, quod Docere instituerat, esse absolutum, sed desiderari partem illam, qua viam ad Cælum monstrat, qua ex sola Christi doctrina peti debet.

Boethio socium fuisse Ennodium in publicis Scholis, testantur pariter, ejusdem opera : hi enim fuerunt coævi. Boethius siquidem anno 526. fuit a Theoderico morte damnatus, & humatus est in S. Petri in Cælo aureo, ubi adhuc visitur ejus arca cum hoc epitaphio

Meonia, & latia lingua clarissimus, & qui Consul eram : hic perii missus in exilium.

Ecquid mors rapuit : probitas me vexit ad auras, Et nunc fama viget maxima, vivit opus.

& Ennodius amico præmortuus est, quod anno 521. evenisse, scribit Guillelmus Cave in Histor. Scriptor. Ecclesiastic. tom. 1. sæculi Eutichiani anno 511. Unde Bernardus Saccus Historiæ Ticinensis lib. VIII. Cap. 1. malè putat, eum obiisse anno 516. cum fuerit conditus Valerio V. C. Consule, ut apparet ex illius Epitaphio, quod Ticini S. Michaelis parieti, qui sacrario cohæret, in tabula marmorea sculptum est, aliquot locis nobis restituendum.

Epi

Epitaphium Ennodii

Ennodius Vates lucis redditurus in ortum,
Hoc posuit tumulo corporis exuvias
Clarus prole quidem, generosior ipse propinquis
Quos sanctos laudem iussit habere diem.
Redidit hoc Calo vivacibus ille figuris,
Cum fecit fame vivere conloquitur.
Quid mirum si forte caret post busta superstes,
Qui consanguineos restituit superis?
Quantis iste foret Mundi celebratus in oris,
Nec flet Occidui cardinis Oceanus.
Schismata conjunxit dudum discordia legi;
Atque fidem Petri redidit Ecclesiis.
Pollens eloquio Doctrina nobilis arte
Restituit Christo innumeros populos.
Largus, vel sapiens dispensatorque benignus
Divitias credens, quas dedit esse suas.
Templa Deo faciens hymnis decoravit, & auro,
Et paries sancti dogmata nunc loquitur.
Depositus sub D. XVI. Kal. Aug. Valerio V. C.
Consule: quod immutavit Ferdinandus Ughel-
lus Italiae Sacrae tom. 1. part. 2. in Vita
B. Ennodii loco Valer. ponens Stas. ut etiam
literam D. quae diem indicat, omisit Pater
Romualdus in sua Papia Sacra part. 1. pag. 29.
 Anno

Anno CDXC. Ennodium in *Episcopali* Cathedra sedisse prodidit Bernardus Saccus Histor. Ticinensis eodem cap. 1. atque etiam Bellovacensis, & Gerardus Vossius, atque Stephanus Breventanus de Antiquitate Papiæ lib. 2. in Vita Ennodii, quos errasse rectè observavit Sirmondus in notis ad dictionem V. ejusdem Ennodii, quia hoc tempore ipse Ennodius annum XVI. excedere non poterat, ut ait ille. *Qui enim potuit illo anno Episcopus creari, qui anno proxime antecedente quo Italiam ingressus est Theodericus sexdecim tantum erat annorum? aut quomodo imponi, tunc potuit Cathedra Ticinensi, quam adhuc regebat, & aliquot post annis rexit Epiphanius, ac post Epiphanium Maximus, quem Synodo palmari interfuisse monuimus?* Hoc etiam confirmat Sigonius de Imperio Occidentis lib. 16. anno 501. quo adhuc Maximum Papiæ Episcopum fuisse prodit. Antequam *Episcopatu* exornaretur Ennodius, pluribus annis Diaconatu fulsit sub Epiphanio a quo unicè diligebatur; Hoc tempore, quantum excoleret artes liberales, pluribus suis Dictionibus testatus est; & in aliquibus earum de Scholis, publicoque *Auditorio* frequentissima mentio; & præsertim in VII. acta

acta in Dedicatione Auditorii, quando ad forum translatio facta est, cujus hic partem afferam. Ad Vos revertor, quibus paterna conventus affectione vocem debeo commone-
 ris. Reddite Vos studendo origini, reddite natalibus lectione. Natura lucem jubar dictio-
 nis ostendat. Multiplicate suffectu scientia pa-
 rentum titulos: ornate eruditione majorum
 decora: Fulvi nobilitatem metalli nisi ad un-
 guem manus ducat Artificis, maternis pene
 hebetatur tenebris: & si magistra politione
 non venustetur, nihil ei prodest sublimitas,
 quam vena concesserit. Adiuvatur quidem
 Doctoris instantia dosibus sanguinis mundio-
 ris; sed nisi limata non rutilant illa, qua se
 erigunt prerogativa nascendi &c. Habetis prae-
 vium eloquentia, morumque Doctorem. Currite
 profapia stimulis incitati, & cum Vos ad ago-
 nem premia promissa perduxerint, mei memi-
 nisse dignamini, quia sunt, qua a Vobis post
 caelestem retributionem suffragia hortator acci-
 piet. Hanc in publico Auditorio recitatam
 ab Ennodio, compertum est; sed de Audi-
 torio Romano hic loqui putat Sirmondus in
 notis. At ego hac Dictione perpensa Sir-
 mondo non subscribo, nec subscribendum
 puto ab Eruditis Viris, quibus usqueadhuc igno-

ignotum credo Eunodium Romæ publicum præceptorem egisse, quemadmodum ex laudato loco, & sequentibus ipse profitetur. *Hac sunt, quæ Vos nostris licuit vocibus admoneri. Vos diligentiam pectoris mei expendite consideratione verborum. Non phaleratus sermo, non illecebrosa tantum, & depicta fucis narratio delectet. Quarite apud me, non blanda, sed necessaria, non delitiosa, sed fortia. Nunquid iuvat pompam texere Præcepta daturum? & paullo post. Deus tamen voti se comitem jungat; & quod novellis Præceptor commendo cespitibus, in pomis tanquam de hereditaria possessione decerpam.* Fortè in hac divinavit Sirmondus ex illis verbis. *Vincta hic ora teneat mens captiva. Non agnoscit forum Romani Populi, non liberalis eruditionis gymnasium, qui adhuc quasi in secessibus conticescit.* Sed forum Romani Populi ex iis, quæ dicebantur, ductum hic ab Ennodio, satis constat; nam ex his verbis, *qui quasi in secessibus conticescit*, apparet eum hic loqui de populo paullo ante ob incendium Urbis sub Odoacre exule a Patria, vel adhuc trepidante ad illas, & alias ærumnas per latas sub Theoderico, quæ omnia Romæ nequeunt convenire; in qua nunquam, ut dictum est, legitur

C

En-

Ennodium præceptoris munere functum esse. Eum autem Papiæ jam consecratum Diaconum morari oportebat ; hocque eodem tempore erat Epiphanio Episcopo perpetuus comes ; qui eadem cura, qua ad componendum Regnum incumberebat Theodericus, ut legitur apud Sigonium de Imperio Occidentis lib. 16. sub annis 494. , & 495. Ticinensem Urbem ad pristinum decus restituere propebat, præstantissimo quoque Viro e dirutis Liguriæ oppidis, ut ait Sigonius, eò accito, et si alii plures Viri doctissimi jam adessent in Urbe, ut in Vita Epiphanii scripsit idem Ennodius. *Fuit, inquit, Silvester Archidiaconus ea tempestate homo in vetusta disciplinarum instructione probatissimus. Fuit Vir insignissimus Bonus presbiter, tam Nobilis sanctitate, quam sanguine. Fuere alii, & numero plures, & virtute præstantes: quorum idcirco facio mentionem, quia parva laude dignus, qui tantum miseris antefertur.* Hisque alios plures adiunxit Epiphanius, quos selegit ex finitimis Urbibus, ut nostræ memoriæ tradidit ipse laudatus Ennodius eodem loco. *Parum tamen credebatur posse sufficere, si post ruinam omnium Liguria Civitatum Ticinus suis contenta indigenis exultaret; cepit vicinarum Urbium finitimos*

*simos quosque de civibus fusculos legere, atque ad suos hortos cultor diligens plantaria, jam probata partare de quibus frugi, & idoneus ap-
tissima caperet poma possessor.*

Ex hac diligentissima cura Epiphanii pro literarum, & morum instauratione in Urbe mox restituta satis apparere credo ibi literas maximè floruisse, & Ennodium in ea scientias cum cæteris docuisse, sicuti *dictione VI. Carminum lib. 1.* post ejus reditum a Synodo Palmari cum Maximo, iterum Ticinensibus se Magistrum profitetur, atque in ipsa nimiam venustatem eloquii in docendo excusat his verbis. *Dicam ergo libens musico stylo gaudia mea, quorum perfectionem maximis promitto me Deo adnitente eloquii literis nunciaturum: Pulsabunt me oblatantium venena linguarum; sed professionis, & ingenii exercitiis aggregabo quicquid contra accusati meritum maledictor ingesserit, &c.* Hinc ad clariora digredientibus **DIVINORUM PATESCUNT SECRETA LIBRORUM** quorum *januam sensu pulsante dum reserat populus se Duce pervium facit iter ignoratum: dum fastidiosos eloquii splendore, parum doctos fabricata latinitate, & ut ajunt artificii rusticitate perducit. Quis talem salutis nam diligit judi-*

cem non sequatur, qui necessariis dulcia dulci-
bus severa miscendo amara visa dogmata, &
velle cogit invitos? sed istinc cepti compleant-
tur honesta propositi. Apud scientes rerum lo-
quimur. Res virtutis est gaudium continere:
Secunda diligentia per elaboratum tramitem
luculenta dictionis ostendere. Hodie maximè
cum mei portio limen ingressa facundia dat pa-
renti exultatione eloquentiam, quam negat in-
genium, cum dicat causa, quod natura non pra-
stitit. Macè insignium adolescens virtutum,
qui in cano flore pomorum numerum monstras.
Das pellere afflictionis glaciem, & ad vernum
me dictionis invitas. Nam dum quod tu debes
STUDIIS *ego impendo lætitiæ puto ambo pro-*
ficimus. Simile est enim rudem instituere, &
ad declamationis affectum revocare jam desi-
dem. Ex his cæteras quoque Dictiones VIII.
nempe IX. & X. non alibi quàm Ticini actas
consendendum est. Neque Scholas, quæ illa æta-
te florebant Ticini solum Episcopales fuisse
quis credat; nam quamvis teste D. Paulo
Ephes. 4. ab incunabilis Ecclesiæ Scholæ istæ
viderentur in usu, in quibus Episcopi ipsi
Grammaticam sæpe docebant, ut de vetusta
hujusmodi Ecclesiæ Alexandrinæ disciplina,
docuit Eusebius lib. 5. Historiæ Ecclesiasticæ
 cap.

cap. 10. tamen majores & *universales* fuisse Scholas Ticinenses Ennodii tempestate probant scientiæ, quas in his tractatas fuisse eruitur ex allatis Ennodii dictionibus, in quibus non solum de Philosophia, & Grammatica, sed de Divina pagina, & de Iure Civili agi videtur. Et forsitan has Scholas cum regis privilegio institutas a Theoderico conii-ci posset, cum non minus erga Ticinensem Urbem fuerit ille liberalis quam erga Ravennatensem, ubi Gymnasium Theoderici tempore, Boethio, & Cassiodoro studentibus, institutum fuisse refert Rubeus Historiæ Ravennat. lib. 3. pag. 161.

C A P. V.

*Petrus Pisanus in Vrbe Papiensi Magister
 Parisios accitur a Karolo Magno; Ante
 huius adventum in Italiam florebant
 Papiæ liberales artes. In ea celebris
 disputatio Petri Pisani cum Ju-
 lio Iudæo. Joannes Albinus
 Scotus Papiam mittitur a
 Karolo Magno ut sabli-
 miores scientias trade-
 ret, hocque pluribus
 antiquis Scripto-
 ribus compro-
 batur.*

ENnodio, & Boethio vita functis regnan-
 te Theoderico, num floruerint Ticini
 publicæ Scholæ nobis ignotum. Ipfas
 defecisse non levem præstat aliquibus conie-
 cturam irruptio frequens Gotthorum, &
 Langobardorum, a quibus miserrimè deva-
 stata Italia omnes ferè humani mores fue-
 runt deleti grassante barbarie: sed adhuc sæ-
 vientibus bellis ipfas non corruisse nobis sua-
 dere videtur Paullus Diaconus, qui in Hi-
 storia

storia Langobard. lib. 6. cap. 4. scribit sub Cunibertho, qui regnavit prope finem septimi sæculi, floruisse in arte grammatica Felicem patrum Fabiani, qui fuit ejusdem Paulli Magister; & octavi sæculi nobis testis est Alcuinus, qui epistola 15. edit. Quercetani, seu Duchesnii pag. 1511. hæc scribit ad Karolum Magnum. *Dum ego Adolescens Romam perrexi, & aliquantos dies in Papiæ regali Civitate demorarer, quidam Judæus Julius nomine cum Petro Magistro habuit disputationem, & scriptam esse eandem controversiam audiui in eadem Civitate. Idem Petrus fuit, qui in Palatio Vestro Grammaticam docens claruit.* Ex quo forsan loco Alcuini Franciscus de Mezeray Historiæ Galliæ tom. 1. pag. 400. editionis 1685. adnotavit, Karolum Magnum anno DCCLXXIV. misisse Papiam Joannem alterum ex Monachis, qui e Scotia Parisios accesserant, ut stabiliret in ea scholas scientiarum sublimium, quia, ut is gallicè inquit. *Les arts liberaux y florissoient deia, & il en avoit fait venir Pierre Pison, qui lui avoit enseigné la grammaire.* Quod evenisse circa annum 769. docet Karolus Egassius Bulæus Histor. Universit. Paris. tom. 1. pag. 92. quo tempore Karolus Magnus, li-

terarum prorsus ignarus, regnare cœpit cum Karolo Manno fratre suo. Quare probari nequit Quercetani sententia dicentis in indice operum ipsius Alcuini, hunc fuisse Papiæ adhuc adolescentem, quum ibi Curia Karoli Magni Francorum Regis adhuc esset; Nam solum anno 774. Karolus Desiderium subegit, & jam ante acciverat Petrum Pisanum in Galliam, ut ipsum instrueret. Quo tempore ad Regem fuerunt a Pontifice missi aliqui libri, ut ex Epistola, quæ extat apud Duchesnium tom. 3. Historiæ Francorum pag. 743. *Direximus etiam Excellentissima Præcellentia Vestra, & libros quantum reperire potuimus, idest Antiphonale, Responsale, insimul Artem grammaticam Aristotelis, Dionisii Areopagita libros, Geometricam, Orthographicam, Grammaticam, omnes græco eloquio Scriptores, nec non & horologium nocturnum.* Nec propterea, quod solum ad Regem docendum grammaticam fuerit Petrus Pisanus Papiæ accitus in Galliam, putandum est solum has humiliores artes tunc floruisse in Papiensibus Scholis. etenim ex disputatione, quam Petrus habuit cum Julio Judæo constat hic fuisse locum disputandi de altioribus scientiis. Multo autem tempore docuisse Petrum Pifa-

Pisanum Papiæ satis probatur ex eo, quod jam senex fuit vocatus in Galliam, ut ex Historia Eginardi constat apud Duchesnium tom. 2. pag. 102. *Indiscenda*, inquit Eginardus, *Grammatica Karolus Petrum Pisanum Diaconum senem audivit, in cæteris disciplinis Albinum cognomento Alcuinum item Diaconum de Britannia Saxonici generis hominem, Virum undequaque doctissimum Præceptorem habuit: apud quem Rhetorica, & dialectica, præcipuè tamen Astronomia ediscenda plurimum, & temporis, & laboris impertivit.* Hisce imbutus doctrinis Karolus Magnus ab Adriano primo, cujus virtutes sibi proposuerat imitandas, rogatus in Italiam cum exercitu venit, & subactò Desiderio, totaque Italia devicta, postquam rediit Parisios, maximo literarum amore exarsit. Quumque duo Parisiis advenissent cum mercatoribus Monachi e Britannia sapientiam venalem se habere jactantes, Karolus vnum ex iis Parisiis retinuit, alterum Papiam transmisit, ut, ibi sublimes scientias profiteretur; Cujus rei cum pauci nobis antiqui supersint testes, operæ pretium duxi monumenta eorum, qui hoc nobis tradiderunt, colligere, & lectoribus evulgare.

Agmen ducit Notkerus Balbulus Sangalensis

lensis Monachus, ut scribit Goldastus, cujus Historiam Sangallensem, e veteribus Bibliothecis Germanicis erutam, in lucem emisit Henricus Canisius anno 1601. ipsamque tom. 2. Histor. Scriptor. Francor. retulit laudatus Duchesnius pag. 107. Notkerus igitur ad Karolum Crassum Imperatorem Ludovici Regis Germaniæ filium, Nepotem Ludovici Pii, Pronepotem Karoli Magni, de isto hæc scribit cap. 1.

Omnipotens Regum dispositor, Ordinatorque Regnorum, & temporum, cum illius admiranda statua pedes ferreos, vel testaceos comminisset in Romanis; alterius non minus admirabilis statua caput aureum per illustrem Karolum erexit in Francis. Qui cum in Occidui Mundi partibus solus regnare cepisset, & studia literarum propemodum essent in oblivione, contigit duos Scotos de Hibernia cum mercatoribus Britannis ad littus Gallia devenire, Viros, & in secularibus, & in sacris Scripturis incomparabiliter eruditos. Qui quotidie cum nihil ostenderent venale ad convenientes emendigrasia turbis clamare solebant. Si quis sapientiæ cupidus est veniat ad nos, & accipiat eam, nam venalis est, apud nos. Quam tamen idcirco se venalem habere professi sunt, quia populum

pulum non gratuita, sed venalia mercari viderunt; ut sic vel sapientia sicut ceteris rebus coemendis eos incitarent, vel sicut sequentia probant per tale praconium in admirationem verterent, & stuporem. Denique tandiu conclamata sunt ista, donec ab admirantibus, vel insanos illos putantibus ad Karoli Regis semper amatoris, & cupidissimi sapientia perlata fuissent. Qui sub omni celeritate ad suam eos praesentiam evocatos interrogavit, si verè ut ipsa fama comperit sapientiam secum haberent. Qui dixerunt, & habemus eam, & in nomine Domini dignè quarentibus dare parati sumus. Qui cum inquisisset ab illis, quid pro ipsa peterent, responderunt: loca tantum opportuna, & animas ingeniosas, & sine quibus ista peregrinatio transigi non potest alimenta, & quibus tegamur. Quo ille percepto ingenti gaudio repletus. primum quidem apud se utrumque parvo tempore tenuit; postea verò, cum ad expeditiones bellicas argeretur, unum eorum nomine Clementem in Gallia residere praecepit, cui & pueros nobilissimos, mediocres, & infimos satis multos comendavit, & eis prout necessarium haberant victualia ministrari praecepit, habitaculis opportunis ad habitandum deputatis. Alterum verò in Italiam direxit, cui & Monaste-

44 GYMNASII TICINENSIS

nasterium Sancti Augustini, juxta Ticinensem Urbem delegavit, ut, qui illuc adeum voluissent ad discendum congregari, potuissent. Hæc etiam tradidit Vincentius Bellocensis præceptor Ludovici IX. qui in suo Speculo Historiali, quod perduxit ad annum 1244. & obiit anno 1256. ex autoritate Helinandi, & Chronici Arelatensis, concludit. *Karolum Magnum residere fecisse Clementem in Gallia. Alterum verò in Italiam direxisse, cui, & Monasterium S. Augustini juxta Ticinensem Urbem delegavit, ut illinc, si voluissent, ad discendum congregari possent.* Huic accessit Lupoldus Beberbergius, qui claruit sub Ludovico IV. Imperatore, & Benedicto XII. Pontifice Maximo anno Dom. 1340. circiter. Hic in suo Opusculo de Zelo Veterum Germanorum ad Rudolphum Saxonie Ducem cap. 2. in Biblioth. Patrum tom. 26. hæc habet. *Sciendum est quod quedam Chronica referunt; quod duo Monachi Scoti de Hybernia in Scripturis Sacris, & in secularibus eruditi de Britannia ad littus Gallia pervenerunt, qui quotidie ad populos emendi gratia convenientes clamabant dicentes: Si quis scientia cupidus est veniat ad nos, & accipiat eam, nam venalis est apud nos. Tandem conclamata sunt ista,*

ista, donec ab huiusmodi sermonem admirantibus ad Karoli Magni gloriosissimi Regis audientiam sunt prolata. Qui celeriter illos ad suam presentiam evocatos, quid pro scientia peterent requisivit. Qui pro ipsa, loca tantum opportuna, & felicia ingenia, ac pro victu, & vestitu necessaria se petere responderunt. Quo audito ille ingenti repletus gaudio unum eorum in Italiam, cui Monasterium S. Augustini apud Papiam commisit, ad docendum direxit. Alterum vero Clementem nomine, cui ad docendum multos pueros commendavit, fecit in Gallia Parisiis residere, eidem, & pueris victualium necessaria ministrando.

Sæculo XIV. eadem quoque adnotavit Cardinalis Franciscus Zabarella in Clementina prima de Magistris: & Anno 1450. D. Antoninus Archiepiscopus Florentinus ejusdem Chronicæ Arelatensis meminit in 2. parte Historiæ tit. 14. cap. 4. §. 12. Ita etiam Henricus Pantaleo de Viris Illustribus totius Germaniæ part. 2. in Karolo Magno primo Imperatore German. hæc scribit. *Karolus Magnus Alcuini consilio usus duo celeberrima Gymnasia literarum instituit, alterum in Occidentali Francia Parisiis, alterum Papiæ in Italia, quæ liberaliter dotavit, atque Viris doctis-*

46 GYMNASII TICINENSIS

Elissimis armavit. Hos sequitur Jacobus Middendorpius *Academiarum Celebrium* lib. 4. pag. 45. ubi de Papiensi, & pag. 359. lib. 6. agit de Parisiensis Academia; & pariter pluribus antiquis Authoribus Papiense Gymnasium a Karolo Magno erectum statuit. Quod etiam confirmat Guidus Panzirolus de *Clarissimis Legum Interpret.* lib. 4. cap. 1. ubi eam Ticinensem Academiam a Karolo Magno fuisse conditam, ipse quoque tradit; quod postea non rectè immutat cap. 5.

agens de Parisiensi Academia,
dicens Karolum Magnum,
non eò misisse Monachum illum, sed
ipsum secum
duxisse,
quando venit in Italiam. Plures
alios testes afferre possem,
sed cum sint posterioris
ævi, missos
facio.

CAP.

CAP. VI.

Monachum Papiam, missum a Karolo Magno, nomine Joannem Albinum fuisse confirmatur. Monachus Sangallensis, ac plures alii Historici veteres illustrantur.

DE nomine, quo appellabatur Monachus ille, qui missus fuit Papiam a Karolo Magno, inter se dissident Authores. Veteres enim, contenti narrasse historiam adventus Monachorum ex Hybernia in Galliam, illud præterierunt. Hinc licet Sangallensis, aliique Albinum vocent, aliqui tamen eum appellant Joannem. Robertus Gaguinus Franciæ Historiographus, qui ab anno 1470. ad 1501. floruit, in Vita Karoli Magni, post illorum Monachorum Historiam, hæc habet. *Intellexit Imperator ingenuam hominum mentem, eosque cum aliquot dies apud se retinisset, Claudium, cui nomen erat Clemens, Parisiis conversari, & generosos adolescentes bonis disciplinis institueri jubet. Joannem verò Papiam misit.* Verum Joannes

nes Aventinus lib. 4 Annalium Bojorum, quem circa annum M. D. vixisse apparet, sic ait de Karolo Magno. *Liberalia literarum studia, pene jam, ut ipse ait in curia majorum oblitterata instaurare summopere conatus est; & ut sui exemplo ad ea amplectenda ceteros invitaret, ex Hybernia duos Scotos Clementem, & Albinum accivit, ut tum erant tempore eruditissimos. Item ex Anglia alterum Albinum evocavit. Albinum Scotum Ticinum misit, ibique ludum literarium aperire iussit.* Tamen Polydorus Virgilius lib. 4 Historiæ Anglicanæ in fine de Achaio Scotiæ Rege loquens. *Ille item, inquit, ad Karolum Magnum, qui novas conditurus Academias ad se, ab extremis usque Orbis partibus eruditos Viros, advocabat Clementem, & Joannem homines doctissimos misit, per quos Karolus postea, & Luthetia, & Ticini bonas artes cunctos mortales docendos curavit.* Franciscus de Mezeray diligens Galliarum rerum Historicus tom. 1 Historiæ Franc. pag. 400. Joannem pariter appellat Monachum illum, nullo attamen relato antiquitatis monumento in hujus rei testimonium. Dubium ergo ex historicis, num appellaretur Albinus, vel Joannes. In hac re non minus antiqua, quam obscura,

ut

ut ego quoque sententiam meam interponam, utroque nomine vocatum fuisse opinor, nempe *Joannem Albinum*, quemadmodum Alcuinum Karoli Magni Præceptorem Flaccum, Albinum nuncupatum scribit Joannes Mabillonius initio Elogii B. Alcuini Abbatis Sancti Benedicti sec. 4. part. 1. duplici nempe Monachi nomine confusa historiæ veritate. Hujus quoque sententiæ est Vir Doctissimus Jacobus Usserius in Præfatione ad Epistolas Hybernicas, qui postquam de duobus Monachis ab Hybernia in Galliam profectis, & de Clemente eorum altero verba fecit, sic profequitur. *Socium autem illius Albinum apud Italos in Vrbe Ticinensi, sive Papiensi a Rege Karolo collocatum ab Albino Anglo in loco jam citato clarè separat Nozkerus, neque alium Ioannem illum Albinum esse existimaverim cui Rethorica præcepta inscripta se vidisse testatur Georgius Buchananus Rerum Scotticarum lib. 4. in Rege Achaio, qua Albino Flacco sive Alcuino vulgo tribuuntur.*

Sed quinam Joannes hic fuerit satis non patet, cum & de aliis duobus Monachis, eodem nomine appellatis, mentio fiat in Galliarum historiis. Unus fuit Joannes Erigena, præceptor Karoli Calvi, quem malè sensisse

D

de

de fide Catholica probat hæc Epistola Nicolai Papæ ad eundem Karolum scripta anno III. Pontificatus. *Relatum est Apostolatu nostro, quod opus B. Dionisii Areopagite, quod de Divinis, vel caelestibus Ordinibus græco descripsit eloquio, quidam Vir Ioannes natione Scorus nuper transtulit in latinum, quod iuxta morem Ecclesiæ nobis mitti, & nostro iudicio debuit approbari. Prasertim, cum idem Ioannes multa scientia esse pradicetur olim, sed non sanè sapere in quibusdam frequenti rumore dicatur. Hinc est, quod Dilectioni Vestra vehementer rogantes mandamus quatenus Apostolatu nostro pradicatum Ioannem representari faciatis, aut certè Parisius in studio cuius Capital (Rector) iam olim fuisse perhibetur morari non sinatis; nè cum tritico sacri eloquii grana zizania, & lolii miscere dignoscatur, & panem querentibus venenum porrigat. Quapropter, ut hanc hæretici notam, jam contra ipsum in Galliis vulgatam aufugeret, eum se contulisse ad Regem Elfridum putat Rogerius Hovendensis in prioriparte Annalium, ubi hujus Joannis plura describit; de quo alia in Annalibus Ecclesiæ Anglicanæ anno 883.: sed hunc non fuisse illum Joannem missum Papiam a Karolo*

Io Magno non est ambigendum, quia circa annum 780. ille fuit missus. Quæ vero dicuntur de isto Joanne Erigena, evenerunt circa annum 860. Alter est Joannes, qui cum aliis tribus Monachis Parisiensem Academiam instituit: de quibus Vincentius Bellovacensis lib. 23. Speculi Historialis cap. 173. *Fueruntque Parisiis, inquit, hujus studii fundatores Monachi IV. Bedæ discipuli, scilicet Rhabanus, & Alcuinus, Claudius, & Joannes Scotus.* Bellovacensem sequi videtur D. Antoninus, qui in 2. part. histor. tit. 14. cap. 4. §. 12. hæc scribit. Fuerunt autem Parisiis fundatores hujus studii IV. Monachi, Bedæ discipuli, scilicet Rhabanus, & Alcuinus, Claudius, & Joannes Scotus. Neque tamen istum Joannem fuisse missum Papiam, sed alium *Joannem Albinum Scotum*, alium ab illis, judicandum credo, quem etiam Joannem Melrosium appellat Mezeray, qui omnium erat doctissimus teste Polydoro Vergilio lib. V. Histor. Anglicanæ. Nisi fortassis, ut alibi innui, missus quidem fuerit Ticinum Joannes Albinus Scotus ante annum 780. qui deinde accitus Parisios, dum ibi Academia publica institueretur, demum fuerit suæ Academiæ Ticinensium restitutus. Ex his, quæ scribunt Aven-

52 GYMNASII TICINENSIS
tinus, & Polydorus Vergilius, potest dubitari de veritate adventus illorum duorum Monachorum eo modo, quo describitur a Sangallensi, cum ambo affirmant fuisse vocatos a Karolo Magno: sed quum, & alios fuisse accersitos ab eodem Rege apertum sit, qui ejusdem nominis erant, & Sangallensis Historia satis ab antiquis sit approbata, revocari nequit in dubium, quod latius contra Joannem Lau-nojum confirmabitur infra cap. X.

CAP.

CAP. VII.

*Adventum Ioannis Albini Scoti Papiam
contigisse circa annum 780. osten-
ditur, & contraria sententia
confutantur.*

Polydorus Vergilius Historiæ Anglicanæ
lib. V. Joannem Albinum Papiam ac-
cessisse eodem anno 792. quo in Gal-
liam advenit, nobis tradit. *Fuit, inquit, is
annus salutis nostræ circiter 792. cum duos
ferunt Monachos ex Hybernia, sive ex Scotia,
ut quibusdam placet in Galliam delatos, se sa-
pientiam venalem habere magna voce testantes,
mercedis loco cibaria, & vestiaria duntaxat
petisse, & istorum alterum, qui Clemens nomi-
nabatur a Karolo Lutetia retentum, eique ex
omni ordine Civitatis traditos juvenes in di-
sciplinam: Alterum verò in Italiam transisse,
& Ticini docuisse. Sed hos Monachos multò
ante venisse Parisios clarum esse puto, non
solum enim anno 792. jam illuc advenerant
Monachi illi, sed jam ante florebat Parisiis stu-
dium institutum a Karolo Magno, ut scribit
Martinus Polonus in Adriano Pontifice ad an-*

num 787. his verbis. *Hoc tempore floret Albinus, qui & Alcuinus Karoli eruditor; hic genere Anglicus fuit ingenio clarus, & philosophia excellentissimus non tantum scientia, sed etiam morum honestate praeclarus. Ab eo Karolus didicit omnes artes liberales, qui etiam studium de Vrbe Roma Parisios transtulit, quod de Gracia illuc translatum fuerat a Romanis. Quam translationem licet evenisse anno 791. affirmet Joannes Baleus Anglus in suo libro de Scriptoribus Anglicis, ubi ait: Gymnasium ex Roma circiter annum salutis 791. Lutetiam Parisiorum transtulit, quod & illuc Athenis persimili prius cura venerat, & coniectis primum studiis fundamentis per Ioannem, & Claudium mirificè illud lecturis collustrabat publicis. Tamen evenisse anno 787. probat Scriptor S. Eparchii Engolismensis ad annum 787. Quo anno, inquit, Karolus Magnus, cum Romam redisset ad visendum Pontificem Adrianum, plures Roma Parisios secum duxit Cantores, & Grammaticos, & Dominus Rex Karolus iterum a Roma artis grammaticae, & computatoriae magistros secum adduxit in Franciam, & ubique studium literarum expandere iussit. Quos autem secum adduxit Karolus, duo fuerunt Petrus, & Romanus cantuum, & septem libera-*

ra-

ralium artium paginis abundè instructi, ut testatur Enkecardus junior Monachus Sangallensis in lib. de Casibus S. Galli cap. 4. At Franciscus de Mezeray in Histor. Franc. tom. 1. pag. 400. sub anno DCCLXXV. missum fuisse Ticinum illum Monachum tradit: quem tamen errasse puto, cum vix hoc anno Karolus Magnus universa potitus fuisset Italia, nec credibile est illum Papiam accersitum esse ad humaniores artes tradendas ante Desiderium subactum. Propterea, nec anno 775. ut vult Mezeray, nec anno 792. ut tradit Polydorus Vergilius, hoc contigisse, sed intra annum 775. & 780. accessisse Clementem, & Joannem Albinum Parisios censeo, & propterea circiter hoc tempus Joannem missum Papiam. Ad hoc luculenti testes mihi esse videntur Galliarum Historici, qui vel ab Alcuino institutas Scholas Parisienses ferunt; vel hunc in Galliam accessisse, postquam audivit bene receptos Clementem, atque Joannem Albinum, ut scribit Monachus Sangallensis in sua Historia cap. 1. . Quumque secundum Alcuini adventum contigisse circa annum 780. postquam latius florere literæ in Galliis, re diligenter examinata, probet Mabillon. in Actis SS. Ordin. S. Benedict. sæ-

56 GYMNASII TICINENSIS

cul. 4. part. 1. in Elogio B. Alcuini pag. 168. sequitur ante annum 780. florere cœpisse literas Parisiis cum Petri Pifani, tum Clementis studio, atque opera, ut dictum est cap. 5. & sic ante annum 780. illos Monachos accessisse in Galliam, & Joannem Albinum Papiam missum a Karolo Magno. Quamobrem rectè observasse videtur Bulæus tom. 1. Historiæ Universit. Paris. pag. 93. dum ait; *Quod sub anno 779. Parisiis convenerant Doctores Angli, scientiam vanalem habere clamitantes.* Quo factum fuit, ut sub anno 781. levis adhuc fama esset Parisiensis studii apud exteros; & ideò, cum eodem anno constitutum fuisset conjugium inter Rotrudem filiam Karoli Magni, & Filium Constantini Imperatoris Orientis, Irenes Imperatrix Elisæum Eunuchum, & Notarium, qui Græcorum literas, & linguam, receptosque per Imperium Romanum mores eam edocerent, reliquit, ut ex Theophane tradit Karolus Coingtius Annalium Francorum tom. 6. n. 3. sub anno 781. licet anno 775. qui fuit secundus Constantii, & Irenes, asserat hæc evenisse; Paullus Diaconus in Historia Miscella lib. XXIII. edit. Basil. anni 1569. qui neque disunctos fuisse tradit Elisæum, & Notarium,

Eli-

Elisæum inquit *Eunuchum*, atque *notarium*.
 Qui *Elisæus*, atque *Notarius* illi fortè fuerunt, qui postea literas græcas docuerunt *Parisiis*; quos *Constantinopoli* accersitos credibile esse ait *Ludovicus Thomassinus de Veteri, & Nova Ecclesiæ Disciplina part. 2. lib. 1. cap. 96. n. 2.*

Possent utraq; opinio conciliari, si diceretur *Joannem*, statim ac advenit in *Galliam*, missum fuisse *Papiam*, hocque evenisse ante annum 780. deinde fuisse accitum *Parisiis* a *Karolo Magno*, quando publicam *Academiam* ibi voluit instituere; indeque rediisse

Ticinum anno 792: Sed de hoc nihil,

ut in cap. superiore affirmare con-

tendo; præsertim, cum *Petrus Angelus* lib. 2. de

Professoribus scri-

bat *Joan-*

nem

nem

post jacta fundamenta *Scholæ Parisiensis* venisse *Ticinum* anno

813. quos *Joannes* esse

diversos jam

probavi.

probavi.

CAP.

CAP. VIII.

*Petrus Pisanus e Scholis Papiensibus in Galliam
vocatus a Karolo Magno, primus Parisien-
sis Studii institutor. Hinc Scholas
Papienses illis saculis non Epi-
scopales, seu Cœnobiales,
sed publicas, & uni-
versales fuisse
statuitur.*

EA hucusque apud aliquos ex nostratibus, quos vulgus eruditos existimat, in-
dit opinio, quando Joannes Papiam
fuit missus a Karolo Magno, non viguisse ibi-
dem artes liberales, nec ipsum Joannem
scientias professum fuisse, sed tantum Papiam
transmissum ut literarum rudimenta postli-
minio revocaret, bellorum feritate expulsa.
Jam supra cap. V. probatum est clarissimo
ipsius Alcuini testimonio floruisse Ticini li-
teras docente Petro Pisano, antequam Karo-
lus Magnus potiretur Italia; quinimmò ipsum
advocatum a Karolo Magno e Papiensibus
Scholis, fuisse primum authorem Parisiensis
Academiæ fatetur ipse Bulæus Universita-
tis

tis Parisiensis Historicus lib. I. in Catalogo Virorum Illustrium lit. P. . *Petrus Pisanus in Ticinensibus Scholis diu floruit, deinde a Karolo advocatus in Palatinis Parisiis Grammaticam docuit, eamque ab eo Karolus ipse didicit teste Eginardo, & alibi. Itaque Petrus ille, merito dici potest primus Scholæ Palatina, & Regia institutor.* Non ergo paucorum annorum cursu sic eliminari potuerunt literæ, ut opus fuerit e Gallia magistrum ad earum rudimenta tradenda deligere; nam, licet etiam omninò Scholæ publicæ, quæ ibi erant, interiiissent, adhuc ad humiliores scientias tradendas superfuisset privatas Scholas, seu Cœnobiales, & Episcopales perspicuum est. Concilio siquidem Toletano 2. can. 1. iussum est. *Vt pueri, qui recentes ab ubere dicati fuissent Clero, simul omnes in domo privata instituerentur a praeceptore, & sub Episcopali præsentia erudirentur;* Quod sub anno 624. confirmatum fuit ab alio Concilio Toletano IV. can. 23. quibus succedentibus temporibus accesserunt etiam Concilia Toletana VIII. & IX. illud can. IX. & istud can. II. In Harum Scholarum locum post Concilium Toletanum II. visa sunt successisse seminaria, & sic Archidiaconis sublata cura docendi in Scholis

60 GYMNASII TICINENSIS

lis Episcopalibus, quod eorum munus fuisse; colligi potest ex epistola 4. S. Remigii tom. 1. Concilior. Galliar, ubi inquit. *Cum igitur Levitas feceris, Prasbyteros consecraris, & Archidiaconum institueris Primicerium Scholæ.*

Aliæ pariter aderant Scholæ Cœnobiales dictæ, quas summopere auxit D. Benedictus, qui pueros in Cœnobiis educabat, informabatque ad pietatem, ejusque Monachi disciplinis, & omnium scientiarum genere eos instruebant. Quarum Scholarum tantam fuisse famam memoriæ tradidit D. Gregorius Dialogorum lib. 2. cap. 3. ut ad eas Romani Cives nobilitate insignes, & alicui sacro ordini adscripti confluerent, suosque eis filios Omnipotenti Deo educandos committerent. Quæ Scholæ sæculo VIII. Imperante Karolo Magno adhuc vigeabant, & eximiè Ordo Divi Benedicti florebat Papiæ; ubi plura hujus Ordinis erant Cœnobialia, quemadmodum constat ex Historia Paulli Diaconi De Origine, & Gestis Langobardorum, licet tepere viderentur in Galliis, ut probat epistola, quam ipse Karolus Abbatibus, & Episcopis scripsit, relata a Karolo Cointio Annal. Francorum tom. 6. pag. 340. Quapropter pluribus Synodis sub eodem Karolo restitutæ, ut in Conciliis

liis Gallix tom. 2. pag. 121., & in Capitulari Aquisgranensi legitur ann. 787. can. 72.

Præter istas Scholas erant etiam Parochiales, ut in Concilio Moguntino can. 45. quibus pauperes pueri, qui ad Urbes accedere non poterant, instruebantur: licet ego, has non ad scientias pertinere, verius credam, sed solum ad prima fidei rudimenta, sic mihi suadentibus verbis relati Concilii. *Filios suos donent ad Scholam, sive ad Monasteria, sive foras Præbiteris, ut fidem Catholicam discant, & Orationem Dominicam, ut domi alios edocere valeant; & qui aliter non potueris, in sua lingua hoc discat.* Quare Concilium III. Turo-nense can. 17. Episcopis mandavit. *Vt easdem homilias quisque aperte transferre studeat in rusticam Romanam linguam, aut theotiscam, quo facilius cuncti possint intelligere, qua dicuntur.* Ad Cœnobiales Scholas licebat primum omnibus accedere; propterea deficientibus Monachis eruditis, ut qui Sacro se alicui Ordini devoverant, & in sæculo degentes instruerentur, etiam ab Imperatoribus Magistri perquirebantur, & mittebantur ad Monasteria, ut factum fuisse a Pipino, & Karolo Magno narrat Hedio Historix Ecclesiast. lib. 6. cap. 9. *Doctos Viros, inquit, e Græcia in Galliam venisse,*

& a Pipino, ac Karolo Magno in Monasteria
 missos esse ut Græcam linguam docerent Mona-
 chos: atque ita Egidium in Galliis, Appollo-
 nium Ratisbona in Cœnobio Hemerani, Vergi-
 lium apud Salburgenses inclarnisse. Progressu
 tamen temporis laicis perclusus est aditus, ut
 sentit Cointius tom. 6. pag. 341. in fine:
 Quod iussum fuisse videtur Aquisgrani a Lu-
 dovico Pio anno 815. ut eruitur ex Capitula-
 ribus Franc. lib. 5. cap. 59. in addit. ubi de
 Ludovico hæc leguntur. *Constituit ut Schola
 in Monasterio non habeatur, nisi eorum, qui
 oblati sunt* Nam Laicis jam provisum erat
 publicis Academiis, pluribus in locis institu-
 tis a Karolo Magno, & ab ipso Ludovico: quas
 tamen, cum non in singulis urbibus extarent,
 idcirco apertas Scholas Cœnobiales privatas,
 & publicas fuisse coniiicitur ex Enekardo Mo-
 naco in lib. de Casibus Monasterii S. Galli
 cap. 1. *Traduntur, inquit, post tempus, Mar-
 cello Schola Claustris, eum Norkero postea cogno-
 mine Balbulo, & cæteris monastici habitus pue-
 ris. Exteriores autem, idest Canonica Isowi,
 cum Salomone, & eius comparibus.* Ex quibus
 Filefacus in lib. de Sacra Episcopor. Autho-
 ritate cap. 15. infert, *Claustrales istas Scholas
 in intimis Monasterii penetratibus constitutas
 fuisse,*

fuisse, alias vero extra Monasterium. Non itaque ambigendum est, num Papiæ extiterint ante Karolum Magnum monumenta scientiarum, quum illuc jussu Regis venit Joannes Albinus, quod tamen quidam sciolus perperam, & audacter negare non dubitavit. Nam paullo ante ex istis scholis accitus in Galliam fuerat Petrus Pisanus, ut dictum est cap. V. ac Papiæ, quoniam post ejus discessum scientiæ interierant, ex recepto jure Conciliorum, & Pontificio vigere debebant Scholæ Episcopales, & Cœnobiales: quapropter illum Joannem Albinum non missum à Karolo Magno ut infimi ordinis scientias traderet, quum ibi Viri in his peritissimi, jam adessent, sed ut sublimiores, & magis reconditas, nec non Sacras literas, Arithmeticam, Astronomiam, & cæteras Mathematicas diceret, ut supra eodem cap. V. in quibus Alcinus, & Joannes Albinus, utpotè cæteris peritiores, maximè excellabant.

CAP.

C A P. IX.

*Monasterium Sancti Augustini Ioanni Albino
a Karolo Magno assignatur. In dicto Mona-
sterio aderant Benedictini ante Karolum
Magnum. Canonicis Regularibus in
eodem locus datus ante annum
MCCXXII. contra Ioannem
Mabillonium: ibique ap-
paritio Sancti Augusti-
nicuidam Canonico
Regulari sub XI.
saeculo.*

Locus etiam concessus Joanni Albino, ut in eo scientias profiteretur, non parum confert ad veritatem illustrandam eorum, quæ diximus Cap. præcedenti. Etenim, cum Scholæ publicæ instituendæ essent sub Cœlo salubri, quale est Ticinense, ut latè probat Æneas Silvius in Oratione habita in Concilio Basiliensi, dum agebatur de loco eligendo pro Æcumenico Concilio cum Græcis habendo, quæ extractam ex Autographo MS. Ambrosianæ Bibliothecæ Mediolani mihi communicavit V. C. Antonius Albucius, ejusdem præfectus dignissimus;

mus, & ad eas scholas locus requireretur a strepitu, ac a turba semotus, huiusmodi erat Monasterium Sancti Augustini a Karolo Magno Joanni Albino assignatum, ut pote situm extra muros Papiensis Urbis: sicque remotum a strepitu populi, & sub aere saluberimo, ac propterea dictum in Cælo aureo, ut notat Bernardus Saccus Histor. Ticinens. lib. 10. cap. 3. Quamvis intra ipsum Cœnobium semper non permanferint, quia post legem Ludovici Pii ann. 815. relatam in cap. præcedenti verisimile est, fuisse translatas in areolâ, quæ hucusque vocatur *del lino* apud S. Mariæ Perroni, ut tradit Stephanus Breventanus de Antiquit. Papiæ lib. 1. cap. 4. Hoc Monasterium Sancti Augustini conditum fuisse a Luithprando, testatur Paullus Diaconus lib. 6. de Gestis Langobardorum cap. 18. his verbis. *Hic gloriosissimus Rex multas in Christi honore per singula loca, ubi degere solebat, Basilicas construxit: hic Monasterium Sancti Petri, quod foras muros Ticinensis Civitatis situm est, & Calum aureum adpellatur, instituit. Quod aliqui etiam ampliant, ac referunt ad Ecclesiam. Hoc tamen alii negant, quia jam exatabat templum Gotthorum, quod solum a Luithprando restauratum asserunt: sed d*

E

hoc

hoc alibi. Monachis Cassinensibus hoc Cœnobium concessum fuisse a Karolo Magno, probat Mabillonius in Actis Ordinis S. Benedicti Sæc. 3. part. 1. pag. 438. Primum ex concessione ejusdem facta Joanni Albino, deinde ex Ferdinando Ughello, qui de Uber-to Sacchetto loquens ait: *Ubertus Sacchettus Abbas Sancti Petri in Calo aureo Ordinis Sancti Benedicti ad hanc sedem adlectus aëno MIII. vixit usque ad MXXVI.* Ibique Monachos Benedictinos semper constitisse, affirmat idem Mabillonius in Itinere Italico tom. 1. pag. 222. donec ab Honorio III. diplomate dato Laterani idibus Junii ejus Pontificatus anno V. qui fuit Æræ Christianæ MCCXXII. Canonici Regulares sunt substituti. Quibus anno MCCCXXVII. adjuncti Eremitæ Augustiniani, ut ex Jordano in lib. 2. de Vita Eremitarum cap. 18. addit in Actis Ordinis Sancti Benedicti Sæc. 3. part. 1. pag. 438. num. 6. Verum ante imperium Karoli Magni datum fuisse Benedictinis illud Monasterium ex quodam privilegio relato a Gabriele Penotto in Historia Canonicorum Regularium lib. 1. cap. 60. arguit Aloysius Torellus in Sæculis Augustinianis tom. 3. sub anno DCCXXV. n. 11. quod etiam confirmatum vidi

vidi privilegio anni CMXXVI. dato ab Hugone Rege Italiae; & ab altero Othonis anni CMLXII. quæ referuntur ab eodem Pennotto, quamvis nihil de his Margarinus in suo Bullario Cassinensi.

Hæc tamen nuper controversa legi in libellis editis pro ossibus Sancti Augustini. P. Abbas Bellinus Canonicus Regularis in suo Responso ad Lychnum P. Berrettæ parum veritati consona illa esse, contendit. Non ego Judex, nec Advocatus in tanta lite, sed quod ante annum 1222. Canonici Regulares Sancti Augustini in *Cælo aureo* Monasterium habuerint, suspicari licet primum ex privilegio Paschalis PP. II. ann. 1005. apud prædictum Pennottum lib. 1. cap. 61. in quo mentio fit de Clericis Regularibus. Secundo ex Historia Notkeri Balbuli communi consensu recepta ut supra cap. V. (qui scripsit sub IX. sæculo) ubi Monasterium istud in *Cælo aureo*, Benedictinis traditum propter Joannem Albinum secundum Mabillonium a Karolo Magno, vocatur *Sancti Augustini*. Ex quo licet arguere, fortasse ita appellatum a Regularibus Sancti Augustini, cum hoc nomine vocetur Monasterium, & Ecclesia semper D. Petri nomen retineat. Quæ confirmari videntur

epistola Lamberti Episcopi Atrebatensis, qui floruit sub XI. sæculo, edita anno 1700. a Stephano Baluzio in V. tomo Miscellaneorum pag. 347. quam, cum in ea agatur de quadam Apparitione Sancti Augustini, quæ fortasse hucusque non innotuit, lubet piis Papiensibus iterum patefacere.

Domno Pomoni Religioso Sacerdoti, & Deo amabili, & omni sua Congregationi Lambertus Sancta Atrebatensis Ecclesia Servus inutilis, & Presbiter indignus, quod oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit. Quoniam multa mihi de laudabili vestra, vestrorumque filiorum conversatione referentes Compatriota mei honesti Presbiteri L. videlicet atque A. dederunt mihi quasi quandam fiduciam apud Fraternitatis vestra dilectionem impetrare, quod postulamus. Postulamus namque instanter, quatenus visibilem, ut dicitur Missa celebrationem, quam quidam Frater vester Canonicus apud B. Petrum vobis convicaneum Monachus factus in Confessione Monasterii predicti Apostoli B. Augustinum vidit, & audivit agentem ad Altare proprii sepulchri vestro veraci stylo descriptum, quod ibi cantatum est, quod lectum est, nobis mittere dignemini. Communionem solummodo hoc corpus, quod pro Vobis tra-

traditur, prædicti Fratres in illo officio contestati sunt, se retinuisse, & cantatum ibi fuisse. Bene valete reverende, & dilecte Pater in unico Dei Patris Filio Salvatore nostro Domino Iesu Christo, & orate pro nobis. Visionis autem modum, & tempus, & horam, cum Dominica Incarnationis anno, & Indictione sicut Canonicum est, & quis fuerit in S. Romana Catholica, & Apostolica Sede Pontifex, & quis Ticinensi tunc præfuerit Ecclesie, annotare. Quare cenſeo, ante XI. sæculum extitisse Clericos Regulares fortasse simul cum Benedictinis in dicto Monasterio: quod istis postea ademit Honorius III. illo diplomate, quod refert Mabilonius in Itinere Italico tom. 1. pag. 222. de quo supra; sed postquam digressi sumus tantisper ad laudem, & gloriam Divi Augustini, redeundum nobis est ad Joannem Albinum, quem, ut ostendi cap. præcedenti, consentaneum non est, eò missum esse, ut doceret rudimenta literarum in Monasterio Ordinis Sancti Benedicti, in quo ex ejus institutione, & ad præscriptum Canonum Conciliorum, literæ excolebantur; sed ut subtiliores scientias profiteretur.

C A P. X.

*Scolas Papienses fuisse erectas in publicam
Academiam, cum privilegio Karoli Magni,
& Ludovici Pii coniectura. Synodi VI.
Ecclesia Gallicana de Scholis locus ex-
penditur. Innocentii Cironii, ac
Ludovici Thomassini opiniones cir-
ca ejus verum intellectum re-
feruntur. Sangallensis Hi-
storia a Launoii censura
vindicitur, ac ipse
plurimorum erro-
rum aperte con-
vincitur.*

QUAM antiquus fuerit usus Academia-
rum, probant Historici veteres,
apud quos illarum memoria passim
occurrit: easque recentioribus sæculis in Ci-
vitatibus Metropolitanis erigi iussit Grati-
anus Imperator rescripto, quod refert Coin-
tius Annal. Fancor. tom. VI. sub anno 787.
nu. XI. Verùm ante Karolum Magnum pe-
culiaribus Cæsarum privilegiis non fuisse in-
stituta publica studia, aliqui ferunt, ut falsa
reii-

reiciunt diplomata, quæ temerè sibi vindicant aliquæ Academiæ. Nolo ego aliarum Universitatum vetustatem, & gloriam indubium revocare; sed tantum quid verè sentiam de Ticinensi ea, qua debeo, sinceritate proponam. Subacta Italia, quantum fecum gavissus fuerit, & amicus de hoc regno gratulatus fuerit Karolus Magnus, alibi demonstravi. Assumpto titulo Regis Langobardorum summæ curæ æquè illi fuit rectas ferre leges, ac latas amplificare, atque illustrare, ut legitur apud Papirium Massonium in Annalibus Francorum lib. 2. in Vita Karoli Magni. Quumque sciret, Papiæ prioribus sæculis scientias enituisse, in hac tanquam in Urbe Regia, totiufque Italiæ primaria, situ salubri, & amœnitate foelici, statuit publicam instituere Academiam. Ideo postquam ad ipsam accersivisset Joannem Albinum, ut sublimiores scientias profiteretur, statim ac a Leone Pontifice proclamatus fuit Imperator Occidentis, Ticini Scholas publicas, & universales instituit, ut scribunt Henricus Pantaleo de Viris Illustribus totius Germaniæ part. 2. in Karolo Magno, cujus verba supra retulimus cap. V. & Karolus Egassius Bulæus de Parisiens. Universit. tom. 1.

pag. 96. quinquit: *Alia vero res est de Scholis majoribus, & publicis, quas non ubique passim Karolus institui voluit, ut priores, nec in Episcopis, & Monasteriis erexit: sed in certis tantum locis, iisque celeberrimis, & frequentatissimis, nec plures tribus in toto Imperio; unum quidem Lutetia, antequam esset Imperator, scilicet circa annum 790. ut vulgò scribunt Historici: reliquas duas in Italia, Pavia, & Bononia, postquam a Leone Pontifice proclathatus est circa annum 801. Occidentis Imperator. Ad has ausem veluti ad celebria quadam Emporia liberum patere voluit aditum, & confluxum e minoribus quibuscumque, tanquam e Seminariis, & veluti canalibus ad fontem, & e rivulis ad Oceanum. Quod idem Bulæus confirmat pag. 97. inquiens: Quum certum sit ex omnium Historicorum confessione, illas aut instituisse, aut instaurasse post adeptum Occidentis Imperium. Vita functo Karolo Magno anno DCCCXIV. ipsi in Imperio successit Ludovicus filius, cujus Imperii initio, cum forte scientiarum amor frigesceret, vel Academiæ a patre institutæ nondum satis rectè procederent, egerentque vel confirmatione, vel patrocinio, in Comitiiis celebratis in Antiniano, quæ extant apud Galdastrum*
 Con.

Constitutionum Imperialium tom. 3. anno 820. promulgari iussit per totum Imperium quasdam leges, quarum cap. V. leguntur ista de Scholis. *Inter Nos pari consensu decrevimus, ut unusquisque Episcoporum in Scholis habendis, & ad utilitatem Ecclesia militibus Christi preparandis, & educandis abhinc majus studium volumus probare, ut quando ad Provinciale Episcoporum Concilium ventum fuerit, unusquisque Rectorum Scholasticos suos eidem Concilio adesse faciat, quatenus & ceteris Ecclesiis noti sunt, & ejus solers studium circa Divinum cultum omnibus manifestum est.* In VI. etiam Synodo Ecclesiæ Gallicanæ, quæ extat in 3. tom. Conciliorum Labbei lib. 3. cap. 12. & apud Cointium Annal. Francor. sub anno 829. n. 41. & 49. Patres hæc Imperatori exposuerunt. *Similiter etiam obnixè, ac simpliciter Vestræ Celsitudini suggerimus, ut morem paternum sequentes, saltem in tribus congruentissimis Imperii Vestri locis, Schola publica ex vestra autoritate fiant, ut labor Patris vestri, ac vester per incuriam, quod absit, labefactando non depereat: quoniam ex hoc factò & magna utilitas, & honor S. Dei Ecclesiæ, & Urbis magnum mercedis emolumentum, & memoria sempiterna accrescat.* In hoc Concilio
lo-

loqui de Academiis Parisiensi, Ticinensi, & Bononiensi receptum esse, fatetur Bulæus pag. 161. ejusdem tom. I. quamvis aliqui de hac ultima dubitent, ut Papirius Massonius, qui in Annalibus Francor. post allatum locum illum Concilii pro Bononiensi recensens Patavinam ita concludit. *Ex his verbis apparet, tres publicas Scholas a Karolo M. institutas, quæ Academia dicuntur, post ipsius mortem perituras fuisse, si Ludovicus paternum amorem sequutus non fuisset, cui non minor literarum cura fuit, quam Patri: sed utrumque Karolus Calvus hoc erga literas studio longè superavit.* Quibus in Vita Ludovici Pii eodem libro hæc addit. *Parisiensis, Patavina, & Ticinensis Academia Karolum Magnum parentem suum appellant. Prima cis Alpes in Regno Francorum, posteriores in Italia.* Sic etiam loco Bononiensis Osnabrugensem accensendam, putat Bulæus in relata pag. 161. de qua Pithæus in Glossario Capitularium Francor. tom. 2. pag. 745. V. Scholæ, hæc fragmenta privilegii refert ex Krantzio. *Gracas, & Latinas Scholas in perpetuum manere ordinavimus.* Quæ Guidi Panziroli sententiam confirmare videntur, asserentis in lib. 4. de Claris Legum Interpret. in princip. vers. *Aliæ postea, Bononien-*

niensem Academiam erectam fuisse post Karolum Magnum. Sed ut res se habeat, certum est, loqui in memorata Synodo Gallicana de Scholis majoribus, sive Universitatibus Studiorum; & de Parisiensi, ac Ticinensi, quas diximus, fuisse a Karolo Magno vel institutas, vel restauratas in maximè idoneis Imperii locis. Quamobrem valde mirum, quomodo Innocentius Cironius Tholosanæ Academiæ Cancellarius in lib. 5. decretal. de Magistris Ticinensem Academiam omiserit & alias posterioris ævi enumeraverit, dum post relatum caput III. Concilii Cabillonensis II. & post citatum Canonem XII. lib. III. Synodi VI. Gallicanæ sic infert. *Per publicas illas Scholas intelligi debent Scholæ Vniuersitatum, quas certis tantum locis stabilitas fuisse constat, veluti Lutetia in Gallia, Roma, & Bononia in Italia a Karolo Magno, Oxonia in Anglia, Salmantica in Hispania.* Nam, quod de Romana, Oxoniensi, & Salmanticensi asseruit, a veritate recedere, clarum est: quia, ut fatentur omnes Historici, tempore Karoli Magni jam Romæ aderat Academia, ex qua Grammaticos, & *Calculatores* ille duxit Parisios. Oxoniensem autem aliunde quam a Karolo Magno ducere principia, testatur ejusdem Uni-
ver-

versitatis Historicus Antonius a Vuod pag. 9. & Salmanticensem multo post fuisse institutam, perspicuè probat Mendo de Jure Academico quæst. 7. §. 1. qui solum sub XII. sæculo ab Alphonso IX. conditam fuisse, ostendit: nec poterat a Karolo Magno institui, quum Karolus Magnus nunquam fuerit potius hac Urbe.

A recto etiam tramite discessisse videtur Ludovicus Thomassinus de Nova, & Veteri Ecclesiæ Disciplina part. 2. lib. 1. cap. 97. qui censet, illis verbis Concilii VI. Parisiensis contineri Turonensem, Lugdunensem, & Fuldensem Academiæ: quum (licet hoc pro Turonensi contra Parisiensem probarit Duchesnius in Præfatione ad opera B. Alcuini, quem attamen confutavit Bulæus tom. 1. pag. 122. apud Historicos VIII. & IX. sæculi) nullum prorsus de illa Thomassini opinione monumentum occurrit: nec satis constat, unde hauserit sententiam suam Thomassinus, quum illi, quos adducit testes suæ opinionis, solum de Cœnobialibus, sive Episcopalibus Scholis agere videantur. Sed præ cæteris Joannes Launojus non minus audax, quam parum veritatis amicus jure, & merito communiter judicatur ob illas calumnias, quas
obii-

obiicit nonnullis Historicis, inter quas negligendæ illæ non sunt, quibus insurgit contra Monachum Sangallensem, sive Notkerum Balbulum, ac omnes illos, qui publicas Scholas institutas fuisse a Karolo Magno, memoriæ nostræ mandarunt. Is quippe Capite II. operis sui de Scholis celebrioribus transcribit caput primum Sangallensis Historiæ, & contra ipsam falsò plurima congerit. Primum est, quod Alcuinus Bedæ auditor non fuerit; quia Beda obiit anno 731. & Alcuinus anno 804. : itaut 73. anni inter utriusque mortem intercesserint. At in primis non satis certum est, anno 731. obiisse Bedam. Mabillonius enim sæculo III. Bened. part. 1. pag. 549. in Vita Bedæ ait, hunc mortuum anno 735. & Petrus Franciscus Chiffletius in concordia Bedæ, & Fridegarii pag. 4. ex epistola Cuthberti emendatiore edita a Simone Dunalmensi concludit, Bedam e vita migrasse anno 762. Quo casu ferme potuit Alcuinus fuisse discipulus Bedæ. Secundo, cur non poterat Alcuinus vixisse supra octuagesimum annum, & sic fuisse discipulum Bedæ, atque Egberti Eboracensis Episcopi, ut Alcuinus de se fatetur in epistolis suis? Porro Alcuinum senem obiisse, apertum est ex Epistola I. quam

quam ipse scribit ad Karolum Magnum pag. 1464. edit. Quercetani. Tandem Bedam vixisse juvenili saltim ætate Alcuini, eruitur ex epistola 49. ejusdem, quæ extat ibidem col. 1565. ubi hæc habet. *Recogitate nobilissimum nostritemporis Magistrum Bedam Presbiterum, quale habuit in juventute discendi studium, quam nunc habet inter homines laudem.* Quam epistolam forte non observavit Mabillonius in elogio B. Alcuini, dum visus est dubitare, an Alcuinus ante natus fuerit, quam Beda e vita decederet.

Secundus error, in quem placet Launojo Sangallensem incidisse, est, quia tradidit, Alcuinum audito, quod Karolus benignè Monachos susceperat, conscensa navi ad eum venisse. Contra quæ opponit epistolam Alcuini, ut probet, non prius eum venisse ad Karolum, quam ab isto fuerit accitus. Sed hoc non probat epistola, quam refert Launojus: quinimmo non semel, sed pluries venisse Alcuinum in Galliam, colligit Mabillonius in Elogio B. Alcuini. Unde fieri potuit, ut hic sponte sua venerit in Galliam, ut scribit Sangallensis, & inde discesserit, sed iterum fuerit vocatus a Karolo Magno, veritate ab Historicis ita confusa, quod ipse sæpe in
Galliam

Galliam advenerit. Addit Launojus, malè a Sangallensi cap. VIII. suæ historiæ proditum fuisse, quod vivente Karolo Magno in toto ejus Regno scientiæ floruerint. Etenim cum II. Cabillonensi Concilio statutum fuerit, ut Episcopi Scholas constituerent, arguit Launojus, nullam necessitatem fuisse eas instituenti, ubi jam literæ floruissent. At infelix Criticus non observavit, hic suaderi Episcopis, ut Scholas Episcopales erigant, sive excolant, quod si ante Concilium non satis diligenter factum fuerat, non propterea confici potest, literas in Regnis Karoli Magni non viguisse. Hujus enim rei præter Sangallensem certissimum nobis affert testimonium Joannes VIII. PP. in Concione habita ad confessum *Prælatorum* pro inauguratione Karoli Calvi, quæ legitur apud Duchesnium tom. 2. pag. 467. in qua de Karolo Magno loquens Sanctus Pontifex ait. *Religionis quippe statum inter diversorum errorum, & pravitatum vepres incultum inventum sacris literis erudit, divina pariter, & humana scientia perornavit, erroribus expurgavit, raris dogmatibus saginavit, atque ita industrio pietatis medio egit, ut novus quodammodo videretur Mundus magnis luminaribus venustatus, &*

variis vernantibus floribus adornatus. Contra hæc non facit Canon II. lib. 3. Concilii VI. Parisiensis, ut sibi astruit Launojus. Nam post conditas a Karolo Magno publicas Scholas potuit literarum ardor tepere, & ideo egere adiutorio Ludovici, ut liquet ex ipso Canone, quo *Imperatorem hortantur Patres, ut morem paternum sequendo Scholas publicas sua auctoritate restauret, ne labor Patris, & suus per incuriam depercat.* Præterea non advertit Launojus Sangallensem loquutum de Regno, in hoc autem Concilio Parisiensi, & in Cabillonensi actum fuisse de Imperio. Sed nihil ineptius eo, quod adversus missionem Joannis Albini factam a Karolo Magno Papiam tradit idem Launojus in fine ejusdem cap. II. ubi ignorans tres fuisse Joannes, ut ostendimus supra cap. VI. de Joanne Erigena Hybernico putat intelligere illos, qui tradunt, in Parisiensi Universitate Magistrum gessisse Joannem Albinum Scotum Mailrosium, qui floruit annis circa LXXX. ante Joannem Erigenam. Imperatoria itaque auctoritate firmatam Universitatem nostram anno DCCCI. a Karolo Magno, & a Ludovico Pio confirmatam anno DCCCXXIX. coniiicere licet, quamvis de responso a Lu-
do-

HISTORIA. 81

**dovico, dato, Patribus Concilii Parisiensis
non constet; ut conqueritur Ludovicus Tho-
massinus de Nova, & Veteri Ec-
clesiæ disciplina part. 2.
lib. 1. cap. 97.
nu. 10.**

F

CAP.

C A P. XI.

*Studium, & amor Karoli Calvi erga scientias.
 Omnia Papiensibus confirmat privilegia.
 Papia ab Hunnis incensa, sed non
 eversa contra Frodoardum, &
 Hugonem Flaviniacensem.
 Celebris disputatio co-
 ram Othone II. in-
 ter Otricum, &
 Gerbertum.*

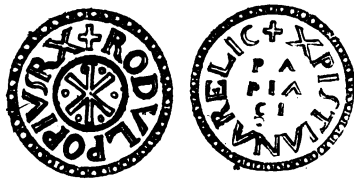
Post Karolum Magnum, & Ludovicum filium eximius fuit literarum patronus Karolus Calvus, quem illis præstitisse ferunt scientiarum amore; sub quo, quum aliqui hæretici quosdam errores evulgarent circa præscientiam divinam, Episcopi Gallicani congregati in Tullensû Diæcesi apud Saponarias anno 859. Concilio facto Regem exorarunt, ut alias Scholas publicas institueret, ut augetetur numerus Literatorum, & hinc plurimi Viri eruditi opponerentur hæreticis. Quibus a Karolo Calvo institutis, tanta fuit erga scientias ejus assidua diligentia, ut eum Nicolaus Pontifex eleganti elogio laudaret in epistola pro Rothardo Episcopo

copo Sueffionensi. *Laudanda est, inquit, frequens conversatio, & assidua cum Ecclesiasticis Viris, & cum Sapientibus vestra sedulitas; quam circa utilitatem Ecclesiarum Dei vos habere auditu gratulabundo concepimus.* Quod ex alia epistola scripta ab eodem Pontifice contra Joannem Erigenam Magistrum Karoli Calvi comprobatur, quam in suis ultimis Collectaneis, uti recens repertam in Oxoniensi Bibliotheca, publicavit Gabriel Naudæus. Hinc anno 875. mortuo Mediolani Ludovico II. Imperatore Joannes VIII. Karolum Calvum elegit in Cæsarem; & oratione, quæ extat apud Duchesnium tom. 2. pag. 467. Episcopis congregatis summis laudibus eum ornavit; ibique inter alia de ejus maximo patrocinio erga literas hæc habentur. *Karolus videlicet, de quo nobis sermo est serenissimus, & tranquilissimus Imperator, qui nobis, ut prætulimus in quos fines sæculorum devenerunt, quique caliginosi temporis exquadam parte tetras arumnas, & miseras sustinebamus, tanquam splendidissimum astrum ab Arce polorum illuxit, non solum monumenta Progenitorum bonitatem electæ radicis ferens in ramo alacriter equiparavit; verum etiam omne prorsus avitum studium vicit, & univer-*

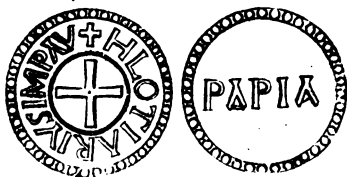
sum paternum certamen in causa Religionis, atque iustitia superavit: Ecclesias videlicet Domini diversis operibus ditans, Sacerdotes ejus honorans, hos ad utramque philosophiam informans, illos ad virtutes sectandas adhortans Viros peritos amplectens, Religiosos venerans, inopes recreans, & ad omne bonum penitus consecutus, & omne malum medullitus detestatus. Hisce decoratus Summi Pontificis laudibus die Natali Domini in Basilica Vaticana fuit Karolus Calvus inauguratus Augustus. Inde, ut narrat Sigonius de Regno Italiae lib. 5. in vita Karoli Calvi, nonis Januariiis Roma digressus Ticinum venit, & Regio Langobardiæ diademate ab Ansperto Archiepiscopo coronatus forum egit, leges populis dixit, & Ecclesiarum, ac Civitatum jura renovavit; ibique anno DCCCLXXVI. Concilium convocavit, quo ejus electio confirmata, ut legitur in Capitularibus Franc. tom. 2. col. 239. & supra cap. 2. De gymnasio Ticinensi nulla in his, fateor, mentio est. Quum verò ab Imperatore amantiſſimo literarum videamus Urbis privilegia, & jura renovata, credere licet, etiam Universitatem ab Avo conditam, & a Patre protectam, temporibusque propter hæreses summopere necessariam

ab

ab ipso fuisse confirmatam, & auctam. Hisce enim præcipuè temporibus vige-
 bat etiam Papiæ Christiana Religio, ut testatur
 nummus Rodulphi Imperatoris Papiæ cusus,

ante tamen hunc nummum alter Hlotharii
 erat vulgatus.

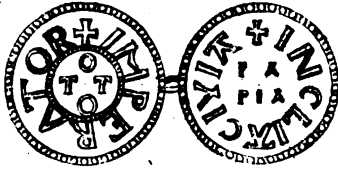
Hæc pro literis illustrandis acta fuerant a
 Clementissimis Imperatoribus; quum anno
 CMXXIV. irrumpentibus Hunnis Rodulpho

Italiae Rege XXXII. *Nobilissima Vrbs* Ticinensis fuit pene igne consumpta IV. Idus Martias fer. VI. hor. III. Miserandam hanc historiam, narrat Frodoardus presbiter in suo Chronico ab anno 919. ad annum 966. apud Duchesnium tom. 2. pag. 594. *Hungari, inquit, Frodoardus, ductu Regis Berengarii, quem Longobardi depulerant Italiam depopulantur. Papiam quoque Urbem populosissimam, atque opulentissimam igne succendunt, ubi opes periere innumerabiles. Ecclesia 43. succensa; Urbis ipseus Episcopus, cum Episcopo Vercellensi, qui secum erat igne fumoque necatur, atque ex illa pene innumerabili multitudine ducenti tantum superuisse memorantur, qui ex reliquiis Urbis incensa, quas inter cineres legerant argenti modios octo Hungaris dederunt vitam murosque Civitatis vacua, redimentes.* Hæc eadem verba Frodoardi transcripsit Hugo Flaviniacensis in Chronico Viridunensi apud Labbeum in Nova Bibliotheca M. S. tom. 1. pag. 125. & hanc quoque Papiæ cladem describit Luithprandus Diaconus in Historia de Imperio Europæ lib. 3. cap. 1. & carminibus eam deflet, quæ transcripserunt Spelta in Ticinensium Episcoporum Historia, & Ferdinandus Ughellus in Italia Sacra tom. 1. part. 2. dicto anno: Sed

Sed non fuisse prorsus everfam patrocinio Sancti Syri, testatur idem Luithprandus cap. 2. ex quo conspicitur Berengarium non fuisse ducem exercitus, quum jam mortuus esset, ut ex Sigonio in Vita Rodulphi Regis lib. 6. Regni Italiae: sed Salardum, *qui defixit per gyrum tentoria*, murosque Civitatis vallo circumdedit, ut exitus aditum Civibus intercluderet: tamen non est Civitate potitus, *quia reliquia*, ut ait Luithprandus, *qua ex incendio supererant non inviriliter Hungaris resistebant*. Quare antiqua hujus Historici nisus auctoritate, errasse credo Sigonium supra laudato loco, dum scripsit. *Hunos tandem refractis portis ingressos, Civibusque promiscua sede perclusis, Urbem direptione, atque incendio deformasse*. Et quidem anno 925. eodem Sigonio teste, fuit iterum obsessa a Rodulpho, qui quoque non potuit eam subigere; ac, ut meminit laudatus Ughellus, fuit suffectus in Episcopum Papiæ Leo Ordinarius Canonicus *Cathedralis*, & anno 929. Innocentius. Monasterio etiam S. Augustini in Cælo aureo anno 926. ab Hugone Imperatore fuerunt confirmata omnia privilegia relata a Penotto in Historia Canonicorum Regularium lib. 1. cap. 60. cui adhæret P. Berretta in

88 GYMNASII TICINENSIS

Lychno §. 3. n. 32. Hæc autem omnia verisimiliter evenire non potuissent, si tota fuisset diruta, atque succensa, ac soli ducentum Cives superfuissent. Quinimmò Urbis hæc anno 961. Othonem Magnum recepit, qui Regiam a Berengario dirutam restauravit, teste Sigonio de Regno Italiæ sub illo anno. Quo tempore cufum numisma rotundum, quod mihi nuper cum aliis communicavit Syrus de Rhaude grammatophylacii Papiensis Urbis Custos, Patriæ, ejusque gloriæ amantissimus.

Et anno 975. recepit Othonem II. qui postea adfuit disputationi Otrici, & Gerberti, cujus meminit Hugo Abbas Flaviniacensis, in relato Chronico Viridunensi apud Labbeum. *Post annum, inquit, Remensis Adalbero Romam cum Gerberto petebat, & Ticini Otricum, cum*
 Au-

*Augusto reperit. Et paullo infra. Et quia anno
 superiore Otricus Gerberti se reprehensorem in
 quadam figura cum multiplici diversarum
 rerum distributione monstraverat,
 jussu Augusti omnes Palatii sa-
 pientes intra Palatium col-
 lecti sunt, Archiepi-
 scopus quoque,
 cum Adso-
 ne
 Abbate Dervensi, & Scholasticorum nu-
 merus non parvus, & caepa disputa-
 tione, quum jam totum pene
 diem consumpsissent, Au-
 gusti nutu finis im-
 positus est.*

CAP.

CAP. XII.

Lanfrancus Papiensis Magister omnium sua aetatis doctissimus Parisenses Scholas a Petro Pisano institutas, restauras circa annum MXXX. Papiæ Anselmum de Badagio, deinde Alexandrum II. Pontificem Max. discipulum habuit.

Tot ærumnis præteriti sæculi, quamvis vastata fuerit Urbs Ticinensis, suum tamen splendorem Universitati nunquam defuisse, palam esse arbitror. Nam circa annum MXXX. floruit Papiæ Lanfrancus ex ipsa Urbe oriundus, ut docet Henricus de Knygton lib. 2. de Eventibus Angliæ, Matre Coza, & Patre Humbaldo, qui erat ex insigni familia Beccaria, ut volunt Stephanus Marinus in Imaginibus Beccariæ Gentis pag. 24. edit. Ticinens. MDIIC. & Marcus Antonius Scipio Placentinus in libello italico Vera Ragione di Stato pag. 137. . Hic in Theologia, Sacris literis, ac philosophia suo

fuo tempore omnium doctiffimus, & fubtiliffimus, ut probant ejuſdem opera, de quibus etiam mentio eſt apud Petrum Ricordati in Hiftoria Monaftica, poſtquam Papiæ ſcientias docuerat, iivit Pariſios, eòque literas ſub Karolo Magno a Petro Piſano Papienſi magiſtro delatas, alter Papienſis magiſter revocavit, illuſtravitque. Quamobrem Malmesburienſis in lib. i. de Geſtis Anglorum Pontificum, de eo inquit. *Is gente Longobardus, non adeo abiecta, & obſcura progenie oriundus erat, ſed perinſignis, liberales artes, quæ jam dudum ſorduerant a Latio in Gallias vocans, acumine ſuo expoliivit.* Papiæ celebrem diſcipulum habuit Anſelmum de Badagio Mediolanenſem, qui poſtea ad Pontificatum evectus ſub nomine Alexandri II. quum Lanfrancus, jam conſecratus Archiepiſcopus Cantuarienſis Romam profectus eſſet propter litem cum Thoma Eboracenſi Archiepiſcopo, ei e throno aſſurexit, & ipſum, ut legitur in Vitis XXIII. Abbatum S. Albani, excepit his verbis. *Aſſurgo tibi tanquam Magiſtro, & deoſculor tanquam pedagogum, & non tanquam Archipraſulem.* Suppar Lanfranci fuit Guido Longobardus, ut ſcribit Bulæus de Univerſit. Pariſienſ. tom. i. pag. 445. qui obſtitit, ne in-

ter-

terdicerentur Sacerdotibus conjugia : de qua re idem Bulæus pag. 424. hæc habet non omittenda. *Ne verò interdicerentur Sacerdotum conjugia, obstitit Guido Mediolanensis Præsul nobilium favore subnixus contra Papam, & Cives, qui infames illas nuptias detestabantur. Eoque res processit, ut conjugati Sacerdotes non amplius publicè sacrum facere Mediolani auderent, sed in loco quodam, qui Pataria dicebatur, facere cogerentur. Vnde a pueris Patarini dicti sunt, & hinc fluxit hæresis Patariorum. Nam Guido in sua sententia obstinatus apud Fontanetum in agro Novariensi ex consensu, & mente suorum Coepiscoporum Clericis uxores habere permisit, sicque omnium bonorum odium in se concitavit.*

Hoc verò sæculo, & pluribus superioribus Jus Civile in Academiis non floruisse certissimum est, cum prorsus esset deperditum. Occupata enim Italia a Vandalis, mox ab Herulis, & Thuringhis, deinde a Gotthis oppressa, delituit jus civile, donec regnantibus Innocentio II. Pontif. Max. & Lothario II. Cæsare, in bello, quod acriter gerebant contra Rogerium Normannum, qui se utriusque Sicilia Regem appellaverat, Amalphi, seu Melphi Urbe Apuliæ inventæ sunt juris Pan-

Pandectæ supra omnem memoriam diu ibi servatæ; Quæ volumina ab Innocentio, & Lothario Pisanis, quia classe eos adversus Rogerium juvissent, tradita sunt; ejusque donationis per Lotharium collatæ habuisse Pisanos instrumentum, plures affirmare, scribit Jacobus Gottofredus in Historia Juris cap. IX. quod etiam tradit Panzirolus de Claris egum Interpretibus lib. 2. cap. III. Hinc Pisis primùm explicari cœpit jus civile ab Irnerio. precibus Mathildæ Comitissæ Tusciæ, quod ex Abbate Uspergenſi refert Gottofredus, licet aliis placeat, Irnerium jussu Lotharii jus civile explicasse primùm Bononiæ: quâ de re plura Nicolaus Ciferus in Oratione de Veteribus Ictis, & Panzirolus eodem cap. III. ac cap. XIII. Non tamen sine legibus, licet Barbari imperarent, fuit Italia, sed locus fuit legibus Salicis, Burgondiorum, Visigothicis, & Langobardicis, quas exhibet Corpus Legum Antiquarum collectum a Friderico Lindembrogio; & quamvis apud Romanos servatæ fuerint Romanæ leges, hæ tamen non erant illæ Justiniano in ordinem redactæ, sed Epitoma quadam Codicis Theodosiani, adiectis nonnullis e Gregoriano, Hermogeniano, Paulli sen.

sententiis, Vulpiani regulis, & Gaii Constitutionibus, utebantur. Nec de aliis legibus Romanorum puto intelligendum esse Gottofredum in Prolegomenis Cod. Theodosiani tom. 1. pag. CXCI. dum, ibi pluribus Casiodori testimoniis leges romanas viguisse, testatur sub Theoderico. Jus tamen Canonicum sub Karolo Magno valde floruisse, apparet ex Capitularibus ejus, ubi plura Sacrorum Canonum loca commemorantur; & præsertim in Capitulari II. anni DCCCII. relato a Baluzio tom. 1. col. 375. ubi nu. 2. hæc adsunt. *De Episcopis & reliquis Sacerdotibus, si secundum canonicam institutionem vivant, & si Canones bene intelligant, & adimpleant.* Quod etiam anno 774. ut legitur apud eundem Baluzium col. 193. nu. XV. jussum fuerat decernendo, ut si, qui Episcopi Canonum contemptores existerent, ab officio proprio submoverentur: Et idem in aliis Capitularibus denuo præceptum, ut in lib. 7. eorundem apparet nu. XVII. Nec minor Sacrorum Canonum cura sub Karolo Calvo: nam continuò eorum reverentia, & observantia statuta legitur; quousque sub XII. sæculo canonici juris gloria increbuit, compilato corpore Canonum Pontificiorum, & Ecclesiastico-

corum, studio Gratiani Bononiensis Monachi: quod Eugenius III. Pontifex Maximus in Scholis publicis, & generalibus tradi jussit; Tunc Theologiæ professores inter se distinguere cœperunt nomine Canonistarum, & Theologorum, quod in Academia Ticinensi, ut in aliis evenisse credendum est.

Hoc etiam tempore, promotionum ritus ad legalem lauream initium habuit. Nam, licet aliqui putent, morem creandi Doctores primum extitisse sub Augusto, a quo legem latam ferunt, ut si quis vellet jus profiteri facultatem a Cesare impetraret, ut post Corasium, M. Stephanum, ac Jacobum Midendorpium scribit Theodorus Hopingius de Jure Insignium cap. 2. n. 598. tamen verior opinio est, nostrum promovendi morem institutum fuisse Lotharii temporibus, quum cœpit tradi jus civile: in qua sententia aliis relatis est laudatus Hopingius. Etenim Veteres satis habebant, ut quis Patroni munere fungi posset, apud Præsidentem Provinciæ se *cohortalem* non esse, seu Apparitori Præsidentis non obnoxium doceret; tum Antecessor a quo fuerat in jure instructus, illum juris peritiam calere jurabat; quod comprobatur Guidus Panzirol. Thesaur. Var. Lection. lib. 1. cap. XXIII.

CAP,

*Authentica Habita Cod. Ne filius pro patre &c.
in Campis Roncalia apud Padum a Friderico
Ænobarbo rogata contra Lupoldum
Bebembergium, atque Petrum Re-
buffum. Roncalia Campi, &
Imperatorum conventus
in illis descri-
buntur.*

Restituta Parisiensis Academia ad ve-
tustum decus a Lanfranco, ita postea
floruit, ut sæculo XII. ingens Ger-
manorum, & Itatorum multitudo ad eam
conflueret. Quare Fridericus Ænobarbus,
ne ex Italia, & Germania Parisios peterent
humanarum artium studiosi, eos insignibus
Privilegiis ad Germaniæ, ac Italiæ Gymnasia
anno 1158. Authentica Habita invitavit;
quam hîc integram refero, ut ejus exordium,
& causam ab aliquorum falsis opinionibus
vindicemus.

*Habita quidem super hoc diligenti inquisitio-
ne Episcoporum, Abbatum, Ducum, omnium
Iudicum, & aliorum Procerum Sacri nostri Pa-
latii examinatione, omnibus, qui causa studio-
rum*

rum peregrinantur Scholaribus, & maxime Divinarum, atque sacrarum legum Professoribus, hoc nostra pietatis beneficium indulgemus, ut ad loca, in quibus exercentur studia literarum, tam ipsi, quam eorum nuncii veniant, & in eis securè habitent. Dignum namque existimamus, ut omnes bona facientes nostram laudem, & protectionem omnimodò mereantur: quorum scientia totus illuminatur Mundus, & ad obediendum Deo, & nobis ejus Ministris, vita subiectorum informatur, quadam speciali dilectione eos ab omni injuria defendamus. Quis enim eorum non misereatur, qui amore scientia exules facti de divitibus pauperes semetipsos exinaniant, vitam suam multis periculis exponunt, & a vilissimis sæpè hominibus (quod graviter ferendum est) corporales injurias sine causa perferunt.

Hac igitur generali, & perpetuò valitura lege decernimus, ut nullus de cetero tam audax inveniat, qui aliquam Scholaribus injuriam inferre præsumat, nec ob alterius cuiuscumque Provincia delictum, sive debitum (quod aliquando ex perversa consuetudine factum audivimus) aliquod damnum eis inferat: scituris hujusmodi sacra Constitutionis temeratoribus, & etiam ipsis locorum Rectoribus,

G

ribus,

ribus, qui hoc vindicare neglexerint restitutionem rerum ablatarum ab omnibus exigendam in quadruplum: notaque infamia eis ipso jure irroganda, dignitate sua se carituros in perpetuum. Verumtamen si litem eis quispiam super aliquo negotio movere voluerit hujus rei optione data Scholaribus, eos coram Domino, vel Magistro suo, vel ipsius Civitatis Episcopo (quibus hanc jurisdictionem dedimus) conveniat. Qui verò ad alium Iudicem eos trahere tentaverit, etiamsi causa iustissima fuerit, a tali conamine cadat. Hanc autem legem inter Imperiales Constitutiones scilicet sub titulo Ne Filius pro patre &c. inferi iussimus. Dat. apud Roncalias anno Domini M. C. LVIII. Hanc constitutionem a Friderico II. editam fuisse autumat Lupoldus Bebembergius in Opusculo de Zelo Veterum Germanorum cap. 3. in Bibliotheca SS. PP. tom. 26. pag. 92. ejusque est sententiæ Petrus Rebuffus de Privilegiis Scholasticorum lib. 3. in principio. Non tamen constat eorum opinio, quia anno 1158. non gerebat Imperium Fridericus II. sed I. quod assumpsit anno MCLII. ut notat Sigonius in Vita Friderici I. qui regnavit anno MCCXI. teste eodem Sigonio in Interregno Italiæ sub dicto anno. Tandem quum lata fuerit

fuerit lex ista apud Roncalias, non potuit a
 Friderico II. rogari, quem non certum est
 egisse apud Roncalias solemnia Comitiorum.
 In alium quoque non levem errorem incidit
 Karolus Egassius Bulæus de Universitate Pa-
 risiensi tom. 2. pag. 278. qui allata Authen-
 tica Habita affirmat, eam latam non anno
 MCLVIII. ut sentiunt Gottofredus in Codi-
 ce, Petrus Rebuffus in fine memorati lib. 3.
 Ioannes Oldendorpius, & Iohannes Bech-
 mannus in Commentariis ad illam, sed anno
 MCLII. quo tempore nec Otho Frisingensis,
 qui accuratè scripsit de Rebus Gestis Fride-
 rici I. nec Otho Morena Scriptor illius tem-
 poris, neque Sigonius tradiderunt lata Comi-
 tia fuisse ab Imperatore Friderico I. apud
 Roncalias: solum enim circa annum MCLII.
 Cæsar fuit inauguratus, nec ante annum
 MCLIV. in Italiam venit, ut amplè testatur
 laudatus Otho Morena in Historia Rerum
 Laudensium tempore Friderici Ænobarbi
 Cæsaris pag. 9. his verbis. *Venit itaque Do-
 minus Federicus in Lombardiam anno MCLIV.
 ab Incarnatione Domini mense Novembris in-
 dictione prima, hospitatusque est in die Mer-
 curii, qui fuit secundo die Kal. Decembris, in
 quo fuit vigilia Sancti Andrea Apostoli apud*

Sanctum Vitum de Castillione in lodefana, & ipso die venerunt Theutonici a prædictis Albertariis, & expugnaverunt Burgum Placentinum de Laude, in quo omnes alii Burgi simul convenerant: sed ipsi Laudenses tunc viriliter se defendunt. Sequenti verò die Iovis, in quo tunc fuit festivitas Sancti Andrea, ivit prædictus Rex cum omni exercitu in Roncaliam. Est Roncalia ager inter Cremonam, & Placentiam, ut scribit Tristanus Calchus Historiæ Patriæ lib. 3. pag. 167. A. parum tamen distans ab Urbe Placentiæ; ut probatur ex Gunthero Ligurini lib. 2. edito inter Scriptores Germanorum Imperatorum ex Bibliotheca Justi Reuberi pag. 301. ubi de Roncalia ita canit.

Est locus Italiae, modicum sejunctus ab Urbe Cui, quia pulchra sit placet, inde Placentia nomē, Planus, & Eridani placido junctissimus amni Effundit latos spatioso limite campos.

In hoc agro mos fuit Imperatoribus, ut ducto exercitu in expeditionem Italiæ ad sumendam coronam Imperii Romani, in Roncaliæ campis consisterent: teste Othone Frisingensi de rebus gestis Friderici I. Imperatoris lib. 2. cap. 12. & cap. 13. in fine: ex quo videtur hæc cecinisse Guntherus eodem loco.

Hic

*Hic quoties claram Regnator tendit ad Urbem
 Teutonius, Ausoniam sumpturus ritè coronam
 Ponere castra solet; ligno suspenditur altè
 Erecto Clypeus: tunc praeo regius omnes
 Convocat a Dominis pheudalia jura tenentes
 Excubias Regi, prima celebrare fideles
 Nocte, vetustorum debeant ex more parentum.
 At quicumque domi, Domino nolente relictus
 Defuerit, pheudo privari Curia censet.
 Tunc quoque nonnulli censura vindice regni
 Amisere diu tali, possessa, reatu.*

Hinc ut omnibus notus esset Imperatoris ad-
 ventus, ait Otho Frisingensis cap. 13. ubi Re-
 ges Italiam ingredi destinaverant, gnaros
 aliquos de familiaribus suis præmittebant,
 qui singulas Urbes, seu Oppida peragrando,
 ea, quæ ad Fiscum regalem pertinerent, quæ
 fodrum dicebantur, exquirerent. Quæ om-
 nia exponit idem Guntherus eodem lib. 2.

*Ductus ab antiquo priscorum tempore Regum
 Mos habet, ut quoties regnator Theutonius Alpem
 Transit, & Italiam invisere destinat oras,
 Qui repetant Fisco fiscalia jura Fideles
 Per quascumque suos præmittere debeat Urbes.
 At quacumque ream se perfida fecerit ausu
 Sacrilego, regique suo sua jura negarit
 Strata luat meritas fraudato Principe pœnas.*

*Inde fit, ut fractis deformiter horrida muris,
 Nunc quoq; per totam videas loca plurima terrã
 Hoc quoque per cunctas Regnator Teutonius Vrbes
 Non modo Teutonicas, sed & hic, ubique jacentes
 Jus habet: ut presens quasi maximus omnia iudex
 Claudere jure manu, cunctasque recidere lites
 Debeat, atque omnis iudex, omnisque potestas,
 Atque Magistratus ipso presente quiescant.
 Ergo ubi Roncalia paucis residente diebus
 Casare, fama loquax post tristia nubila clarum
 Sydus, & ultorem violati juris adesse
 Viribus, & populis circumtulit, undique multi
 Conveniunt, properantque suas exponere causas,
 Factaque multorum mastis efferre querelis
 Impunita diu: quos longo tempore tutas
 Fecerat, & scelerum cupidos absentia Regis.
 Convenit ergo in Campos Roncaliæ Fridericus
 Ænobarbus anno MCLIV. tertio Kal.
 Decembris, & anno MCLVIII. quo celebrem
 Conventum indixit in campis Roncaliæ
 Solemnem Curiam ad idem Sancti Martini, ut
 ageret de legibus, & pace regni; de quibus
 Otho Frisingensis lib. 1. cap. 46. ac Otho Mo-
 rena pag. 37. Tuncque ad librum ultimum
 Feudorum plures addidit leges, quæ etiam
 leguntur apud laudatum Othonem Frisingen-
 sem eodem lib. 2. cap. 7. & rogavit Authen-
 ticam*

HISTORIA. 103

ticam Habita Cod. Ne Filius pro patre &c.
Alia etiam Comitata tulit in iisdem
campis anno MCLXVI. ut initio
lib. XIV. de Regno Italiæ nar-
rat Sigonius, in quo
præcipuè dif-
putatum
inter Pisanos, & Genuen-
ses de Regno Sar-
dinia.

G 4

CAP.

C A P. XIV.

*Error Lupoldi Bebembergii de occasione ferendi
Authenticam Habita, & Bulai de occasione
conventus Roncalia anni MCLVIII. Non
pro sola Bononiensi Academia lata,
sed pro cæteris omnibus Italia.
Hoc tempore Langobardi legum
peritissimi. Papiensium erga
Fridericum merita, & offi-
cia. Friderici in Papien-
ses beneficia, & pri-
vilegium de mone-
sa. Fridericus
Papia triumphans, &
corona-
tus.*

Authenticam Habita Cod. Ne Filius
pro Patre, latam a Friderico II.
perperam, ut ostendimus supra,
tradidit Lupoldus Bebembergus in opusculo
de zelo veterum tom. 26. Bibliothecæ SS. PP.
pag. 92. ubi etiam ad commodum, & laudem
Gymnasii Parisiensis præsertim fuisse ab Im-
pera-

peratore rogatam asseruit. Sed turpiter in hoc quoque erravit Lupoldus, quum pro Italicis Academiis ipsam Authenticam tulerit Cæsar, ut scilicet alliceret ad istas literarum studiosos, qui Occidentales Regiones incolabant, & ferè omnes ad Parisiensem convocabant, ut scribit Bulæus tom. 2. pag. 278. *Ut Scholasticos, inquit, & Italicos, Germanicos propositis premiis, & privilegiis in suam Patriam retineret, qui peregrè ad Academiam Parisiensem ad capefcendas liberales artes, & sacras disciplinas eorumdem privilegiorum spe proficiscebantur, atque ut, sic eorum parentes a partibus Adriani, & Gallorum, qui Adriano favebant averteret.* Etenim cum inter Adrianum, & Fridericum esset discòrdia, quod testantur amborum epistolæ apud Rodevicum lib. 2. de rebus gestis Friderici cap. 15. quem sequitur Baronius in Annalibus ad annum MCLVII. Ludovicus Rex Gallorum *accedebat Pontifici.* Propter hanc controversiam inter Adrianum, & Fridericum putat Bulæus pag. 277. fuisse actum conventum Roncaliæ anni MCLVIII. *Cui concertationi, inquit, occasionem dedit dissidium, quod Imperatori cum Adriano intercessit de quo ad annum superiorem diximus; & in fine ejusdem paginæ addit. In*

eo consilio potestas Imperatoria unanimi consensu asserta est, Pontificia depressa Hoc tamen a veritate longè abesse videtur. Nam controversia inter Cæsarem, & Pontificem erat anno proximè superiore composita, teste Baronio sub hoc anno, dum adhuc erat in Germania Fridericus, quemadmodum docuit Sigonius de Regno Italiæ lib. 12. qui hæc evenisse docet sub initium anni MCLVIII. quo Fridericus rediit in Italiam ira percitus contra Mediolanenses. Qui tamen adventus Cæsaris neque evenit circa initium anni suprâ memorati, sed circa finem scilicet mense Novembris, ut diximus cap. superiori teste Othone Morena coævo ipsius Friderici. Sentit idem Sigonius in Historia Bononiæ lib. 3. anno MCLVIII. *Authenticam Habitam* fuisse præcipuè latam a Friderico pro Universitate Bononiæ. *Verum*, inquit, *supra omnia Civitatem auxit incredibilis juvenum ex toto Occidente juris Romani cognoscendi causa in Urbem concursus, cujus tradendi quadam quasi officina ipsa erat effecta. Quorum commodis Fridericus eodem anno ad Roncalias, credo a Jurisperitis Bononiensibus admonitus consuluit lege lata, quæ extat in Authenticis. Quæ verba* Seraphinus Ghirardaccius Sigonii nomine sup-

suppresso Italicè reddita transtulit in suam Hi-
 storiam Bononiensem lib. 3. pag. 81. Atta-
 men Fridericum rogasse Authenticam Habi-
 ta, ut etiam faveret omnibus aliis universi-
 tatibus Italiae, quæ tunc florebant, censen-
 dum est. Quum non soli Doctores Bononien-
 ses essent tunc Roncaliæ, sed alii viginti octo
 convenissent ex cæteris Italiae Urbibus, quo-
 rum præcipui Obertus ab Horto Feudorum
 celeberrimus author, & Gerardus Cacapisti,
 & ipse in eadem materia clarus ambo Medio-
 lanenses, teste Guido Panzirolo de Claris Le-
 gum Interpretibus lib. 2. cap. 14. Nec solum
 Gymnasium Bononiense tunc florebat in Ita-
 lia, ut apparet ex Panzirolo cap. 21. ubi me-
 minit de Mutinensi; & nos quoque cap. XII.
 supra meminimus de Pisano, & de aliis, quæ
 hic referre non est operæ pretium, cum ea jam
 descripserint *Iacobus Middendorpius de Iure
 Academico, & Karolus Antonius de Luca in Lau-
 rea Legali*. Idcirco quamvis consilio quatuor
 Doctorum Bononiensium Bulgari, Martini
 Grossiæ, Jacobi, & Ugonis de Porta Ravennana,
 qui erant illo anno in Campis Roncaliæ cum
 Friderico teste Othone Morena in Historia re-
 rum Laudensium pag. 38. fortasse permotus
 Cæsar legem illam rogarit, non tamen solum
 pro

108 GYMNASII TICINENSIS

pro Scholaribus Bononiensibus illam promulgasse contra Cynum docuit Julius Ernestus Echrodtter ad eandem Authenticam n. 2. quippe quum Bononiense Gymnasium solum anno MCLXII. visum sit excellere supra cæteras Italicas Academias in literarum studiis, si fides datur, ut certè danda est auctori cœvo Othoni Morenæ pag. 100. quo anno, & MCLXVII. secundum Sigonium de Regno Italiæ Fridericus in Bononienses graviter animadvertit. Hoc autem tempore Langobardi erant legum peritissimi, ut eos sub Imperio Friderici fuisse fatetur Guntherus in Ligurino lib. 2.

*Gens astuta, sagax, prudens industria solers
Provida consilio, legum jurisque perita.*

quorum carminum commentator Spiegelius addit plures extare eorum Codices MSS. Cæterum licet de Scholis Papiensibus nulla apud Scriptores videatur facta mentio regnante Friderico Ænobarbo, tamen si publica Papiensis Academia fortasse corruerat, fuisse restitutam sub hoc Imperatore, & claruisse, sicuti sæculo superiori claruit, arguere possumus ex beneficiis, quæ in Urbem Ticinensem contulit Fridericus, & ex privilegiis, quibus omnes Italiæ Urbes facilè superavit: ut colligitur ex Othone Frisingensi,

ex

ex Othone Morena, ex Luithprando, & ex Rodevico in laudatis eorum operibus; atque clarius ex dictorum privilegiorum confirmatione, facta per Henricum Sextum anno MCLXXXI. quam ego accepi ab humanissimo, & Patriæ, ac Literatorum amantissimo Cive, Comite *Ioseph Oppizzono*, qui unacum Marchione *Pio Bellifomo* gloriæ hujus Urbis studiosissimo meum adhæc animum appulit; eamque integram affero.

IN NOMINE SANCTÆ,
ET INDIVIDUÆ
TRINITATIS.

HENRICUS SEXTUS DEI Gratia Romanorum Imperator, & semper Augustus, in perpetuum. Quanto majora, & clariora servitia cum omni fidelitate, & devotione Papiæ Civitas Serenissimo bonæ memoriæ Genitori nostro, ac Nobis, & Imperio frequentius exhibuit. Tanto ampliori gratiæ nostræ prærogativa, & honoris exhibitione, ipsam Civitatem, ejusque Rectores, atque totum Commune Civitatis, gratanter debemus honorare, fovere, & promovere. Eapropter cognoscant universi fideles Imperii

110 GYMNASII TICINENSIS

rii per Italiam constituti, præsentés, ac futuri, quòd Nos ex nostra Imperiali largitione, & munificentia Civitati Papiæ & universo ejus populo hanc gratiam, & hæc dona gratiæ concedimus, atque largimur, videlicet quod liceat Civitati Papiæ ad honorem Imperii, ac nostrum, & Civitatis, Consules de Communi, & Justitia, vel Rectores eligere intus Civitatem, & extra per totum ejus districtum. Qui Consules, vel Rectores Civitatis Papiæ, nobis, nostrisque successoribus, jurent fidelitatem, si illam non iuraverunt. Et si in Lombardia erimus, a nobis Investituram, & confirmationem gratis petant, & recipiant. Et qui Consules habeant potestatem ante suam præsentiam duellum facere, minores restituere, ac venditionibus minorum, & emancipationibus auctoritatem præstare, similique modo adoptionibus, & donationibus ultra legitimam summam assensum, & auctoritatem præbere. Tutores quoque, & curatores dare, ac constituere, & de liberali, atque criminali causa cognoscere, ac judicare, & jus animadvertendi in facinorosos habere, & exercere, similiter & multare, ac jus publicandi habere, & publicare, & vindictam de omnibus maleficiis facere, & ban-

bannum dare, & pœnam, & de banno abso-
 lutionem facere. Atque iudicaturas, & col-
 lectas, telonea, & pedagia, banna imponere,
 & tollere. Notarios quoque, cum non erimus
 in Lombardia constituere: Ita tamen, quod
 illi, qui fuerint in nostra absentia facti, a no-
 stra Majestate, cum erimus in Lombardia, re-
 cipiant confirmationem. Insuper quoque
 Imperiali auctoritate Civitati Papiæ conce-
 dimus, ut appellationes non excedentes sum-
 mam libr. viginti quinque Imperial. fiant ante
 Consules, vel Rectores Papiæ, qui inde possint
 cognoscere, & aliis delegare excedentes
 summam prædictam nostræ reservamus Ma-
 jestati. Omnes etiam Jurisdictiones, quas
 unquam Dux in suo Ducatu, seu Comes in
 suo Comitatu, aut Marchio in sua Marchia
 habet, eidem Civitati Papiæ infra ipsam Ci-
 vitatem, & extra in toto Episcopatu, Comi-
 tatu, seu districtu Papiæ, & specialiter in lo-
 cis infranominatis, & eorum curtibus conce-
 dimus, & confirmamus. Conferendo quoque
 Imperiali munificentia Papiensibus nobis, &
 Imperio semper fidelibus omnes usus, & con-
 suetudines, quas habent, vel temporibus Se-
 renis. quon. Patris nostri habere consueve-
 runt, seu quas Rectores Papiæ cum consilio
 sre-

credentiæ non contra leges statuerint. Aliæ autem nullam habeant firmitatem, nisi nostra fuerint factæ, vel confirmatæ auctoritate. Præterea concedimus, ut liceat Rectoribus Papiæ habere districtum, albergariam, hostem, carregium, & omnes alias conditiones tam in Civitate, quam in suburbiis, & in omnibus Castellis, Villis, Plebibus, & suis hominibus, & in his omnibus locis, quorum nomina subscripta sunt, & infra coherentias locorum continentur. Illos quoque usus, vel consuetudines, quas Papienses soliti sunt habere in feudis, fictualibus, precariis, rusticis, ac in illis, qui maleficia faciunt, eis illæfas conservamus, atque concedimus, libellaria etiam, quæ ante sententiam, & legem datam in Roncalia, ab Excellentissimo Papiæ memoriæ Patre nostro de feudis factæ fuerunt, sic permaneant secundum veterem usum, sed de cætero absque licentia Dominorum non fiant. Concedimus etiam fidelibus nostris Papiensibus, & eorum Mercatoribus per totam Italiam cum rebus, & personis per aquam & terram liberè, & securè ire, stare, atque redire, neque cogantur dare majorem guidam, vel tensam, seu pedagium, nisi secundum bonum, & justum, ac veterem usum. Possessiones, quoque jura, & allo-

allodia, feuda, atque ficta, quæ Papienses tenent, seu soliti erant tenere, possidere, vel quasi, communi nomine, vel singulari, deinceps sine molestatione aliqua teneant, & possideant: Insuper quoque concedimus, & confirmamus Civitati Papiæ, ejusque civibus omnia regalia, quæcunque sunt in Civitate, vel juxta Civitatem, aut extra in toto districtu Papiæ, secundum quod jam dictus Excellentiss. quon. Genitor noster eis concessit, vel habere permittit. Pontes verò, & ripas Ticini speciali munificentia eidem Civitati, ejusque civibus pleno jure, & omni integritate damus, ac Imperiali auctoritate concedimus. Statuentes itaque, ut nulli alii liceat pontem super Ticinum facere, seu habere a loco Plumbia usque Papiam, nec liceat alicui Castrum, Turrim, fossatum, vel aliquam munitionem in Episcopatu, seu Comitatu, vel districtu Papiæ facere, seu reedificare, atque habere, & specialiter Lomellum, vel in ejus curia aliquid, vel in alia nomine Lomelli nisi communi voluntate Papiæ. Item quoque concedimus, & mera liberalitate jam dictæ Civitati donamus, ut liceat Civitati Papiæ ducere flumina, & explicare, atque purgare, & alveos reficere, & ripas munire, videlicet. Tici-

H

num,

114 GYMNASII TICINENSIS
 num , Cadronam , Ollonam , Baronam , Mis-
 clam , Agoniam , Tardubium , Coironum ,
 Stapholam , & omnes alias aquas , quas ipsa
 Civitas Papiæ ad suam utilitatem derivare
 potuerit . Præcipientes ut non liceat alicui
 Civitati vel loco , seu alicui personæ , vel ali-
 quibus ipsa flumina , vel aquas avertere , vel
 imminuere , seu quoquo alio modo cursum im-
 pedire , vel impeditum retinere . Nomina vero
 locorum , de quibus superius mentionem feci-
 mus , sunt hæc . Frasenetum , Ticinetum , Pice-
 tum , Mugaronum , Bassagnana , Sala , Coparia ,
 Guazadoria , Casellum , Cagnanum , Meda-
 sinum , Viqueria , Albófasium , Altemasium ,
 Returbium , Nazzanum , Rocca de Afisella .
 Fortunagum , Ruppinum , Durbecum , Le-
 bardum , Pecoraria , Rocca Armerici , Mon-
 terossium , Golferentia , Suriascum , Monte-
 calvum , Rovoscalla , Nigrinum , Mons do-
 nicus , S. Martianus , Vlmum , Monticellus ,
 Plebs de Palpanese , & Parpanese , Montali-
 num , Vigalonum , Montescanum , Figaria ,
 Monsarcus , Zeneuretum , Clastegium , Mon-
 tebellum , Mons Sanctæ Mariæ , Nibiolum ,
 Montedondonum , S. Julietta , Petra , Cigo-
 gnola , Mornicum , Monsaltus , Petra de supra
 Tanarum , Pagonum , Plebs portus Moroni ,
 Cu-

Cugnolum, Miradolum, Sancta Christina, Genzonum, Zerenzagum, Villa lanterii, Monti, Castrum de Lambro, Mandrinum, Casaticum, Vernatum, Zibidellum, Corliascum, Binascum, Mettonum, Florianum, Casiragum, Bibianum, Besade, & Casolade, Viglevanum, Cassiolum, Cerredanum, Cillavegna, Pairona, Mortaria, Nicorvum, Cerretum, Castellum novum, Roxascum, Bagnolum, Langoscum, Cozium, Candia, Bremide, Sartirana, Lomellum, Leconche, Villanova, Frascarolum, Zebide, Sparveria, Gambarana, Carium, Plebs de Cario, & omnia alia loca terræ Papiæ. Hæc omnia concedimus Civitati Papiæ ad postulationes, & præces fidelium nostrorum Alberti de Summo Potestatis Papiæ, atque Uberti de Olivano, Syri Saglimbene, Gayferii Isimbardi, Gualfredi de Turricella, Guidonis de Codaolo, Jacobi Bucefoli, atque Guideti Buttigella. Ad hæc statuentes jubemus, ut de cætero nullus Archiepiscopus, Episcopus, Dux, Comes, vel Marchio, nullus Potestas, vel Rectores, nulla magna, parvaque persona, prædictos fideles nostros Papienses, & eorum Civitatem de prædictis largitionibus nostris molestare, vel inquietare, aut disvestire præ-

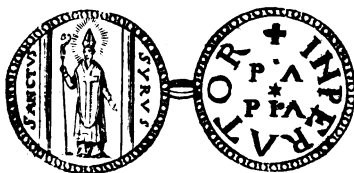
sumat. Si quis verò hujus nostræ auctoritatis edictum violare præsumperit, mille libras auri se compositurum cognoverit, dimidium Camera nostræ, & dimidium Communi ipsius Civitatis Papiæ. Hujus rei testes sunt, Gulielmus Ravennas Archiepiscopus, Millo Mediolanen. Archiepiscopus, Bonifacius Novariensis Episcopus, Albertus Vercellensis Episcopus, Theodoricus Comes de Hostat, Tranced. Comes de Cravina, Ubertus Comes de Blandrato, Robertus de Turno, Burcardus de Gerolte Secco, Henricus de Calendino Marefcalcus, Henricus de Lutre Pincerna, & alii quamplures. Vt autem hoc verius credatur, & ab omnibus inviolabiliter conservetur, præsentem inde paginam scribi, & nostræ Majestatis sigillo injunximus præmuniri.

Signum D. Henrici Sexti Rom. Imperatoris Inviçtiss. Acta sunt hæc, ab Incarnatione Domini M.C.LXXXI. Ind. X. Regnante D. Henr. Rom. Imper. gloriosiss. Anno Regni ejus vigesimotertio, Imperii verò primo. Dat. Mediolani 7. mensis Decembris.

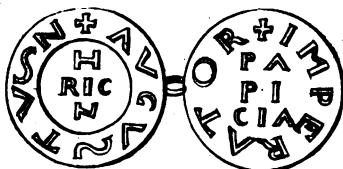
Hinc apparet, nullam Urbem fuisse magis benemeritam de Friderico. Quod etiam testatur illud celebre privilegium datum huic

Ci-

Civitati, ut Langobardi solam Papiensem monetam signatam Imperatoria nota admitterent, teste Platina in Vita Lucii Papæ circa finem, & cujusmodi hæc fuerit, ostendit mihi vir fatis eruditus in hoc nummo argenteo.

Cui nummo, alii duo accedunt Henrici, pariter argentei.

H 3

Hunc

Hunc erga Papienses amorem Friderici, ac gratum animum fatentur quoque privilegia confirmata Comitibus de Laumello, Montificalis, & de Gambarana, quibus etiam datum privilegium ferendi enses coram Imperatore, quando erit in Lombardia, ut constat ex diplomate ejusdem Fiderici I. datum Papiæ apud S. Salvatorem anno MCLXIV. quod una cum aliis Friderici II. Karoli IV. & Maximiliani mihi communicavit amplissimus Senator, & Comes D. Hieronymus Gambarana Patriæ, literarum, & bonarum artium cultor, & Patronus eximius. Quinimò sola Papia digna habita fuit, quæ hunc triumphantem reciperet Imperatorem, quod post Cremam subactam evenisse, scribit Sigonius anno MCLX. & anno MCLXII. post Mediolani everfionem. Factum hujus Cæsarei triumphus describit Guntherus lib. 3. Ligurini, cujus carmina omnino sunt referenda.

*Inde profecturum Ticini lata juventus
Ad sua victorem divertere mania Regem
Flagitat, insignes antiquo more triumphos
Exhibitura Duci: non est in sinibus, inquit,
Italia tanto locus aptior ullus honori,
Quemve tuo cupias magis illustrare triumpho,
Quam qua fida sibi per lata, per aspera quaque*
Ex-

Exitit, & nullo defecit tempore sedes.
 Adde quod ista tua gessisti bella Papia,
 Hostilem nostrisque malis inhiare paratam
 Hostibus, & sevis adstricto fœdere iunctam.
 Quid referemus ad hæc? vertisti funditus Urbem,
 Non sumus ingrati: liceat modo solve gratas,
 Ingressuque sui Regis gaudere Papiam.
 Paret: & exhibitum non aspernatus honorem
 Mœnia victor adit: non est tractabile sensu.
 Eloquiove meo, qua gaudia, quantum ad Urbem
 Occursus populi, quo scilicet ordine Clerus
 Vestibus ornati nitidis, preciosa ferentes
 Signa crucis, textusq; sacros, thurisq; vaporem
 Prodicunt, ut purpureo velamine passim
 Belligeros instratus equos fulgentia latè
 Signa ferens? phaleratus eques fremebūda lupatis
 Ora terat, cogatque leves subsistere cursus:
 Vique nurus, matresque simul, mitesq; puella
 Candida Sidonio velata corpora textu
 Gestantes nitido baccata monilia collo,
 Fulvaque gemmatis incincta tempora cyclis
 Urbis utrumque latus densa statione tenentes,
 Vocibus acclament faustis, dominumque salutent.
 Vt domus aulais latè pendentibus omnis,
 Et picturatis constrata platea tapetis,
 Rebus odoriferis, & pingui thure vaporet:
 Vt tuba terribili spiramine, tibia leni,

120 GYMNASII TICINENSIS

Cornua venoso strepitu cava tympana rauco,
 Sen lyra percussis dulci modulamine nervis
 Murmure mirantes placido demulceat aures:
 Vt pueri, populusque minor, venientibus ultrò
 Exuvias substernat equis, paanaque latum
 Ioque triumphè canat: hæc omnia. plaraque nobis
 Si modo suppetere vires, memoranda fuerunt
 Deficit ingenium: non hæc fiducia menti,
 Vt peritus meminisse velim, rerumque nitorem
 Voce sequi: vix hæc stimulatus Apolline toto,
 Vel Maro, vel magnus verbis aquaret Homerus.
 Quid volui demens tantarum pondere rerum
 Agresti tentare sono, tenuique Camana?
 Materia succumbit opus, mihi paupere venia
 Verba fluunt: magnum res exigit ista poetam.
 Comitè exceptum Sancti Michaelis ad adem,
 Qua veterum fulgent antiqua palatia Regum,
 Producunt, nitidumque caput gemmante corona
 Cingitur, & scepro decoratur dextera sacro.
 Hunc triduo Regi populus devotus honorem
 Exhibuit largo cumulans nova gaudia sumptu:

CAP

C A P. XV.

Petri Danielis Huetii error notatur 3 XII.

& XIII. saculo viros eruditissimos floruisse in Italia, demonstratur.

PRivilegiis relatæ Authenticæ *Habita* literarum cultores invitantibus, ita in Italia postea floruerunt publicæ scientiarum Academiae, ut Alexander Néchamus in lib. 2. de Naturis Rerum scripserit, Parisiensem Academiam Philosophiæ, & Sacra Scriptura Italicis, Jurisprudentiæ autem Italicæ Parisiensi præcellere: quod in MS. servato in Bibliotheca Magdalensensi apud Oxoniam se legisse testatur Brianus Tuvinus, quem sequitur Bulæus Historiæ Universitatis Paris. tom. 1. pag. 110. Quæ porro Italiæ fama ita increbuit illo ævo apud externos, ut omnes ad eam accederent. Quod ut impedirent aliqui, contra jurisprudentiam insurgent, & ejus usum in Clericis tanquam periculi plenum improbabant, ut apparet ex Petro Blesensi epist. 26. qui etiam epist. 140. ad Petrum
Dia-

Diaconum scribit eum ad Theologiæ studium impellendo, ad quod excolendum satis esse Academiam Parisiensem frequentare, nec esse necesse, prout ad jurisprudentiæ studium, trans alpes ire, aut Oceanum transmeare. Et sanè ferè desertæ videbantur aliæ scientiæ: qua de re queritur Martinus Clericus apud Giraldum Cambrensem scribens, leges Imperiales reliquas scientias omnes suffocasse. Quod eò processit, ut ipsimet Monachi relictis claustris Legistarum Scholas frequentarent: Quod ne in posterum facerent, vetuit Alexander III. in Turonensi Concilio anno MCLXIII. hoc edicto: *Statuimus, ut nulli omninò post votum Religionis, & post factam in aliquo loco religioso professionem ad Phisicam, legesve mundanas legendas permittantur exire.* Hinc nescio, quomodo potuerit Petrus Daniel Huetius in libro gallico de Origine Fabularum Amatoriarum vulgò Romanzi asserere, circa sæculum XIII. scientiarum prorsus ignaram fuisse Italiam; etsi aliquod literarum specimen in ea vigeat, e Parisiensi Academia fuisse delatum. Nam perperam Huetius tantæ ignorantiae insimulavit Italiam: quum certum sit, XII. & XIII. sæculo floruisse in Italia publicas Academias, ut signi-

significavimus cap. superiori, rectèque observavit contra Huetium eruditus Joannes Marius de Crescimbenis Arcadiæ custos in Commentariis de Italica Poesi lib. 1. cap. 6. quibus publicis, & *universalibus* Scholis existentibus, non fuit necesse Parisios proficisci. Quinimmò ut amicissimi Viri scriptis aliquid addam, mihi non videtur prætereundum, quod anno Christi MCIC. floruit in Langobardia Papias ille vir græcè, atque latinè eruditissimus, teste Francisco Sansovino in Chronicis ejusdem anni: qui Papias vocabularium latinum primus condidit, ut legitur apud Georgium Matteum Konigium in Bibliotheca Veteri, & Nova pag. 606. Hoc ævo insignis erat scientiarum cultu Monachorum Cisterciensium Ordo a D. Bernardo institutus, ad quos, ut tradit Neibridius a Mundeleim in Officina Antiquitat. Monastic. epist. 82. pag. 381. literæ, quæ diù inter Benedectinos viguerant, visæ sunt confugisse, septingentis enim Episcopis, & Abbatibus illustrem hunc Ordinem fuisse anno MCLXII. testatur Sigonius de Regno Italiæ lib. 13. sub anno MCLXI. circa finem XII. sæculi floruit pariter Guarinus de S. Victore, de quo epitaphium refert laudatus Bulæus pag. 742.

Gm.

124 GYMNASII TICINENSIS

Guarinus Abbas Romani Lucifer Orbis

Siderea fulget vivus in Vrbe lapis.

Fuerunt etiam illo tempore clari Guillelmus Papiensis, cujus elogium scripsit Saresburiensis epist. 233. ad Joannem Pictaviensem: Joannes Boffianus Cremonensis in Gymnasio Bononiensi Bulgari auditor, quem insignem Juris, Dialecticæ, & Philosophiæ peritia, cæterisque artibus eruditissimum vocat Pancirolus de Claris Legum Interpret. lib. 2. cap. 23. & Sinibaldus de Flisco Genuensis postea Innocentius IV. Pontifex, qui Bononiæ sedulam adeo operam posuit in studio Juris Canonici, ut pater, & splendor Canonistarum diceretur teste Bulæo in Catalogo Viror. Illustr. tom. 3. Historiæ Universit. Paris. Nec ommittendus est Petrus Lombardus, de quo idem Bulæus tom. 2. pag. 766. ita scribit. *Petrus Lombardus tanta fama, & existimationis magister, natione Insaber, patria Novariensis, ex Academia Bononiensi ad Parisiensem se transfulit.* Immò sub initium sæculi XIII. tam pauci Viri docti vigeabant in Parisiensi Academia, ut Parisiis publicè diceretur, nullos esse Viros literatos ex ea Urbe oriundos. Quare Ægidius Parisiensis artium magister operæ pretium duxit Apologiam pro Parisiensibus

sibus magistris edere, quam inscripsit Carolinum Opus in quinque libros digestum, quorum quinto sexdecim enumerat Viros literatos Academiae Parisiensis alumnos, & inter alia ad Ludovicum Aug. filium, cui librum inscribit, hæc canit.

*Fateor, scripsisse libellum
Francorum laudes, & Gallica gestacantem
Ægidiana novos pro te prorumpit in ausus,
Primitiasque sui mittit tibi Musa laboris:
Sed secuta minus cum dira infamia nostros
Iamdudum laceret Cives, orisque maligni
Audeat immeritos communi incessere probro,
Quod nullos habeat Vrbs Parisiana scientes.
Cum tamen excoctum multo sudore Tibouldum
Artibus ediderit &c.*

Hæc ineunte XIII. sæculo scripsit Ægidius, quo tempore in plurimis Italiae Urbibus, tam enixè scientiis dabatur opera, ut Bononiensis Academia opportunum duxerit juvenes, ne ad alias Scholas proficiscerentur, novis amplissimis privilegiis allicere, quæ extant apud Sigonium in Historia Bononiensi lib. IV. sub anno 1205. Quum tamen Ecclesiasticis Ordinibus dicati ita legibus studerent, ut prorsus studium Theologiæ videretur esse desertum, Honorius III. metu excommunicationis

nis proposito interdixit, ne Religiosi tam Regulares, quam sæculares ad Scholas Legum, & Medicinæ admitterentur, ut patet ex cap. super specula, ne Clerici, vel Monachi &c. qua de re jurisprudentiæ Schola minus frequentari cœpit, & illa juris Canonici, & Theologiæ magis celebrari; in quibus scientiis quantum illicò profecerint Itali, innumeros testes proferre possemus, ex quibus fateri vel invitus deberet Huetius, Viros illos clarissimos, qui sub initium XIV. sæculi fulserunt in Italia, scientias non didicisse Parisiis, sed in Italicis Academiis: ubi iam sæculo superiori florebant scientiarum omnium Gymnasia, quod cum satis Viris Eruditis pateat, & probaverit Franciscus Petrarca in sua Apologia, finem his imponendum esse censuimus.

CAP.

CAP. XVI.

Scholas Papienses a Karolo IV. non institutas, sed restauratas, ex ipso Casareo diplomate probatur. Hinc Paulli Merula, Laurentii Scraederi, & aliorum error refellitur.

Postliminio in Italiam revocatis omnibus scientiis tot Gymnasiorum institutione, quibus plures Urbes sæculo XII. & XIII. fuere exornatæ, Papiensis Universitatis gloria visa est imminui. His accesserunt intestina, & nobis proxima bella inter Guelphos, & Gibellinos, ac inter Vicecomites, atque Turrianos, quæ illis temporibus Langobardiam occupaverunt. Papiæ tamen hoc antiquissimum decus sepultum non jacuit, quia semper in ipsa literæ floruerunt etiam proximis sævientibus bellis, ut testatur Synchronus Petrus Azarius Novariensis in Chronicis MS. Bibliothecæ Ambrosianæ dono datus ab erudito Lazaro Augusto Cotta; qui Petrus Azarius sæpissimè de ingenti Scholasticorum frequentia ante annum MCCCLX. mentionem facit. Ex quibus convincitur er-

ror

128 GYMNASII TICINENSIS

ror Guidi Panziroli de Claris Leg. Interpret. lib. 4. cap. 1. asserentis, ante annum 1362. Papiæ Scholas pluribus sæculis fuisse incultas, cum appareat in ea scientias floruisse, licet fortassis splendor Academiæ deciderit, qui tamen illutrior emerfit dicto anno 1361. Fuit hæc cura Galeatii Secundi Vicecomitis Ducis Mediolani literis, & armis illustri, qui Papiæ potitus Gymnasium Ticinense ad antiquum decus restituere, & privilegiis amplissimis exornandum curavit. Hic, teste Paulo Jovio in ejus Vita *Delectatus est in toto vita cursu, quum ex bellicis occupationibus subciviva otia furaretur nobilioribus literis historiisque præsertim: habuitque in honore præstantibus disciplinarum omnium, & nobilium artium studiis insignes, ex hisque præcipuè Franciscum Petrarcam amœna ingenii fertilitate florentem, cujus hortatu Bibliothecam condiderat, quum munere beneficioque Karoli Caesaris Ticini celebre Gymnasium instituisse.* Hinc putant Bernardinus Corius Historiæ Mediolanensis part. 3. Paullus Merula in Cosmographia part. 2. lib. 4. cap. 35. Laurentius Scraderus in Monumentis Italiæ lib. 3. pag. 354. & alii plures, Ticinensem Universitatem sola hac ætate fuisse institutam. Non multa

multa tamen antiquitatis notitia, quod ad hanc rem pertinet, illos instructos fuisse, luculenter apparet ex toto hoc opere nostro, & ex ipso Karoli IV. diplomate, in quo cum agatur non de institutione, sed de instauratione Gymnasii, illud ex grammatophilacio Civitatis Papiæ extractum integrum lectori propono.

PRIVILEGIUM IMPERIALE]

Pro Instauratione almi Gymnasii Ticinensis.

IN nomine Sanctæ, & individuæ Trinitatis
foeliciter amen. CAROLUS QUAR-
TUS Divina favente Clementia Roma-
norum Imperator semper Augustus, & Boe-
miæ Rex. Ad perpetuam rei memoriam. .
Reçtrix humani generis virtutum cælestium
mutatrix præclara scientia, cujus clara mem-
bra odiosa pestilentia rabies per mundi cli-
mata impia voragine jam assumpsit, tanto
gemitu ad nos clamore confiditur, jam suis
laribus a pœnosis habitaculis viduata, ut sibi
dignemur Imperialis celsitudinis præsidio
subvenire, si quando provisione Cæsareâ,
cujus interest universo Mundo consulere in-

I

pri-

pristino statu florere valeat, & crescentem Mundum sustentare, & denuo fœcunda quadam aspergine germinis redimiri. Sanè honorabilem, & dilectorum nobis Potestatis, Capitanei, Consilii, Antianorum, Communis, & Populi Civitatis Papiensis nostrorum, & Imperii Sacri fidelium oblata nostræ majestati supplicatio continebat, quatenus ipsi ad instar aliarum Urbium *DE INSTAURANDO GENERALI STUDIO* in facultatibus quibuscumque gratiam, & privilegium benignitate Cæsarea concedere dignaremur. Nos attendentes multiplicia merita probitatis, quibus antedicti Papienses Nos, & Sacrum Romanum Imperium retroacto jam tempore exquisita diligentia studiis honorarunt. Animo deliberato non per errorem, aut improvidè, sed sano Electorum, & aliorum Sacri Imperii Principum, ac eorum consilio accedente, ipsis, hæredibus, & successoribus eorum in perpetuum infra scriptam gratiam duximus faciendam; Ut in prædicta Civitate Papiæ generale studium utriusque juris videlicet tam Canonici, quam Civilis, nec non Philosophiæ, medicinæ, & Artium liberalium erigatur, & ex nunc perpetuis temporibus observetur. Quod quidem stu-

studium ejusque studentes , nec non Rectores , Doctores , Bacalaureos , Officiales , atque ministros , famulos , & familias eorum , & cujuslibet eorundem , quocumque nomine censerentur , qui fuerint per tempora cujuscumque , & dignitatis , status , ordinis , seu conditionis , prædicti , & singuli eorum extiterint , omni eo privilegio , libertate , immunitate , indulto , & gratia , quibus Parisiensis , Bononiensis , Oxoniensis , Aurilianensis , & Montis Pexulani studia , seu alia quæcumque studia generalia privilegiata noscuntur , hujus nostræ concessionis gratia perfrui semper volumus , & gaudere per omnia , ac si privilegium , libertas , immunitas , indulta , & gratia hujusmodi præsentibus de verbo ad verbum essent inserta . Decernentes , & hac nostra constitutione Cæsarea perpetuis valitura temporibus , ex certa scientia de Imperiali potestatis plenitudine sancientes , ut prædicto Civitas perpetua præsentis nostræ Imperiali concessione suffulta generalis studii gratioso privilegio perpetuò gaudeat , & utatur . Possitque Papiensis Episcopus , qui est , & qui fuerit pro tempore per se , vel suum Vicarium , seu Locumtenentem de consilio , & consensu Doctorum , & Magistrorum stu-

dii memorati, servatis forma, modo, & ordine, qui in talibus consueverunt in prædictis generalibus, & aliis studiis laudabiliter observari, illis, quos ad hoc idoneos, & dignos invenerint, legendi indulgere licentiam, & studioso præmissis examine licenciare, & Doctoratus, sive Magistratus insignia ritè conferre, & de his solemniter investire. Cæterum, ut Scholares, & studentes quilibet studii Papiensis prædicti tantò valeant liberius literarum studiis insudare, quantò a molestia, & turbationum impetu uberius liberati, & ampliori fuerint libertate, Cæsarea benignitate fulciti; de innata nobis clementia Rectores, Doctores, Scholares, sive studentes ejusdem studii universos, quoscumque, & singulos eorum, & cujuslibet ipsorum familiarum, famulos, & Ministros, nec non, & Scholas, domos, sive hospitia in nostram, & Sacri Romani Imperii protectionem, tutelam, & defensionem recipimus, præsentibus ex certa scientia specialem. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ mentis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem contrarium attemptare præsumserit, bannum Imperiale, & pœnam census marcarum auri puri, totiens quotiens con-

contrafactum fuerit, eo ipso se noverit irremissibiliter incursum, quarum medietatem Fiscus Cæsarei, reliquam vero Universitatis studii Papiensis præfati usibus statuimus applicari, præmissis omnibus pæna soluta, sive remissa, nihilominus in suo robore duraturis. ✠ Signum Serenissimi Principis, & Domini, Domini *Caroli IV. Romanorum Imperatoris Inviçtissimi, & gloriosissimi Boemiarum Regis*. Testes hujus rei sunt Illustrissimus Rodolphus Rex Saxoniarum Sacri Imperii Archimarescalchus, Ludovicus dictus Romanus Marchio Brandeburgensis ejusdem Imperii Supremus Camerarius, Venerabiles Arnesius Archiepiscopus Pragensis, Joannes Imperialis Aulae Cancellarius Lutherusensis, Joannes Olonnensis, Theodorinus Midenensis, Paulus Frisingensis, Federicus Ratisponensis, Bertoldinus Estensis, Henricus Ludovicensis, Albertus Servecenensis, & Petrus Carbanienensis Episcopi, Illustres Ridarius Dux Brimicensis, Bolcho Dux Slesiarum, & Inligiensis, Pice-rubo Teschinensis, Bolbo Opaliensis, & Henricus Saginensis Duces spectabiles, Bocardus Magister Curiarum nostrarum, & Joannes Burgarii Bagileburgensis, Ludricus, & Ludrinus Comites de Oringa, & Nob. Spingo lepus,

134 GYMNASII TICINENSIS

Rasco de Stocatio, & Timo Caldrinensis
Magistri Cameræ nostræ, & multi alii nostri,
& sacri Imperii Comites, Nobiles, & fideles
præsentes, & sub Imperialis Majestatis nostræ
figillo testimonio literarum. Dat. Nuraburg.
anno Domini millesimo tricentesimo sexa-
gesimo primo, indictione quartadecima, Idus
Aprilis, Regnorum nostrorum anno quinto-
decimo Imperii verò septimo; Subscript. per
D. Cancellarium Nicolam de Trez, & per
Joannem de Prusien.

Hoc Cæsareo diplomate restaurata Ticinensi
Universitate a Karolo IV. Galeatio curæ fuit
ejusdem diplomatis executionem curare
hisce literis, quæ extant apud eundem Aza-
rium cap. XII.

G A L E A Z V I C E C O M E S
e Mediolani &c. Vicarius Generalis.

C*VM habeamus Studium in Civitate no-
stra Papiæ tam in jure Canonico, quam
Civili, & in Medicina, & Physica, &
Logica, habeamusq; ibi Doctores sufficientes,
mandamus vobis, quatenus proclamari faciatis
in Civitatibus vestris in locis consuetis, quod
quilibet Scholaris debeat ad Civitatem nostram
Papiæ*

Papia statim accedere sub pœna nostro arbitrio auferenda; & si qui ivissent ad aliena studia, statim mittatur pro eis, & compellantur venire Papiam; in ipsa enim Civitate Papia acquisivimus privilegia solemnia studii generalis cum potestate, & authoritate dandi conventam in Decretalibus, Legibus, & qualibet facultate. Datum Med. 27. Octobris.

Insuper ipse ædes Scholasticas excitavit, ac scientias quas tradi oporteret, præscripsit. Qua de re Stephani Breventani locum prodest transcribere. Carlo Magno mandò Giovanni cognominato Scoto al studio di Pavia, il qual habito nel Monastero di S. Pietro in Ciel auro, dove poi morendo fu seppelito, & le Scuole all' ora erano sopra quella piazzetta, che si dimanda dal Lino, vicino alla Chiesa di S. Maria Perrone. Ma furono poi fatte molto magnifiche dalli Duchè Sforzeschi, dove al presente si veggono. Queste sono due stanze grandi contigue, da una sola parete separate, ciascuna delle quali ha un' ampio corsile co' portici d' attorno, con molte Scuole, e di sotto, e di sopra: in quelle de Legisti si leggono le seguenti lecture. Di mattina due lezioni ordinarie di ragion Canonica, & una straordinaria, & quattro in Civile. Di sera poi una di Retorica 172

dell' *Insitua due di Canonico*, & *trè ordinarie del Civile*, & *una straordinaria*: e queste ò giorni feriali. I giorni poi di *Festa la mattina si legge una lezione delle Azioni*. Nelle Scuole degli *Artisti si leggono di queste materie seguenti*. Di *Theorica ordinaria la mattina due lezioni*, di *straordinaria due*, di *Sacra Scrittura una*, di *Teologia Scolastica una*, di *Filosofia ordinaria due*, di *straordinaria due*, la *Sera di Logica trè*, di *pratica di Medicina ordinaria due*, di *straordinaria due*, de *simplici una*, dell' *Almansore due*, e di *Greco una*. Galeacio post Barnabam successit Joannes Galeacius, qui ad cultum Gymnasii insignes Professores conduxit, & Bibliothecam exquisitissimis codicibus locupletavit: quæ, ut narrat Laurentius Pignorius epist. 15. pag. 57. anno 1500. translata fuit in Galliam. Ex Illustribus Professoribus hos enumerat Jovius in ejus Vita. *In jure civili Baldus*, & *duo Raphaelles Fulgosius*, atque *Comensis*, & *Segnotus Amedeus*: *In philosophia Vgo Senensis*, & *Blasius Pelacanis a Parma*, cujus etiam extant in *Astronomicis disciplinaque Optices subtilissima questiones*. *Tres quoque Medici*, *Marsilius a Sancta Sophia*, *Syllanus Niger*, & *Antonius Vacca*. *In tradendis autem Græca lingua*
p.r.e.

præceptis eminebat Emanuel Chrysoloras Bizantius. Sed supra Doctores omnium disciplinarum erat conspicuus Petrus Philargus sacrarum literarum Interpres, qui postea Pontifex evasit anno MCCCCIX., & Alexander V. est appellatus, quem probavit eruditus, atque amicissimus meus, Lazarus Augustinus Cotta in Musæo Novariensi, Novariensem fuisse ex pluribus Synchronis authoribus; licet author illius æqualis Monachus SanDionisianus in Spicilegio Lucaë Dacherij tom. 6. pag. 254., Græcum faciat his verbis. Sanè sanctæ conversationis, ac devotionis virum Petrum de Candia Ordinis Fratrum Minorum in sacra pagina excellentissimum professorem de Archiepiscopatu Mediolanensi ad Cardinalatum assumptum, quem sciebant ex Candia Græcia remotissima insula, & ex ignota prosapia ortum, cui nec opum acervi, sed tenuis facultas res etiam familiares ministrabat, in Summum Pontificem elegerunt. Cujus Petri Philarghi cathedræ, quæ erat Theologiæ, præest nunc, maximæ humanitatis, & Spei Vir Pater Franciscus Pertusatus. filius D. D. Luca Pertusati Excellentissimi Senatus Mediolanensis Præsidis vigilantissimi, ac Supremi literarum Patroni.

CAP.

C A P. XVII.

*Papiense Gymnasium a Karolo IV. restauratum,
a Bonifacio IX. Pontifice Maximo con-
firmatur; & a Ludovico Maria
Anglo novis privilegiis
illustratur.*

Post instaurationem Gymnasii, ut diximus, factam anno MCCCLXI. a Karolo IV. Dux Mediolanensis edixit anno MCCCII. ut Scholæ transferrentur Placentiam, quod edictum extat in volumine Antiquorum Ducum Mediolani Decret. pag. 223. Capitaneo Justitiæ Dux Mediolani &c. Papiæ, & Virtutum Comes. *Certis moti respectibus ordinavimus, quod studium nostrum Papiense ad Civitatem nostram Placentiam se transferat indilate: idcirco volumus, quod statim per Civitatem nostram Mediolani publicè in locis consuetis proclamari facias, quod omnes Doctores in studio nostro Papiensi prædicto legere soliti ad ipsam nostram Civitatem Placentiam se absque mora transferant; Scolares vero iuribus audire, & studere consueti, nec non, qui de novo ad studium generale ire volunt ad*
pra-

præfatum nostrum studium Placentiæ se confertant. Præterea etiam per ipsam Civitatem proclamationes fieri faciatis, quod non sit aliqua persona nobis subdita cujuscumque status, gradus, & conditionis existat, quæ audeat, vel præsumat ad aliquod studium generale extra nostrum territorium ire, sed uti audire disposuerint, & studere in studio generali ad memoratum nostrum studium Placentiæ se transferant sub pœna cuiuslibet contrasacientis haveris, & persona juxta decreti nostri alias super hoc conditi formam, & tenorem, quod de novo confirman-tes per harum seriem inviolabiliter observari jubemus. De receptione præsentium, & prout feceritis, nobis vestris literis intimando. Dat. Melegnani die XXVIII. Octobris MCCCIC.

Non fuisse tamen executioni mandatum hoc decretum apparet ex confirmatione ipsius Gymnasii Papiensis, quam Galeacius obtinuit anno sequenti a Bonifacio IX. Pontifice Maximo, qui annus fuit primus Pontificatus ejusdem, & Æræ Christianæ MCCCIC.

BONIFACIUS Episcopus Servus servorum DEI. Ad perpetuam rei memoriam. In supræmæ dignitatis Apostolicæ specula licet immeriti disponente Domino constituti, ad universas fidelium regiones nostræ vigilantæ

lantiae creditas, earumque profectus, & com-
 moda tanquam universalis gregis Dominici
 Pastor nobis commissam speculationis aciem,
 quantum nobis ex alto permittitur, extenden-
 tes fidelibus ipsis ad quaerenda literarum stu-
 dia, per quae divini nominis, suaeque fidei Ca-
 tholicae cultus protenditur, justitia colitur,
 tam publica, quam privata res geritur uti-
 liter omnisque prosperitas humanae conditio-
 nis augetur, libenter favores gratiosos im-
 pendimus, & opportunae commoditatis au-
 xilia liberaliter impertimur. Cum itaque,
 sicut nuper pro parte dilecti filii nobilis Viri
 Galeazii de Vicecomitibus Comitibus Virtu-
 tum in Mediolanensi, & Papiensi Civitatibus
 Imperialis Vicarii fuit nobis expositum, ipse
 Comes non solum ad utilitatem, & prosperi-
 tatem hujusmodi Reipublicae, ac incolarum
 praedictae Civitatis Papiensis, sed & aliarum
 partium vicinarum laudabiliter intendens in
 eadem Civitate Papiensi, loco utique ad hoc
 accomodo, ad modum, & idoneo, desideret plu-
 rimum esse studium autoritate Apostolica
 generale in qualibet facultate licita, ut ibi-
 dem fides ipsa dilatetur, erudiantur simpli-
 ces, aequitas fervetur, Judicis crescat ratio,
 & intellectus hominum augeatur. Nos praemissa,

missa, & etiam eximiam fidem, quam ipse Comes ad Nos, & Sanctam Romanam Ecclesiam gerere dignoscitur, attentè considerantes ferventi desiderio appetimus, quòd Civitas Papiensis, & partes prædictæ scientiarum muneribus amplientur, ut viros producant Consilii maturitate perspicuos, virtutum redimitos ornatibus, ac diversarum facultatum dignitatibus eruditos: sitque, ibi scientiarum fons irriguus, de cujus plenitudine hauriant universi literarum cupientes imbui documentis. His igitur omnibus, & præsertim idoneitate dictæ Civitatis Papiensis, quæ ad multiplicanda doctrinæ semina, & germina salutaria producenda, inter cæteras Civitates Provinciæ Lombardiæ valde congrua, & accomodata fore dicitur, diligenti examinatione pensatis, non solum ad ipsarum Civitatis Papiensis, & Provinciæ, ac circum adjacentium regionum incolarum, sed etiam aliorum, qui propterea de universis Mundi partibus Civitatem confluent ad eandem, commodum, & profectum studio paternæ sollicitudinis anhælantibus, devotis dicti Comitibus in hac parte supplicationibus inclinatis, auctoritate Apostolica præsentium tenore statuimus, & etiam ordinamus, ut in dicta Civitate

tate Papiensi de cætero sit studium generale, illudque perpetuis temporibus inibi vigeat in sacra pagina, Jure Canonico, & Civili, nec non in medicina, & qualibet alia literaria licita facultate, & quod docentes, legentes, & studentes ibidem, omnibus privilegiis, libertatibus, immunitatibus, & indulgentiis concessis Doctoribus legentibus Magistris, & Scolaribus, & præsertim in eadem sacra pagina in Bononiensi, & Parisiensi studiis commorantibus, gaudeant, & utantur. Quodque illi, qui in processu temporis bravium meruerint in illa facultate, in qua studuerint, obtinere, sibi que docendi licentiam, ut alios erudire valeant ad Doctoratus, seu magisterii honorem petierint elargiri per Doctorem, seu Doctores, aut magistrum, seu magistros illius facultatis, in qua examinatio fuerit facienda, Episcopo Papiensi, qui pro tempore fuerit, aut alteri, qui per eundem Episcopum, vel Ecclesia Papiensi vacante illi, vel illis, qui per dilectos filios Capitulum ejusdem Ecclesiæ deputatus, vel deputati fuerint, præsententur; Idemque Episcopus, vel deputatus, seu deputati hujusmodi, ut præfertur Doctoribus, & Magistris in eadem facultate actu inibi legentibus convocatis, illos in his, quæ circa
 promo-

promovendos ad doctoratus, seu magisterii honorem requiruntur per se, vel per alium juxta modum, & consuetudinem, qui super talibus in Bononiensi, & Parisiensi prædictis, & aliis generalibus studiis observantur, examinare studeat, seu studeant diligenter: Eisque si ad hoc idonei, & sufficientes reperti fuerint, hujusmodi licentiam tribuat, seu tribuant, & Doctoratus, seu magisterii honorem conferat, seu conferant. Illi verò, qui in eodem studio Papiensi examinati, & approbati fuerint, ac docendi licentiam, & honorem hujusmodi obtinuerint, ut est dictum, ex tunc absque examine, & approbatione alia regendi, & docendi tam in prædicto Papiensi, quam in singulis aliis generalibus studiis, in quibus voluerint regere, vel docere, statutis, & consuetudinibus quibuscumque contrariis Apostolica, vel quacumque firmitate alia vallatis nequaquam obstantibus, plenam, & liberam habeant facultatem. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ Constitutionis, & Ordinationis infringere, vel ei ausu temerario contraire; Si quis autem hoc attemptare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, & Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum ejus, se noverit incursum.

Dat.

Dat. Romæ apud Sanctum Petrum XVI. Calend. Decembr. Pontificatus nostri anno primo. *Cum signis, & sigillo plumbeo, ut inspicitur apud Papiensem Cancellariam ex qua secundum autographum fuit mihi communicatum hoc diploma, quod ad hac usque tempora servatur, quibus Papiensi Ecclesie præest Eminentissimus Cardinalis Jacobus Antonius Morigia, morum, & literarum in præsentis temporum calamitate firmum præsidium.*

Hiscæ privilegiis, & diplomatis accedit aliud Ludovici Maria Angli, quod mihi humaniter suppeditavit Vir Patriæ laudis studiosissimus I. C. Ioseph Parodius.

Ludovicus Maria Sfortia Anglus Dux Mediolani, Anglerixque Comes, ac Genuæ, & Cremonæ Dominus. Illas Civitates merito exornandas ducimus, & ea clarissimorum virorum Collegia honoribus prosequenda, dignum esse censemus, ex quibus viri in omni disciplinarum genere eruditissimi prodeunt, inter ceteras nostras foelicissimas Civitates Regia Urbs Papiensis ad hanc rem nata esse videtur, tum loci commoditate plurima, tum siderum benignissimo influxu, ex qua ad omne sapientiæ genus tam divinum, quam humanum, in dies viri præstantes progrediuntur, quam

quam rem non Italia modo testatur, verum etiam externi Reges, universæque Respublicæ ornamentum, quietem; atque emolumenta plurima ex hac nostra Urbe sentientes, publico testimonio affirmant, decernimus ejusdem nostræ Ticinensis Urbis Collegia Jurisconsultorum, & Medicorum, qui in primis illustrent, & ornant Urbem ipsam, & quorum auctoritate, & consilio sæpissime nos ipsi, & Illustrissimi Antecessores nostri usi sunt, & ex quibus tantum commodi publici, ad nominis etiam nostri splendorem in dies accedit, quique non minus pro Republica militant, quam qui gladiis, clypeis, & thoracibus nituntur, nedum illis privilegiis, commoditatibus, exemptionibus, ac immunitatibus, quibus jure communi, & statutis ipsorum Collegiorum, & utriusque eorum per Antecessores nostros confirmatis indubie cognoscimus eis competere, gaudereque digno conservationis, defensionisque favore amplecti, atque prosequi, prout per præsentem eisdem competere, gaudereque declaramus, & ea statuta confirmamus, & approbamus, verum etiam liberalissimis muneribus condonare, ut Doctores ipsi magis aliciantur eorum studiis incumbere, & alii eorum exemplo in-

K

ducti

ducti ad ea studia libentius confluant, ipsorumque Doctorum ordinibus diligentia aggregari procurent. Tenore igitur presentium, ex certa scientia, motu proprio, & de nostrae plenitudine potestatis praedictos Doctores, omnes, & singulos utriusque Collegii Papien. seu alterius eorum, Jurisconsultorum scilicet & Artistarum, Philosophorum, & Medicorum qui sunt, & per tempora erunt in infinitum cum omnibus ejusdem familiae, seu de eorum familia simul in communiione habitantibus, ad unum panem, & vinum pro eo tempore quo simul cohabitabunt, & donec tales Doctores erunt in humanis, ac Cancellariis Collegiorum, & eorum Bidellis generalibus, & specialibus exemptos, & immunes facimus, a quibuscunque collectis, talleis, taxis, praestitis, mutuis, subsidiis contributionibus, functionibus, Andatis, plaustris, superindictis, Navigiis, Angariis, & Perangariis, Hospitationibus, & aliis quibuscunque oneribus, & positionibus qualiacunque sint, & quibusvis nominibus onera ipsa nuncupentur, realibus, etiam pro bonis alibi sitis, & ubivis jaceant, ac ubivis jacere contingant in futurum, realibus, personalibus, & mixtis, tam impositis, quam de caetero imponendis, quomodolibet,

&

quavis ex causa, tam cogitata, quam incogitata, tam per nos, & Cameram nostram Ducalem, & Commitalein, aut ejus Officiales, quam per Communitatem Papiæ, & aliam quamvis Communitatem, vel universitatem, vel personam etiam tempore Guerræ, aut Pestis, reservatis semper Datiiis ordinariis, onere salis, & quibuscumque aliis ordinariis oneribus, ad quorum solutionem, & contributionem teneri volumus. His modo, & forma, prout de præsentibus contribuunt, & solvunt, & prædicta omnia non obstante l. vacuatis. C. de Decurionibus lib. 10. & l. nec damnosa C. de precibus Imper. offer. & aliis quibuscunque juribus, etiam si talia forent de quibus opportheret fieri specialem mentionem, & in individuo. Mandantesque ut nullo modo, & ingenio, nullaque Arte, aut Allegatione prædicti Doctores, nec eorum aliquis graventur, requirantur, molestentur, & quomodolibet inquirentur in prædictis, nec in aliquo prædictorum onerentur, sed ab ipsis omnibus immunes, ac liberi, & exempti præserventur, & demum ut uberioribus privilegiis, intelligant se a nobis condonari, volumus etiam, & decernimus, ut tractentur, & præserventur in omnibus, & per omnia prout venerabile Me-

148 GYMNASII TICINENSIS
diolanense Collegium Jurisconsultorum, &
toto Orbe nominatissimum præservatur, &
tractatur, quia volumus præf. Doctores ut su-
pra, eorumq; bona, & omnia ut supra immu-
nes, & immunia præservari, & tractari ut su-
pra, volentes etiam, & ita declaramus, quod
aliqui ex officialibus, & subditis nostris qua-
lescumque, & cujusvis Dignitatis, & Præmi-
nentix auctoritatis, & conditionis existant
contra prædictos Doctores, nec eorum bona
respectu dictorum onerum extraordinario-
rum, & circa prædicta onera contra eos, se
aliqua valent impedire, nisi ad conser-
vationem horum privilegiorum, & immuni-
tatum, & si quid ex adverso contingerit con-
tra prædicta fieri, id nullius roboris, & mo-
menti esse decernimus; volentes etiam si con-
tigerit eos, vel aliquem eorum, & ut supra de-
linquere, & seu deliquisse imputari, tam per
privatam, seu publicam quamvis personam,
seu etiam per Cameram nostram, vel aliter
etiam pro interesse Cameræ nostræ crimina-
liter, & seu ex quo, quavis poena tam persona-
lis, quam pecuniaria seu mixta, tam Cameræ
nostræ, quam alicui privatæ personæ, seu pu-
blicæ veniret imponenda, quod extra eorum
Civitatem, scilicet jure actionis, vel officio
Ju-

Judicis, vel conditione ex lege, vel consuetudinis, vel statuti, quod extra eorum Civitatem, & Judicem ordinarium extrahi non possint, pro quovis nomine, & ut supra Crimine Lesæ Majestatis tantum excepto, sed volumus, quod per ordinarium tantum eorum contra eos procedatur, & non per alium. Declarantes si quid contra fiet, aut mandari contingerit irritum, & innane: demum vero mandamus quibuscumque Consiliariis nostris, Magistris Intra-
tarum utriusque Cameræ nostræ, & quibuscumque Magistratibus, & Officialibus, ac omnibus Datiariis, portuariis, ac universis, & singulis officialibus, & subditis, ac etiam Capitaneis, & gentibus nostris armigeris præsentibus, & futuris; Quatenus has nostras literas, & omnia in eis contenta, ac earum substantiam firmissimè, & inviolabiliter, ac precise, & ad corticem, & sine ulla sinistra interpretatione, & conditione observent, & totaliter observari faciant, & quod nunquam præsentibus literæ nostræ, & in eis contenta intelligantur ruptæ, aut revocatæ, vel eis fore derogatum, vel diminutum in aliqua earum parte quovismodo ex generalibus, vel etiam ex specialibus literis, ordinationibus, decretis, mandatis nostris, vel consilii nostri, vel
offi-

750 GYMNASII TICINENSIS

officialium nostrorum, vel alia quavis occasione, nisi præsentes literæ cum earum tenore, & de verbo ad verbum prout jacent expressæ fuerint in ipsis literis, decretis, ordinationibus, & mandatis nostris in contrarium emanatis, cum quibusvis clausulis derogatoriis, quia mentis nostræ est, velle superscripta omnia præf. Doctoribus, & ut sup. inviolabiliter perpetuò, & præcisè observari, & observari facere, & in nullo contravenire; supplentes de nostræ plenitudine potestatis, & absolute, & omni modo, quo validius possumus omni defectui cujuslibet solemnitatis, tam juris, quam facti, vel alicujus consuetudinis, vel statuti, aut Decreti, quæ dici, aut excogitari posset in præmissis, vel aliquo prædictorum intervenire debuisset: denique volumus, quod in istis literis nostris, & in qualibet earum parte intelligentur appositæ, & insertæ omnes illæ clausulæ opportunæ, ac expedientes pro majori robore, & firmitate præsentis Concessionis, & Privilegii, quæ apponi, & insereri possent, & quo major, amplior, efficacior, & validior esse possit, & ut omnes intelligant, quod ita omnino fieri volumus, & præcisè omni tempore observari præsentis literas nostras propria manu subscripsimus, injungentes quoque, & strictè

HISTORIA. 151

strictè mandantes omnibus, & singulis superioribus nominatis, & expressis præsentibus, & futuris, quatenus non audeant, nec præsumant quidquam contra dispositionem, & effectum harum literarum nostrarum temptare, aut temptari, vel agi permittere directè, vel indirectè, aut aliquo quæsito colore, sub indignationis nostræ poena. In quorum testimonium præsentibus fieri iussimus, & registrari nostrique Sigilli impressione muniri. Dat.

Mediolani die 19.

Januarii 1496.

Signat. *Ludovicus Maria*, &
subscripta
Alber-
tus.

Hæc sunt, quæ hucusque de inclyto Gymnasio Ticinensi congerere potui:
fortassis alia sequentur:

Tu lector humanissime interim
Vale.

FINIS.

INDEX RERVM, ET VERBORUM.

A

- A**cademia Ticinensis V. Scholæ .
 Acta S. Syri a quo conscripta . pag. 14
 Æra Christiana quando cœperit evulgari .
 pag. 9
 Alcuinus Karoli M. præceptor Albinus Flaccus etiam
 vocatus . p. 49. Pluries Parisios venit . p. 55. & 78.
 Bedæ discipulus . p. 77
 Antonius Magliabecchius Vir toto orbe terrarum
 celeberrimus in præf.
 D. Augustini apparitio . p. 68
 Ejus templum a quibus conditum V. templum .
 Auditorium publicum Papiz Epiphanio Episcopo . p. 32
 Aula Regia Papiz . p. 18
 Aula Augustalis . p. 20
 Authentica Habita . p. 98. Quando lata , & a quo .
 p. 99. Cur lata . p. 105. Non pro solo Bononiensi
 studio rogata . p. 107. & 108

B

- B**aduilla idem ac Totila . p. 26. Ejusdem numisma .
 pag. 25
 Beccaria familia insignis . p. 90
 Beda quando obierit . p. 77
 Berengarius Papiz Regiam diruit . p. 23
 Boethius Papiz Magister . p. 28. Ibi relegatus plures
 libros componit ead. mortuus , & sepultus cum
 epitaphio . p. 29

L

Bo-

154 INDEX RERUM,
Bononiensis Academia.
Post Karolum M. erecta.

p. 74
p. 75

C

- C** Litera nota magnarum Urbium. p. 5. & 23
Cenomanni Cremonam, & Placentiam vastant.
pag.
Christiana Religio Papiæ floret sub Rodulpho. p. 85
Civitatula Papiensis V. Papia.
Clem. XI. Pont. Max. Magnanimitas Clementia, &
erga Authorem humanitas in præf.
Cremona Romanorum Colonia. p. 3
Colonia Papiæ V. Papia.

D

- D** *lectiones* Ennodii dictæ in Papiensi Auditorio. p. 36
Doctores promovendi ritus, quando inceperit.
pag. 95
Dominici Passionæ honorifica mentio in præf.

E

- E** Dictum de transferendis Placentiam Papiensibus
Schõlis. p. 138
Ennodius Papiæ Episcopus. p. 31. mortuus. p. 29. &
sepultus cum epitaphio. p. 30. Diaconus sub Epi-
phanio. p. 31. Papiæ Magister. p. 31. & seq.
Epiphanius Papiam restaurat. p. 5. & literas exco-
lit. p. 34. & 35
P. Eustachii a S. Ubaldo error. p. 27

F

- F** *Elix* Grammaticus Papiæ sub Cunibertho. p. 39
P. Franciscus Pertusatus Petri Philarchi successor.
pag. 37
Fri-

ET VERBORUM. 155

Fridericus I. ampla studiosis confert privilegia . p. 97.
 In Italiam venit . p. 100. Eiusdem conventus in
 Roncalia . p. 102. In Bononienses graviter ani-
 madvertit . p. 108. Eiusdem in Papienses benefi-
 cia . ead. Papiensibus insigne privilegium conce-
 dit de moneta . p. 117. Eiusdem numisma . ead.
 Ampla privilegia confirmat Comitibus de Lau-
 mello Montificalis , & de Gambarana . p. 118.
 Papiæ triumphat . p. 119. Coronatur in S. Mi-
 chaelis . p. 120

G

Galeacij Vicecomitis erga scientias amor . p. 128.
 Scholas Papienses exornat . ead. & ipsis privile-
 gia obtinet . p. 129. Eiusdem literæ pro Gymna-
 sio Papiensi . p. 134. Ædes scholasticas excitat .
 p. 135. Ad eas Viros doctissimos accersit . p. 136
 Gallia Cisalpina unde dicta , & quando , p. 2
 Gymnasium Papiense V. Scholæ .

H

Hæresis Patarina unde dicta . p. 92
 Henrici VI. privilegia Papiensibus concessa .
 p. 109. & seq. Eiusdem numismata . p. 117
 Hieronymi Gambaranæ Comitissæ , & Senatoris hono-
 rifica mentio . p. 118
 Historia Sangallensis defenditur contra Launojum . p. 77
 Hlotharii numisma Papiæ cusum . p. 85
 Huetii Danielis errores . p. 121
 Hugo Imperator Papiæ confirmat privilegia . p. 87
 Hunni num Papiam vastaverint . p. 86

I

Jacobus Antonius Morigia Cardinalis morum , &
 literarum firmum præsidium . p. 144
 L 2 Joan-

156	INDEX RERUM,	
Joannes Albinus Scotus Papiam mittitur .	p. 47. & seq.	
quo anno .	p. 53. & tot. cap. VII.	
Joannis Launoi errorēs .	p. 76. & seq.	
Joannes Marius de Crescimbenis Arcadiz Custos .	p. 122	
Joseph Renatus Imperialis Cardinalis laudatur in præf.		
Joseph Oppizzonus Comes literatorum amantissimus .		
pag.		109
Joseph Parodius I. C.	p. 144	
Italicæ Academiæ Parisiensi præcellunt .	p. 121	
In Italia Sæc. 12. & 13. floruerunt Viri doctissimi .	p. 123	
Julius Judæus Papiæ disputat cum Petro Pisano .	p. 39	
Jus Canonicum viguit sub Karolo M.	p. 94	
Jus civile quando Bononiæ cœperit tradi .	p. 93. supra	
alias scientias floret .	p. 122	
Justus Fontanus laudatur in præf. &		p. 16

K

Karoli Calvi amor erga scientias . p. 83. superat patrem , & avum studio erga literas . ead. & seq. Karolus M. Desiderium subigit , & Papiam recuperat . p. 7. Eiusdem Epistola ad Offam . ead. Eiusdem numismata . p. 8. Cœpit regnare literarum profusignarus . p. 40. Ad eum libri mittuntur a Pontifice . ead. E Scholis Papiensibus Petrum Pisanum ad se accersit . p. 39 & 41. Papiam mittit Monachum , ut scientias altiores doceat . p. 39. & cap. V. ac VII. Ab Alcuino rethoricam , & Dialecticam didicit . p. 41. Roma Parisios secum ducit Cantores , & Grammaticos . p. 54. ejus cura , & studium erga literas . p. 71. instituit Scholas publicas in Italia . p. 72

L

Lanfrancus Beccaria Papiæ Magister . p. 90. Doctissimus . p. 97. Scholâs Parisienses restaurat , & scientias illustrat . p. 91. Alexandrum II. discipulum habet .

ET VERBORUM.

- 157
 habuit . ead. Langobardi sub Friderico I. legum
 peritissimi. p. 108
 Lazarus Augustinus Cotta. p. 127. & 137
 Lotharius V. Hlotharius.
 Lucas Pertusatus Comes, & Sen. Med. Præses laudatur.
 pag. 137
 Ludovicus Antonius Muratorius Vir toto terrarum
 Orbe celeberrimus in præf.
 Ludovicus I publicas Academias confirmat. p. 72. & seq.
 Lugdunensis Academia. p. 76

M

- Mediolanum quando conditum. p. 2
 Magistri linguæ Græcæ in Galliam Missi ab
 Irene. p. 56
 Monachus Papiam Missus a Karolo M, nomine Jo: Al-
 binus. p. 47. & seq.
 Monachi veniunt ex Hybernia in Galliam cap. V.
 & VI. quando. p. 53. & seq. quinam fuerint studii
 Parisiensis fundatores. p. 51
 Monachi Joannes nomine tres fuerunt. p. 49
 Monasterium S. Augustini Joanni Albino assignatur.
 p. 42. & 64. in ipso locus datus Benedictinis ante
 Karolum M. p. 66. & Canonicis ante XI. sæcu-
 lum. ead.

N

- Nvmsima Karoli M. p. 8
 Baduillæ, seu Totilæ. p. 25
 Rodulphi. p. 85
 Hlotharii. p. 85
 Othonis. p. 88
 Friderici. p. 117
 Henrici. p. 117

L 3

Ore-

O

- O** Restes Papiam ab Odoacre se recipit . p. 24
 Osnabrugensis Academia . p. 74
 Ocho Imperator Papiæ Regiam restaurat . p. 23
 Ocho M. Papiæ refedit . p. 88. ejusdem numisma . ead.
 coram eo celebris disputatio inter Otricum , &
 Gerbertum . p. 89
 Oxoniensis Academia quando condita . p. 75

P

- P**apia a quibus condita , & quando . p. 2. & 3. Urbs
 antiquissima . p. 3
 a Ticino flumine nomen habuit . ead. in ea fue-
 runt Augustus , Tiberius , Germanicus . p. 4. &
 Valens . p. 5. Famosa Regia Langobardorum . p. 4.
 & 16.
 Papia Urbs magna sub Antonino . p. 5. aliquando di-
 cta Ticenum , & Paveja . ead. quando Papiæ vo-
 cari incœperit . ead. & p. 13. omnino deleta sub
 Odoacre . p. 5. a Theoderico illustrius aucta . p. 6.
 dicta Roma secunda . ead. Nobilissima appella-
 tur a Karolo M. p. 7. ab eo recipitur . p. 7. & 8
 Papia Colonia ubi fuerit . p. 10. & seq. De Papieno-
 rum Colonia variæ sententiæ . p. 12
 Papia olim municipium , & Colonia Romanorum .
 pag. 15
 Papia caput antiquæ Neustriæ . p. 16. ab ea veniunt
 Viterbienses . p. 14. in ea thesauros servabant
 Gotthi Reges . p. 16
 Papia thermis , & amphitheatro ornatur a Theoderico .
 p. 17. & Palatio , inde dictum Regia Ticina . p. 18.
 & seq.
 Papia Urbs Regia a Ticino distincta . p. 19. quomodo
 dicta Civitacula . p. 22. Urbs insignis supra alias
 Liguriæ Urbes . p. 23. ejusdem Civitacula altera
 Urbs

ET VERBORUM. 159

- Urbs in Urbe. ead. Ad eam confugit Orestes. p.24.
 & Theodericus cum exercitu . ead.
- Papia horreum Romanorum, & hortus Liguriæ . p.27.
 ejusdem Cælum saluberrimum . p. 65. ab Hunnis
 non everfa . p.86. patrocínio S. Syri servata .
 pag. 87
- Papia obfessa a Rodulpho . p.87. ipsi confirmantur om-
 nia privilegia ab Hugone.p.ead. Othonem Magnum
 recepit . p.88
- Papiæ Scholæ aderant ante restaurationem Academiæ .
 pag. 129
- Alia vide in V. Scholæ, & in V. Karolus Magnus .*
- Parisiensis studii levis fama . p.56. a Lanfranco Papien-
 se restauratur . p.91
- Patavina Academia . p.74
- Petrus Pifanus Papiæ disputat cum Julio Judæo . p.39.
 Parisios vocatur e Scholis Papiensibus . ead. Karo-
 lum M. docet Grammaticam . ead. Primus Pari-
 siensis studii institutor . p.59
- Vide V. Monachi .*
- Professoribus, & Scholaribus privilegia a Friderico con-
 cessa . p.97. & seq. A Karolo IV. p.129. & seq.
 A Bonifacio IX. p.140. a Ludovico Maria Anglo.
 pag. 145
- Pro Professoribus Parisiensis studii apologia . p.125
- Pius Belifomus Marchio gloriæ patriæ studiosus . p.109

R

- R**egia Ticina ubi fuerit . p.17. & seq. V. Papia .
 Roncaliæ campi . p.100. Imperatorum conventus
 in illis describuntur . p.101. & seq.
- Rodulphi numisma . p.85

S

- S**almanticensis Academia quando condita . p.75. & seq.
 Sangallensis historia illustratur cap. VI. a Launojo
 L 4 vin.

160 INDEX RERUM, ET VERBORUM.

- vindicatur. p. 77. & seq.
Scholæ Papienses florebant sæc. V. p. 27. in illis Magister Boethius. p. 28. & Ennodius. p. 32. & seq. nec solum Episcopales. p. 6. forte instituta a Theoderico. p. 37. tunc altiores scientiæ profitebantur. ead. Ad eas mittitur Joannes Albinus, & cur. p. 39. & cap. V. & VI.
Scholæ Episcopales Papiæ ante Karolum Magnum. p. 59. Cœnobiales. p. 60. & Parochiales. p. 61
Scholæ Papienses sub Karolo M. publicæ, & Universales. p. 59. & seq. erectæ in publicam Academiam. p. 70. Cæsarea autoritate confirmatæ. p. 79. a Karolo IV. restaurantur. p. 129. ipsarum privilegia amplissima. p. 129. & seq. p. 140. & seq. p. 145. & seq.
Scientiæ in illis tradendæ. p. 35
Syrus de Rhaude. p. 88
Alia V. Petrus Pifanus, V. Monachi, V. Papiæ, V. Karolus Magnus.

T

- T**emplum D. Augustini in Cælo aureo quando conditum. p. 65
Ticinum V. Papiæ.
Ticinia colonia. p. 15
Ticina regia. p. 17
Ticinus Fœlix sub Totila. p. 25
Totilæ numisma. ead.
Turonenfis Academia. p. 76

AU-

AUTORUM CATALOGVS,

Qui in hoc Opere laudantur,
vel confutantur.

A

A Drianus primus Pontif. M.	pag. 41. 105
Albinus Monachus.	47
Alcuinus.	6. 39. 77. 78
Alexander II. Pontif. M.	91
Alexander III. Pontif. M.	122
Alexander V. Pontif. M.	137
Annales Francorum.	5
Anonymus Ravennas.	13
S. Antoninus.	45. 51
Antoninus Pius.	5. 23
Athalaricus Gotthorum Rex.	17
Aventinus Joannes.	48. 52
Azarius Petrus.	127. 134

B

B Eda.	77. 78
Balbulus Notkerus.	41. 42. 47. 52. 55. 67
Balleus Joannes.	14
Ballucius Stephanus.	7. 18. 20. 68. 94
Baronius Cæsar.	105. 106
Bebenbergius Lupoldus.	27. 44. 98. 104. 105
	Bach-

Bechmanus Joannes.	99
Bellinus Joseph.	8. 9. 67
Bellovacensis Vincentius.	31. 44. 51
Benedictus XII. Pontif. M.	44
Beretta Joannes Gaspar.	8. 9. 67. 87
Petrus Bertius.	28
Blesensis Petrus.	121
Blondus Flavius.	3
Boethius Severinus.	27. 28. 29
Bonifacius IX.	139
Breventanus Stephanus.	14. 25. 31. 65. 135
Bullæus Carolus Egassius.	39. 56. 58. 71. 74. 76. 91. 92. 99. 105. 121. 123. 124

C

C Alchus Trifstanus.	14. 100
Canisius Enricus.	7. 17. 18. 42
Capitularia Regum Francorum.	7. 19. 62. 74. 84. 94
Cassiodorus.	37. 94
Cave Guillelmus.	39
Chiffletius Petrus Franciscus.	77
Cironius Innocentius.	75
CLEMENS XI. Pontif. M. in Praef.	
Cluverius Philippus.	3. 5. 15. 23
Cointius Carolus.	56. 60. 62. 70. 75
Concilia Cabillonense. p. 75. 79. Moguntinum. p. 61. Pontigonense. p. 20. Toletanum. p. 59. Turonense. pag.	61. 122
Concilia Gallia.	60. 61. 82
Corius Bernardinus.	6. 128

D

D Acherius Lucas.	137
Diaconus Paullus.	2. 14. 24. 26. 38. 56. 60. 65
Duchefnius Andreas.	5. 7. 39. 41. 42. 76

Echrod-

CATALOGUS.

163

E

E Chrodter Julius Ernestus.	108
Eginardus.	41
Enkecardus.	57. 62
Ennodius.	22. 24. 29. 30. 31. 32. 33. 35
Errigena Joannes.	49
Eugenius III. Pontif. M.	98
Eustachius à S. Ybaldo.	24
Eutropius.	2. 24

F

F Laviniacensis Vgo.	86. 88
Fontanus Justus in Praef. & p.	16
Fridericus Aenobarbus.	96. 99. 100
Frisingensis Otho.	99. 100. 101. 102
Frodoardus.	86

G

G Ambarana Hieronymus Senator.	118
Ghirardaccius Seraphinus.	116
Gothofredus Jacobus.	93. 94. 99
Gruterus.	12. 45
Guntherus.	100. 101. 108. 118

H

H Arduinus Joannes.	12
Helinandus.	44
Henricus I. Imperator.	21
Henricus VI. Imperator.	109
Huverius Paullus Daniel.	121

Im-

I

I mperialis Joseph Renatus Card. in Praef.	
Joannes Albinus Scotus.	49. 53
Jovius Paullus.	136
Itinerarium Jerosolymitanum .	5

K

K arolus Magnus.	7. 8. 40. 41. 47. 58. 71
Karolus Calvus Imperator .	82
Konigius Georgius Mathæus.	123

L

L abbeus Philippus.	18. 73. 86. 89
Lambertus Acrebatenfis Epifcop.	68
Launojus Joannes.	76. 78. 79
Ligorius Pyrrhus.	10. 12. 13. 14. 87
Luithprandus Diaconus .	14. 87. 109

M

M ahyllonius Joannes.	21. 49. 55. 66. 67. 69. 77. 78
Magliabecchius Antonius in Praef.	
Margarinus Cornelius.	21. 23. 67
Massonius Papyrius.	71. 74
Mediobarbus Franciscus.	11. 17. 25
Mediobarbus Jo. Antonius.	25
De Mezzeray Franciscus.	7. 8. 9. 39. 48. 51. 55
Middendorpius Jacobus.	46. 95. 107
Morena Otho.	99. 101. 106. 107. 108. 109
Morigia Jacobus Antonius Cardinalis.	144

Nau-

CATALOGUS. 165

N

Naudæus Gabriel. 83

O

Oldendorpius Joannes. 99
 Oppizzonus Joseph. 109
 Ocho Magnus Imperator. 23. 88

P

Pantaleo Enricus. 45. 71
 Panzirolus Guidus. 46. 74. 93. 95. 107. 124
 Passionæus Dominicus in Præf. 66. 67. 87
 Pennotus Gabriel. 12
 Peregrinus Camillus. 137
 Pertufatus Lucas Præses Senatus Med. 1. 4. 5. 126
 Petrarca Franciscus. 39. 40. 58. 91
 Pifanus Petrus. 11
 Ptolomæus. 11

R.

Radevicus. 109
 Rebuffus Petrus. 98. 99

S

Saccus Bernardus. 13. 29. 31. 65
 Sangallensis V. Notkerus Babulus. 6. 128
 Schraderus Laurentius. 159
 Sfortia Galeatius Dux Med. 138. 144
 Sfortia Ludovicus Maria Dux Med. 22. 23. 31. 34. 84. 87. 88. 98. 103.
 Sigonius Carolus. 106. 108. 123. 125.
 Sirmondus. 22. 31. 32. 33
 Spic.

166 AUTORUM CATALOGUS.

Spiegellius Jacobus. 16. 108
 Surlus Laurentius. 14

T

Theodericus Gotthorum Rex. 17. 22. 24
 Thomassinus Ludovicus. 57. 76. 81
 Tillemontius. 14

V

Vallantius Joannes. 11
 Velferus Marcus. 18
 Vergilius Polydorus. 48. 51. 52. 53. 55
 Ughellus Ferdinandus. 21. 30. 66. 86. 87
 Voffius Bernardus Joannes. 31
 Ufferius Jacobus. 49
 A VVod Antonius. 76

Z

Zabarella Franciscus. 45

FINIS.

VA1 1505880

Auctoris errata sic corrige.

Pag.	7	linea	25	subiugaveribus	subiugaverimus
	10		19	effoso	effosso
	16		5	amphiteatrum	amphitheatrum
	19		8	imperti	imperii
	24		6	se se	sefe
	41		18	duo Parisiis	duo Parisios
	46		4	de Parisiensis	de Parisiensi
	48		4	in curia	incuria
	48		26	vel Ioannes	an Ioannes
	71		12	Papirium	Papyrium
	77		23	octuagesimum	octog:simum
	78		3	saltem	saltem
	86		4	presbiter	presbyter
	88		3	ducentum	ducenti
	93		9	egum	Legum
	96		5	rogata contra	rogata ; contra
	120		12	pondere	pondera
	121		22	aecederent	accederent
	124		24	Acadama	Academia
	129		25	proesidio	praesidio
	136		15	professores	professores
	147		21	inquirentur	inquirantur

150

C

17

